

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ

Pedagogická fakulta

Ústav primární a preprimární edukace

Slavnosti ve školním vzdělávání - jenský plán

Diplomová práce

Autor: Petra Švecová

Studijní program: M7503 Učitelství pro základní školy

Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň základní školy

Vedoucí práce: PhDr. Yveta Pohnětalová, Ph.D.

Oponent práce: PhDr. Vladimír Václavík, Ph.D.

Zadání diplomové práce

Autor:	Petra Švecová
Studium:	P131351
Studijní program:	M7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obor:	Učitelství pro 1. stupeň základní školy
Název diplomové práce:	Slavnosti ve školním vzdělávání - jenský plán
Název diplomové práce AJ:	Celebrations in School Education - Jena Plan

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Anotace Cílem mé diplomové práce je zjistit, jaký přínos a potenciál mají jenské slavnosti pro rozvoj osobnosti dětí. Obsahem teoretické části diplomové práce je charakteristika jenského plánu dle Petera Petersena. Podstatná část je věnována slavnostem a důvodu jejich zařazení Petersenem mezi formy vzdělávání v jenském plánu. Empirická část zjišťuje význam a přínos slavností v jenských školách (v ČR i v zahraničí) a jejich odlišností od původního Petersenova konceptu. Pro dosažení cíle bude využito těchto výzkumných metod: pozorování, dotazníku a rozhovoru.

RÝDL, Karel (2001). Peter Petersen a pedagogika jenského plánu. Praha: ISV. ISBN: 80-85866-87-0.

Garantující pracoviště:	Ústav primární a preprimární edukace, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	PhDr. Yveta Pohnětalová, Ph.D.
Oponent:	PhDr. Vladimír Václavík, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	26.5.2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucí diplomové práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 25. 6. 2018

Poděkování

Můj dík patří PhDr. Yvetě Pohnětalové, Ph.D., za odborné a vstřícné vedení mé diplomové práce. Zejména za neustálé povzbuzování, cenné rady, flexibilitu a trpělivost. Děkuji též Základní škole Hučák, ZŠ Kairos, Základní škole Křišťál, Církevní základní škole a mateřské škole ARCHA a École Saint - Joseph za umožnění provádění výzkumu při jejich slavnostech. Simoně Weinertové a Jaromíru Bucheltovi za překlady z německého jazyka. Taktéž za překlady a podporu Martině Bucheltové. A Vojtěchu Broži za překlad z latiny. Děkuji také mé rodině za trpělivost, vaření a podporu v průběhu celého studia.

Anotace

ŠVECOVÁ, Petra (2018). *Slavnosti ve školním vzdělávání - jenský plán*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové. Diplomová práce.

Cílem mé diplomové práce je zjistit, jaký přínos a potenciál mají jenské slavnosti pro rozvoj osobnosti dětí. Obsahem teoretické části diplomové práce je charakteristika jenského plánu dle Petera Petersena. Podstatná část je věnována slavnostem a důvodu jejich zařazení Petersenem mezi formy vzdělávání v jenském plánu. Empirická část zjišťuje význam a přínos slavností v jenských školách (v ČR i v zahraničí) a jejich odlišností od původního Petersenova konceptu. Pro dosažení cíle je využito těchto výzkumných metod: pozorování, rozhovoru a dotazníku.

Klíčová slova

jenský plán, slavnost, reformní pedagogika

Annotation

ŠVECOVÁ, Petra (2018). *Celebrations in School Education - Jena Plan*. Hradec Králové: Faculty of education, University of Hradec Králové. Diploma Thesis.

The goal of my diploma thesis is to find out what benefits and potential do celebrations of Jena Plan have for the children's personality development. Content of the theoretical part of my diploma thesis is Jena Plan's characterization according to Peter Peterson. The substantial part is dedicated to the celebrations and Peterson's reasons of their inclusion into the forms of education in Jena Plan. The practical part examines the importance and benefits of the celebrations in the Jenaplan schools (in Czech Republic as well as abroad) and their differences from Peterson's original concept. These research methods are used for achievement of the goal: observation, interview and questionnaire.

Key words

Jena Plan, celebration, reform pedagogy

Obsah

1 Úvod.....	9
Teoretická část	10
2 Jenský plán Petera Petersena	10
2.1 Stručný historický vhlad do doby vzniku jenského plánu	10
2.1.1 Osobnost Petera Petersena	13
2.2 Myšlenky a struktura jenského plánu	16
2.2.1 Věková heterogenost.....	20
2.2.2 Týdenní plán	22
2.2.3 Pedagogická situace	25
2.2.4 Čtyři základní formy jenského plánu.....	27
2.2.4.1 Slavnost.....	30
3 Vývoj dítěte na prvním stupni základní školy	35
4 Analýza Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání	37
5 Shrnutí teoretické části.....	39
Empirická část.....	41
6 Cíle výzkumu	41
7 Výzkumné šetření	41
7.1 Charakteristika výzkumné metody - pozorování	42
7.2 Analýza dat získaných pozorováním slavností.....	43
7.2.1 Základní škola Hučák	44
7.2.2 École Saint - Joseph - Škola svatého Josefa	54
7.2.3 Církevní základní škola a mateřská škola ARCHA.....	64
7.2.4 ZŠ Kairos	70
7.3 Výsledky pozorování a jejich interpretace.....	76
7.4 Charakteristika výzkumné metody - rozhovor.....	79
7.5 Analýza rozhovorů.....	80

7.6 Charakteristika výzkumné metody - dotazník	82
7.7 Analýza dotazníkového šetření	83
8 Shrnutí a diskuse	85
9 Závěr	87
Použité zdroje	88
Seznam příloh	I
Příloha č. 1 - Příběh Adolpha Ferrière	II
Příloha č. 2 - Týdenní plány	V
Příloha č. 3 - Přepis rozhovorů	VII
Příloha č. 4 - Dotazník pro zákonné zástupce dětí na škole s jenským plánem.....	XVI
Příloha č. 5 - Dotazník - Grafy	XX
Příloha č. 6 - Vlastní fotografie z pozorování.....	XXVII

1 Úvod

V současné době postihuje školství množství kritiky. Jedním ze směrů, odkud kritika přichází, jsou rodiče dětí, kteří pro své děti nechtějí výuku v tradičním pojetí. Na mnoha místech České republiky vznikají nové školy.

Také v Hradci Králové vznikla nová škola z iniciativy rodičů dětí navštěvujících dětský lesní klub U Tří veverek. Jelikož jsem tuto lesní školku navštívila a byla prací s dětmi nadšená, věděla jsem, že chci na podobnou školku navazovat, když budu učit na prvním stupni, zúčastnila jsem se ve školním roce 2014/2015 několika setkání s rodiči a zakladateli nové školy. Byla to velmi zajímavá setkání, viděla jsem, jak nová škola vzniká, zúčastnila se hlasování o názvu školy. Jméno Hučák neznamena, jak se mnozí obyvatelé Hradce špatně domnívají, odkaz na vodní elektrárnu, symbolizuje, že ve správné škole to má hučet, má zde být pracovní ruch, nikoliv hrobové ticho. Pro novou školu byl na popud jedné z budoucích učitelek zvolen jenský plán jako forma vzdělávání.

Po vzniku školy jsem se zakladateli zůstávala stále v kontaktu, avšak hned v zimním semestru 2015 jsem odjela do Francie v rámci programu ERASMUS+. Abych využila své přítomnosti v zahraničí, hledala jsem frankofonní školu, na které taktéž realizuji jenský plán. Tak jsem se dostala až do Bruselu na École Saint - Joseph, kde jsem strávila příjemný týden prázdnin. Hned po návratu do ČR jsem v letním semestru 2016 trávila každé druhé čtvrteční odpoledne s dětmi ve družině, a tak jsem pokračovala v poznávání jenského plánu. Ve školním roce 2016/2017 jsem byla přijata jako páteční asistentka pedagoga s vyhlídkou, že zde jednou budu učit natrvalo. Volba tématu mé diplomové práce proto byla velmi očekávatelná.

Jako cíl diplomové práce jsem se rozhodla zjistit, jaký přínos a potenciál mají jenské slavnosti pro rozvoj osobnosti dětí. A porovnat dnešní slavnosti a původní Petersenův koncept.

Práce je rozdělena na část teoretickou a empirickou, přičemž záměrem teoretické části je ozřejmit principy jenského plánu. Podrobněji vyložit téma slavnosti jako základní formy jenského vyučování, dále připomenout základy z vývojové psychologie dětí na prvním stupni a nalézt ukotvení oslav v rámcovém vzdělávacím programu. Empirická část se věnuje zodpovězení otázek, jaký přínos a potenciál mají jenské

slavnosti pro rozvoj osobnosti dětí a jak se liší dnešní slavnosti od původního Petersenova konceptu.

Teoretická část

2 Jenský plán Petera Petersena

Ústředním tématem této práce je jenský plán Petera Petersena, proto je mu věnována následující kapitola. Nejdříve se pokusí krátce vhlédnout do historického kontextu doby vzniku jenského plánu, seznámí nás se životem Petera Petersena, dále se strukturou a myšlenkami jím vytvořeného jenského plánu nevyjímaje čtyři základní formy vyučování. Přičemž na jednu z nich - slavnost - se zaměří nejvíce.

V celé této kapitole jsou myšlenky přebrané převážně od pana profesora Karla Rýdla (2001), jelikož je jediný, kdo se tomuto tématu v České republice uceleně věnoval. Ostatní zdroje jsou uváděny, jak je zvykem.

2.1 Stručný historický vhled do doby vzniku jenského plánu

Na konferenci Sdružení pro novou výchovu, která se uskutečnila v roce 1927, získal Petersenův návrh nazvaný **Svobodná všeobecná lidová škola podle zásad nové výchovy** pojmenování **jenský plán** (Cipro, 2003; Václavík, 1997). Proto se zaměříme na události v pedagogickém světě v první polovině 20. století, tedy době, kdy se jenský plán utvářel.

Je to období „nové výchovy“ neboli reformního pedagogického hnutí a experimentální pedagogiky. Oba dva druhy pedagogiky vznikají na přelomu 19. a 20. století jako protiklad tradičnímu herbartovskému pojetí školy, „*čímž byla označována drilová, donucovací, jednostranně intelektuální a odtrženě od praktického světa působící škola*“ (Rýdl, 2001, s. 11). Každý z nich se však proti herbartismu vymezuje jiným způsobem (Jůva a Svobodová, 1995).

Český historik pedagogiky Karel Rýdl nazývá dobu reformního pedagogického hnutí „*historicky nejbouřlivějším obdobím pedagogického kvasu v dějinách lidstva*“ (2001, s. 10). Tímto vyjádřením naznačuje, že zde nalezneme mnoho různých reformátorů a tím i směrů, koncepcí a modelů. Mnoho z nich bylo navzájem odlišných,

protikladných, vzájemně se proti sobě vymezovalo. I přes to na sebe většina modelů, směrů, koncepcí a proudů vzájemně působí, mísí se a překrývá. Jedním z jejich společných jmenovatelů je kritika herbartovského pojetí školy, a tudíž i snaha o zlepšení běžné výchovy a vzdělávání ve školách.

Reformní pedagogické hnutí se zaměřuje na nové pojetí osobnosti žáka, který se samostatně vzdělává, rozvíjí své intelektuální a tvůrčí schopnosti, které jsou potřebné pro život a tvoří živou součást jednoty školní obce, která při výuce využívá každodenní život. Vymezuje se proti herbartovskému pojetí vyučování, kde učitel vykládá a žáci jsou pasivně poučováni. Francouzský reformní pedagog Adolphe Ferrière popsal toto vymezení v příběhu uvedeném v příloze. (Příloha č. 1) Toto hnutí se zaměřuje především na praxi, „většina i pracovních a činnostních metod a forem [...] nedisponuje hlubší teorií“ (Rýdl, 2001, s. 11), ta byla dopracována až s odstupem času a sami tvůrci metod ji nikdy nepoznali. Jenský plán je v tomto ohledu výjimkou (Jůva a Svobodová, 1995; Pospíšil, 2007; Urbanovská, 1992).

V ohledu na Petera Petersena je dobré zmínit některé z koncepcí reformní pedagogiky. Především koncepci „skupinového vyučování“ a „školy jako obce“, jež prosazoval a byl jejich velkým zastáncem. Ve školách vycházejících z idey „školy jako obce“ bylo vyučování organizováno podle zásad celostního přístupu, říkalo se jim školy pracovní. „Důležitým momentem“ v těchto školách „bylo, aby práce (ve smyslu jakékoliv manuální nebo duševní činnosti) přinášela dětem i dospělým uspokojení, poznání a pozitivní obohacující zážitky“ (Rýdl, 2001, s. 12).

U nás byla pány Příhodou, Úlehlou a Uhrem prosazována koncepce „činné školy“. Úlehla se také spolu s Mrazíkem podílel na rozvoji „pracovní školy“. Ani jedna z myšlenek nebyla v Čechách novinkou, neboť již Komenský svými požadavky na proporcionalní rozvíjení hlavy, srdce, a ruky v podstatě formoval pracovně orientovanou výuku. Úlehla se u nás snažil (bohužel neúspěšně) prosazovat důraz na respektování osobnosti dítěte, některé jeho myšlenky byly promyšleny systematictěji než v Anglii či Německu, tedy centrech reformního pedagogického hnutí.

Karel Rýdl (2001) se toto hnutí pokusil rozdělit na dvě protichůdná stanoviska. „První je vymezeno východiskem, v němž je ústředním bodem osobnost člověka a respektování jejich potřeb a možností. Druhé stanovisko je vymezeno východisky objektivních daností, světa práce, společenskými potřebami a jejich duševními manifestacemi

(umění, sport, technologie). Pedagogika vycházející z potřeb osobnosti tak stojí v protikladném postavení k pedagogice, která vychází z nároků (potřeb) věcí (vztahů) okolo nás“ (Rýdl, 2001, s. 12). Nové pedagogické přístupy, metody a formy si vytvořily vlastní poměr užití těchto stanovisek, a tak byly velmi různorodé a početné. Mezi nimi například dodnes známé Samostatné učení Marie Montessoriové, Daltonský plán neboli projektové vyučování Helen Parkhurstové a jenský plán Petera Petersena.

Experimentální pedagogika je teoretickým, vědeckým proudem, který se více než přímou školní praxí zabýval jejím ukotvením v teorii. *„Smyslem experimentální pedagogiky bylo povznesení pedagogické praxe na vědeckou úroveň přírodních věd“ (Rýdl, 2001, s. 41). Tak jako mají přírodní vědy - fyzika a biologie - přírodní zákony, snažila se experimentální pedagogika najít biologicko-genetické zákonitosti jako východisko vědeckých teorií.*

Na herbartismu nekritizovala jeho zaměření na činnost učitele, to naopak hodnotila kladně. Kritizovala především, že herbartisté své teze, např. formální stupně, nedokázali empiricko-experimentálně ověřit, stanovili je normativně ovšem bez vytvoření teorie, a i přes to je používali v praxi. Navrhuje nahradit normativní pedagogické postupy přesným měřením a experimentem (Jůva a Svobodová, 1995). Zkrátka založit empirický základ pro vědy o výchově. Experimentální pedagogiku prosazoval na severu Německa v Hamburku Ernst Meumann a na jihu ve městě Karlsruhe poblíž Stuttgartu Wilhelm August Lay. Možná i z důvodu vzdálenosti (přes 500 km vzdušnou čarou) byly mezi jejich přístupy rozdíly, shoda byla ve snaze, aby experimentální pedagogika byla *„vědou, která by dovoľovala spolehlivé výpovědi o souvislostech mezi pedagogickými prostředky a pedagogickými cíli“ (Rýdl, 2001, s. 41). Petersen kritizoval neživé laboratorní podmínky, ve kterých experimentální pedagogika pracovala, dále její malé odklonění od pedagogiky herbartismu: „Tak se experimentální pedagogika bez ohledu na kritiku herbartismu soustředila na tradiční školu nejhorší formy a snažila se hledat výzkumné pole v oblasti třídně vázaného vyučování s velkou vírou ve výzkumy v oblasti školních metod práce“ (Petersen In Rýdl, 2001, s. 41).*

I reformní pedagogické hnutí, které se teorií nezabývalo, dospělo v polovině 20. století ke kritice, na rozdíl od experimentální pedagogiky však k vlastní sebekritice. *„Nezřídka [...] se věřilo, že lze jednat ve smyslu idejí nové školy jen tím, že se najednou otočí hrot kordu: dříve donucení, nyní volnost, dříve absolutismus učitele, nyní právo žáků*

na sebeurčení, dříve předem stanovená pravidla pro každou maličkost, nyní neomezená svoboda a nadvláda okamžiku. Ale dnes již víme, že jsme na to vše nazírali povrchně a že je nemožné pohlížet na školu jen prostřednictvím jednoduchých a jasných formulek. Stará škola se nestane novou tím, že se budeme snažit realizovat její dosavadní protiklady“ (Ziegler, 1926, s. 21 In Rýdl, 2001 s. 39-40).

2.1.1 Osobnost Petera Petersena

Peter Petersen se narodil 26. června 1884 do rodiny drobného rolníka v Großenwiehe na severu Německa poblíž hranic s Dánskem. Byl prvorozeným synem ze sedmi dětí a tudíž předurčen k převzetí rodinného statku, který jeho rodina vedla od roku 1666.

Od dětství pracoval v zemědělství, otec ho zaučoval do všech činností, které byly pro převzetí hospodářství potřebné. Tyto činnosti a spolupráce v obci i na statku spolu se severoněmeckým prostředím formovaly Petersena i jeho hodnoty, které byly zásadní pro jeho pozdější činnost. Byla to potřeba pospolitosti a vzájemnosti, velká cílevědomost, neústupnost, sebekritičnost i náročnost na ostatní. Byl vážný, tvrdý, uzavřený a málo přístupný svému okolí (Cipro, 2003; Jůva a Svobodová, 1995). První školou, kterou Petersen od svých šesti let navštěvoval, byla jednotřídní šestiletá škola v jeho rodišti. Již v této době se díky evangelickému pastorovi naučil základy latiny. Proto mohl ve dvanácti letech začít studovat na gymnáziu ve Flensburku. Vzhledem ke svému původu neoplýval při studiu bohatstvím, často poskytoval kondice za trochu jídla. Z těchto jeho trpkých zkušeností poté vychází požadavek na školu pro všechny bez ohledu na bohatství dětí. Do rodné vesnice se vrátil na jaře roku 1904 jako devatenáctiletý mladík toužící pokračovat ve studiu. S tím jeho otec nesouhlasil, avšak díky naléhání pastora a jiných přímluvců z flensburkského gymnázia nakonec svolil.

Tak mohl Peter na podzim začít studovat filosofii, dějiny, národní ekonomii, anglistiku, psychologii a evangelickou teologii na univerzitě v Lipsku, která v té době byla spolu s univerzitou v Berlíně nejlepší pro společenskovědní studium. Své univerzitní vzdělání nezískával jen v Lipsku, nýbrž studoval i v Kielu, dánské Kodani, (cesta z Kielu do Kodaně vede téměř přes jeho rodnou ves) a Posenu, nyní polské Poznani. Poslední dva roky studií trávil opět na lipské univerzitě, kde mu byli velkou inspirací zejména tři profesori: Paul Barth, Karl Lamprecht a Wilhelm Wundt.

Paul Barth byl pedagog se sociologickým zaměřením. Karl Lamprecht historik, který zkoumáním obyčejných událostí vyhledával „ducha“ jednotlivých historických epoch a který nahlížel na dějiny jako na stále pokračující vývoj kultury. Wilhelm Wundt byl psycholog, jehož jméno nezapadlo a je znám až do dnešní doby, jelikož od založení jeho psychologické laboratoře právě na univerzitě v Lipsku mluvíme o psychologii jako o vědě. V laboratoři prováděl empirický výzkum a položil základy experimentální psychologii.

V roce 1909 Petersen úspěšně složil státní zkoušku, stal se gymnaziálním učitelem, obhájil a vydal dizertační práci, která byla myšlenkami zmíněných profesorů poznamenána. Na základě složené zkoušky mohl vyučovat angličtinu, hebrejštinu, filosofii, náboženství a historii. Po splnění praxe na gymnáziu v Lipsku získal místo pomocného učitele na „Johanneu“ v Hamburku, městě reformního dění. Byl jmenován řádným profesorem a učil zde až do roku 1920. Během svého působení se při výuce inspiroval prvky reformní pedagogiky. Dostal se do společenství zabývajících se reformou školství, jehož myšlenky ho přivedly k názoru, že školu je potřeba reformovat zevnitř, nikoliv zvenčí. Vnitřní reforma se má stát východiskem pro reformu vnější.

V roce 1920 změnil Petersen své působiště a též se habilitoval. Jeho novým pracovištěm se stala hamburská reálná škola, kterou řídil. Na škole učinil vícero pokrokových změn. Po roce působení se tato pokusná škola, s novým názvem Lichtwarkova škola, přestěhovala do jiné části Hamburku, Petersen byl i nadále jejím ředitelem a spolu s ostatními učiteli zde uskutečnil několik změn. Požadavky dodržování tradic, výuky v německém jazyce a školního společenství s účastí rodičů zůstaly v Petersenovi i do pozdějších let.

Na jaře 1923 se třicetiosmiletý Petersen opět stěhoval, tentokrát do Jeny, kde převzal vedení katedry pedagogiky. Tu založil Karl Volkmar Stoy, významný herbartovec. Petersenův předchůdce ve vedení katedry byl také herbartovec - Wilhelm Rein. Petersen však v herbartovské tradici katedry nepokračoval, avšak ani jí neopovrhoval. Nechal se inspirovat. V Jeně se též počal setkávat s oběma antiherbartovskými proudy.

Na katedře za obou jeho předchůdců vždy fungoval pedagogický seminář formující nové učitele. Také Petersen k těmto účelům založil v roce 1924 „Vědeckopedagogický institut“. Jenská katedra nabízela Petersenovi obecně velmi dobré podmínky pro jeho činnost. Například zde existovala vlastní cvičná škola, tu Petersen přetvořil na školu

experimentální a spolu s institutem se „*staly jedním z nejprogresivnějších ústavů praktické experimentální pedagogiky, v níž byli vzděláváni budoucí durynští učitelé*“ (Rýdl, 2001, s. 27). V experimentální škole počal Petersen ihned praktikovat své myšlenky a začal ji radikálně měnit. Změny se v podstatě shodují s jeho koncepcí jenského plánu, proto je popíše až v následující kapitole jenskému plánu věnované.

Petersenova pedagogicky nejúspěšnější léta započala. Na jeho přednášky se sjížděli studenti ze zahraničí a ani on nezůstal jen u přednášení ve své domovině. Procestoval část Evropy a Ameriky, osm měsíců strávil v Chile. Kromě přednášení v zahraničí i studoval a zakládal školy dle jenského plánu.

Své poznatky zobecňoval a sepisoval. Mezi jeho významnými knihami jmenuji Obecnou pedagogiku, knihu Vnitřní reforma školy a nová výchova, spis Nauka o vedení vyučování, dále Nové pedagogické hnutí v Evropě, které se ještě bohužel nedočkaly svého překladu do češtiny. A tzv. Malý jenský plán, jehož překlad tvoří přílohu Rýdlovy publikace (2001) a je tak Petersenovým jediným do českého jazyka přeloženým textem, z celkem 257 titulů. Tzv. Malý jenský plán, vydaný v roce 1927, postupně Petersen rozšířil o třídílný spis o teorii, praxi a zkušenostech s výukou na jenských školách. Tyto práce se někdy nazývají Velký jenský plán, sv. I. - III. (Cipro, 2003; Jůva a Svobodová, 1995; Pospíšil, 2007; Rýdl, 1990).

I když se může zdát, že Petersen neměl mimo svou bohatou tvůrčí a pedagogickou činnost na nic jiného čas, v roce 1928, bylo mu 44 let, se oženil s Elsou Müllerovou, taktéž učitelkou. Ta ho v jeho práci podporovala, doprovázela ho do zahraničí a v době jeho nepřítomnosti v Jeně ho ve škole plně zastala.

Třicátá léta v Německu znamenala postupný nástup nacismu s jeho radikálními rasovými myšlenkami. Petersen se politice nevěnoval a od těchto myšlenek se distancoval, ačkoliv pro udržení chodu své školy poskytl sobotní výuku činnosti Hitlerjugend. Z tohoto důvodu na něho bylo později nahlíženo jako na nacistického spolupracovníka. Zřejmě právě jenská škola byla důvodem, proč Petersen neemigroval jako někteří jeho kolegové. V roce 1933 nacisté zakázali činnost Spolku za školskou reformu, Petersen tím ztratil kontakty s ostatními pedagogy pokusných škol v Německu, nicméně stále mohl pokračovat s uplatňováním myšlenek Spolku v Jeně. Roku 1937 napsal knihu Učení o vedení vyučování, ze které je jasné, že Petersen opravdu s nacistickými myšlenkami nesympatizoval, naopak se od nich distancoval.

Durynsko bylo osvobozeno na jaře 1945 Američany, avšak v létě bylo předáno do sovětské správy. Ačkoliv byl Petersen v roce 1946 zvolen děkanem nově vzniklé jenské pedagogické fakulty, nebyla pro něho následující léta šťastná. Roku 1948 byl odvolán z funkce děkana. V srpnu 1950 byla zavřena jeho experimentální škola, jelikož se neshodovala s požadavky režimu. To Petersena zduřilo, pokusil se ještě získat podporu jenskému plánu v Západním Německu a Švýcarsku, ale neúspěšně. Byl odvolán z funkce, nemohl se stýkat se studenty, nemohl dělat nic z toho, pro co celý život žil. Zemřel v nedožitých 68 letech 21. března 1952.

Ačkoliv umíral opomenut, dostalo se mu mnoho uznání již za jeho života, což není u pedagogů moc obvyklé. Věhlas jeho jenského plánu se nese až do dnešních dnů, ačkoliv v České Republice ho moc nevnímáme (Cipro, 2003; Rýdl, 1990).

2.2 Myšlenky a struktura jenského plánu

Považuji za důležité zopakovat, že Petersen se proti herbartismu nevymezil tak radikálně, jako jeho současníci, nýbrž se jím nechal mírně inspirovat a jeho kritika byla velmi uvážlivá. Věděl totiž, že didaktika a metodika využívaná tradiční školou, se bude v nových podmínkách chovat jinak, navíc s pozitivním vlivem na učitele i žáky. Rovněž viděl omezení reformní i experimentální pedagogiky. Velmi dobře se orientoval ve všech těchto soudobých proudech a svou systematickou koncepcí jenského plánu provedl v podstatě syntézu výsledků experimentální i reformní pedagogiky. Spojil teoretické výzkumy s praktickou zkušeností.

Jenský plán, který vytvořil, nebyl neměnnou a uzavřenou koncepcí. Petersen dával možnost vyjádřit se k didaktice jenského plánu ředitelům, učitelům, žákům i rodičům, kteří působili na různých jenských školách, a bral jejich názory v úvahu. Škola byla školou obvodní, pro chlapce i dívky ze všech sociálních, náboženských i ekonomických skupin.

Jako nejdůležitější úkol školy viděl Petersen úkol vychovávat, konkrétně vychovávat k úctě k životu a lidství jako nejvyššímu společenství. „*Vyučování podřídí výchově; nejprve je třeba býti vychovatelem a potom teprve učitelem!*“ (Petersen In Rýdl, 1990, s. 105). „*V rámci účinné výchovy je možné i úspěšné učení*“ (Cipro, 2003). Prosazoval pedagogiku, vědu o výchově, jako samostatnou vědu. Psychologie a etika pro ni hráli

jen pomocnou roli, nikoliv, jak tvrdil Herbart, roli výchozí. Petersenova věda o výchově řešila teorii i praxi, čímž byla ve své době jedinečná.

Můžeme zde pozorovat též vliv myšlenek Friedricha Fröbela a J. A. Komenského, již hlásali, že výchova je celoživotní proces, který končí smrtí. Výchova je služba učitele žáku a je možná jen v pospolitosti lidí, jelikož je člověk bytost vztahová. „*V ní (pospolitosti) a z ní se člověk probouzí k životu a jen jejím prostřednictvím se stává osobností*“ (Petersen In Rýdl, 1990, s. 115). V tomto živém společenství dětí, učitelů, rodičů, vychovatelů a technických pracovníků, ve školní obci, která měla připomínat rodinu a výchovu v ní, mohli žáci rozvíjet celou svou osobnost. Především zde žili a pracovali ve společenství. Díky němu se sami chtěli učit potřebnému, vlastní činností získávali zkušenosti, rozvíjeli své myšlení v souvislostech, tvořivost a kompetence k řešení problémů. Petersen vnímal pospolitost jako duchovní jednotu, ve které všichni spolupracují na tvorbě sdíleného života, a tím se rozvíjejí. Vychovával žáky jako členy lidské pospolitosti i jako osobnosti, to je jeho další významná syntéza. Syntéza cílů sociálních s individuálními. Propojil též výchovu záměrnou s výchovou bezděčnou, tím že dal škole přirozenou nenucenost a rodinný řád (Cipro, 2003; Čapek, 1995; Pospíšil, 2007; Rýdl, 1990).

Škola byla rodinnou školou nejen svým nastavením školy jako obce, taktéž zapojením rodičů do života školy. Rodiče byli vyzýváni k nabízení zájmových kurzů dle jejich specializace v povolání. Tím měli žáci pro dané oblasti světa práce informace z nejbližšího zdroje, nikoliv pouze tlumočené z učebnic. Dále pomáhali udržovat školní budovu, školu navštěvovali, pořádali rodičovské večery. A též, což považují za méně významnou zajímavost, přispívali povinně 1 říšskou marku měsíčně na pomůcky dětem, jelikož stát pokusné škole nepřispíval stejně, jako přispíval školám veřejným. Dokonce bylo zvykem, že učitel navštěvoval rodinu doma, čímž se vzájemné splývání a porozumění rodiny a školy ještě prohlubovalo (Cipro, 2003; Hrdličková, 1994; Singule a Rýdl, 1988).

Výchova ve společenství pro Petersena také znamená, že by měl žák vlastní vůli podřídit vůli školní pospolitosti. Škola by měla být zařízena tak, aby u žáků vyvolávala potřebu projevat a uplatňovat duchovní ctnosti: lásku, dobro, věrnost, kamarádství, důvěru, pokoru, pravý soucit, lítost, snášení bolesti, zbožnost, respekt, solidárnost, obětavost, připravenost k službě a pomoci. Potřebu vzájemně si pomáhat a nechat si

pomoci podporovalo například zrušení tradičních tříd po ročnících a rozdělení žáků do kmenových skupin, této změně se budu věnovat později (Cipro, 2003; Rýdl, 1994).

Přeměny u Petersena zaznamenal i vzhled samotné budovy a její umístění v obci. Neměla by se totiž nijak vydělovat od svého okolí. Měla by být jeho přímou součástí, tak jako má být přímou součástí života dětí. V jejím okolí by měly být školní zahrady a jiná zeleň (zde můžeme spatřit jeho kladný vztah k přírodě a půdě, dědictví jeho rolnických kořenů), prostor pro hru, pro chov zvířat. Aby škola zapadala do terénu, měla mít jen jedno patro, přesto by měla pojmut zhruba 400, maximálně 500 žáků (cca 50 žáků na učitele). Uvnitř školy se mohou nacházet místnosti, které jsou podobné těm, jež najdeme každý doma. Například kuchyň, knihovna, pracovny pro ruční práce, místo pro přenosné divadlo, prostor pro provádění jednoduchých pokusů s vodou, místnost s uzamykatelnými skříněmi pro žáky a školní obytné pokoje (Cipro, 2003; Pospíšil, 2007).

Školní obytné, či obývací, pokoje jsou náhradou tradičních tříd. Již z názvu je patrné, že bylo Petersenovou snahou, aby žáci vnímali školu jako druhý domov, jako místo pro práci a především život, místo, které budou chtít sami udržovat v pořádku. Slunný prostor má motivovat k aktivitě, pomáhat koncentraci a utváření charakteru žáka, například pomocí svého uspořádání (různá zákoutí) a vybavení. To bylo oproti tradiční třídě odlišné. Ve třídě nebyla žádná katedra, učitel se pohyboval volně po pokoji. Místo lavic přenosné, jednoduché stoly a velké skupinové stoly, místo těžkých židlí židle lehké, skládací, aby se daly snadno přenést ven. Petersen si kladl požadavek, aby židle i stoly podporovaly správné držení těla. V pokoji byla dále řada otevřených polic, skříněk, které byly dětem stále přístupné. Některé pomůcky převzal Petersen z jiných systémů, například od Celestina Freineta, či Marie Montessoriové, své vlastní tvořit nepotřeboval. Výzdoba záležela zcela na dětech, mohly zde umístit vázy s květinami, pokojové květiny, akvária, záclony, obrázky, hračky, sbírky, vlastní výtvořky, knihy z domova, cokoli s čím souhlasila skupina (Hrdličková, 1994; Pecháčková a Václavík, 2014; Pospíšil, 2007; Rýdl, 1990; Urbanovská, 1992; Václavík, 1997).

Respekt ke skupině byl v petersenovských školách primárním pravidlem. Žáci i učitelé se mohli v pokoji volně pohybovat, avšak nikdy tím nesměli rušit ostatní, dokonce i tiché otevírání a zavírání dveří považoval Petersen za nutné děti naučit, neboť jeho škola byla školou poklidu a ticha, nikoliv tradiční verbální školou slov. V obytném

pokoji směl žák dělat jen to, co nevadilo skupině. Hlučnější práce se vykonávala mimo tento pokoj, tím není myšlen běžný pracovní ruch. Pravidla pro uspořádání pokoje společně dohadovala skupina, stejně tak je mohla zrušit či upřesnit. Nejen tato pravidla, ale celý školní řád, ten byl pak nepřekročitelný pro každého ve škole. Na čemž můžeme pozorovat Petersenovy demokratické myšlenky pro uspořádání školy (Lukášová, 2013; Rýdl, 1994; Václavík, 1997).

Ani učitel nemohl zůstat tradiční, zaměřený primárně na vzdělávání, opíraje svou autoritu o hrozby, tresty, zkoušení a ovládání žáků strachem. Již nebyla podstata jeho práce v donucování dětí k činnosti, nemohl už stát mimo tuto činnost, musel se stát její součástí. Čím více se s žáky do řešení úkolu ponoří, je jedním z nich, tím větší je, dle Petersena, jeho autorita. Avšak nesmí svou aktivitou umenšovat aktivitu dětí. Žáci ho pak vnímají jako nejzkušenějšího a respektují ho. Jeho role byla rolí vychovatele (výchovná funkce učitele je samozřejmě i zde v popředí), poradce, pozorovatele a vůdce (bez nacistické konotace). Byl stále odpovědný za výuku, určoval její cíl, tvořil podmínky, nechával však spoluodpovědnost v rozhodování, prožívání a interpretaci žákům. Snažil se jim pomoci poznávat sami sebe, své určení, vést je k sebekontrolě, poznávat okolní pestrý svět a uvědomovat si souvislosti. Řídil se u toho heslem: „*pomoz mi to udělat sám*“ (Čapek, 1995, s. 76).

Petersen požadoval, aby byl učitel zralou osobností, vůdčím typem, pečlivě se připravoval, což od něj vyžadovalo více času, choval se opravdově, nepředstíral a tvořil si s žáky osobní a zároveň výchovné vztahy. Aby se vztahy mohly dále prohlubovat, vyžadoval, aby pracoval se skupinou co nejdéle. Pro Petersena bylo nutné, aby učitel prošel univerzitní přípravou. Měl být rovněž pedagogickým optimistou, tvořivou bytostí, umět chovance motivovat a mít organizační schopnosti. „*Žáci jsou především jemu svěřené děti, on musí jejich dětství respektovat a chránit, i když jsou žáky*“ (Petersen In Singule a Rýdl, 1988, s. 38).

Při vyučování by měl učitel rozlišovat, mezi dvěma úrovněmi: vedení vyučování, za ním následuje vedení ve vyučování. První úroveň pojímá stanovení konkrétních cílů a podnětů, plánování, přípravu výuky, více pracovních postupů, vhodných materiálů a pomůcek, kterými žáky motivuje. Úroveň vedení ve vyučování probíhá při vyučování, jak je z názvu zřejmé, sleduje zprostředkování a využití připravených podnětů, žáci mají prostor vyhledávat a řešit jednotlivé úkoly (Cipro, 2003; Čapek, 1995; Hrdličková,

1994; Lukášová, 2013; Morkes, 2007; Svobodová a Jůva, 1995; Pecháčková a Václavík, 2014).

2.2.1 Věková heterogenost

Jak jsem již zmínila, třídy po ročnících nahradily kmenové skupiny, jimiž je tvořena školní obec. Na třídách Petersen kritizoval především to, že předpokládaly dosažení stejných výsledků všech stejně starých dětí ve stejnou dobu, přitom řady odborníků prokázaly, že každé dítě je odlišné. S třídním uskupením je spojena i frontální výuka. O ní Petersen říká, že se svým klidem a stejnou látkou, byla velmi přínosná na přelomu 18. a 19. století, avšak od té doby proběhly společenské změny, takže je již překonaná a měla by se nahradit. Dalším kritizovaným jevem byl stresový systém propadání. V systému věkově heterogenních skupin bez ročníkových tříd už nebylo propadnutí možné, bylo bráno v potaz individuální tempo každého žáka.

Na základě informací od dětských psychologů a jiných specialistů rozdělil Petersen děti do kmenových skupin takto: První dvě skupiny po třech letech a druhé dvě po dvou letech. Vznikly tedy čtyři kmenové skupiny: nižší, střední, vyšší mládežnická. Každý žák měl na základě let strávených v téže skupině proměnlivé role. Rýdl je nazývá učněm, tovaryšem a mistrem. Tyto role měly cyklický charakter, neboť po mistrovi v nižší kmenové skupině přešel žák do střední kmenové skupiny, kde byl opět učněm. Přejít do vyšší kmenové skupiny mohl žák i během roku, pokud sám usoudil, že k tomu dosahuje odpovídajících výsledků, většinou však ve své skupině zůstával tři roky. Tento systém zabraňoval určité míře šikany a vzniku trvalých vůdců skupiny, kteří se rodí v tradičních ročníkových třídách. Také umožňoval velmi dobré sžívání se se zvyklostmi a tradicemi skupiny. Nové příchozí žáci je odpozorovali od starších dvou třetin skupiny. Též se jich většinou ujali jeden až dva patroni, což byli starší žáci z kmenové skupiny, pomáhali jim se zapojením do života školy a po zbytek studia zůstal žáku jeho patron rádcem. Každý žák postupně bral odpovědnost za mladší spolužáky. V jenské škole bylo přirozené si nechat pomoci, či nabídnout pomoc druhému, neexistovalo žádné soutěžení o posty a známky. Pomáhání je jedna z mnoha sociálních zkušeností, které žáci díky jenskému plánu získávali.

Věková heterogenost skupin opět připomínala rodinné prostředí, měla však navíc onen cyklický charakter, který se v rodinách najít nedá, neboť nejstarší sourozenec vždy

zůstane nejstarším a nikdy neprožije roli nejmladšího. Dalším z kladů této věkové heterogenosti je nevyčnávání dětí ani jedním směrem. Nadané dítě zde zapadne mezi starší děti a dítě méně zdatné se může přičlenit k dětem mladším, které většinou umí méně.

Kmenové skupiny byly tedy v každé škole čtyři, každá z nich měla trochu jinou náplň činností na základě potřeb daných vývojem dětí. V nižší skupině (1. - 3. tradiční ročník, věk 6 - 8 let) převažovala především forma hravého a přirozeného učení a rozvoj tvořivosti. Děti byly uvedeny do výuky trivia, kreslení a hudebně gymnastické výchovy, společně s učitelem vedly rozhovory na prvoučná témata.

Středí skupina (4. - 6. ročník, 9 - 11 let) se rozšířila o volitelné odborné kurzy, které vedli odborní učitelé. Žáci jsou proškolení ve všech školních technikách, probouzí se v nich zvědavost po funkci věcí, tomuto stupni se někdy říká pracovní. Prvouka se rozrostla na zeměpis, přírodopis a kulturu. Mezi odbornými kurzy jmenuji první cizí jazyk.

Skupinové vyučování ovládlo vyšší kmenovou skupinu (7. - 8. ročník, 12 - 13 let), neboť zde žáci přivedli své návyky v práci ve skupině k dokonalosti. Občas se stávalo, že žáci museli spolupracovat s někým jim méně sympatickým, tak Petersen budoval další sociální dovednosti. Řešily se tu nově některé společenské otázky a děti si mohly zvolit druhý cizí jazyk.

V knize Singule a Rýdla (1988) je zaznamenán Petersenův povzdech a přání, aby všechny děti mohly navštěvovat 9. a 10. ročník školy (skupinu mládeže), neboť viděl jeho blahodárné působení na dozrání osobnosti dítěte před nástupem do pracovního světa. V této skupině se už žáci mohli specializovat výběrem pro ně vhodných kurzů.

Na některých školách se můžeme setkat se skupinou malých dětí ve věku 4 - 5 let.

V rámci kmenové skupiny žáci vytvářeli skupiny stolní, ve kterých pracovali kolem jednoho stolu. Tyto skupiny opět nebyly věkově homogenní, protože žáci mohli chtít pracovat s kýmkoliv z kmenové skupiny. Ve skupině vládla opět pomáhající atmosféra, znovu zde bylo pravidlo, že *„každý může dělat jen to, co chtějí všichni ostatní“* (Petersen In Rýdl, 2001, s. 77). Pravidlo pospolitosti bylo vždy na prvním místě. Proto ani učitel neměl dávat stolním skupinám takové úkoly, které by mohly vést ke vzájemné konkurenci. Petersen viděl jako nejúčinnější skupiny o třech členech, přičemž se

ve skupině nemuselo spolupracovat na jenom tématu. Při práci na více tématech docházelo k tzv. „souběžnému učení“. Stolní skupiny nejsou neměnné, ale vyměňují se vícekrát v roce.

Dalším druhem skupin v jenském plánu jsou skupiny výkonnostní. Název skupiny je opět návodný. Děti byly do skupin rozdělovány podle jejich výkonů v dané oblasti. V nich byly děti vyučovány gramatice mateřského jazyka a matematice během výkonnostních kurzů. Pro tyto předměty bylo vytvořeno pořadí náročnější látky, které se muselo dodržovat. Peter Petersen radí tyto skupiny utvářet od střední kmenové skupiny, neboť v nižší kmenové skupině potřebují být žáci více spolu a prožívat vše dohromady se svým učitelem.

Poslední skupinu tvoří volné výběrové kurzy, ve kterých byla organizovaná především zájmová činnost s učiteli, nebo rodiči. Například vaření, modelování, tance, šachy či kurz první pomoci (Cipro, 2003; Čapek, 1995; Eichelberger, 2004; Hrdličková, 1994; Morkes, 2007; Pecháčková a Václavík, 2014; Petersen, 1927; Singule a Rýdl, 1988; Svobodová a Jůva, 1995; Václavík, 1997).

2.2.2 Týdenní plán

Po seznámení se skupinovým rozdělením v jenských školách je jasné, že klasický hodinový rozvrh uspořádaný bez jakékoliv logické návaznosti předmětů nebude mít v jenském plánu místo. Petersen měl za to, že rozdělení na školní předměty s osnovami omezuje učitele v práci a spolu s ostatními prvky tradiční školy poškozují zdraví žáků. Nahradil tedy rozvrh rytmickým týdenním pracovním plánem a vyučovací předměty povinnými a volitelnými kurzy.

Pro lepší pochopení činností v týdenním pracovním plánu popíši nejdříve druhy činností, které se ve škole vyskytovali nejčastěji. Prvním druhem uvádí Václavík (1997) jádrové vyučování v kmenové skupině, kterému se žáci věnují více než 50 % doby vyučování. Probírají se různá témata. Jednomu tématu se skupina věnuje delší dobu a v jeho rámci objevuje znalosti z různých předmětů. Dalo by se říci, že se jedná o projektovou práci. Druhý druh - výuka v kurzech, se zaměřovala především na výuku školního trivia. Děti pracovaly často samostatně, samy si též kontrolovaly výsledky práce. Třetí druh, umožňující žákům volbu úkolů, je volná práce. Poslední druh činnosti - pracovní společenství - se odehrával především v dílnách. Žáci se setkávali

s keramikou, tkaním, základními opravami či s prací na zahradě. Důležitou vyučovací formou byla forma kruhu.

Aby byla škola co nejvíce propojena s rodinným životem dětí, obsahoval týdenní plán i sobotu a neděli. S některými rodiči učitelé spolupracovali na náplni volného času dětí. Víkend se plynule napojoval na pondělí ráno rozhovorem, nebo slavností, což byly činnosti blízké životu v rodině, obdobně i na konci týdne přecházel školní život do času stráveného v rodině. V průběhu týdne bylo vše naplánováno a připraveno, Petersen nechtěl, aby se učitelé řídili okamžitým nápadem, či nepředvídanou intuicí. Měl pro to své důvody, jedním z nich bylo respektování pracovních výkonnostních křivek v průběhu dne i v průběhu celého týdne. Psychologové už v Petersenově době zkoumali, jak je třeba pracovat s dětskou pozorností a v jakých fázích přichází únava.

Od úterý do soboty byl ráno zhruba na hodinu zařazen kurz mateřského jazyka a matematiky. Následovala výuka o kultuře a přírodě, která probíhala ve skupinách. Žáci pracovali zhruba 100 minut, jelikož děti se, dle Petersena, unaví až po uplynutí této doby. Skupinovou práci střídalo školní volno, to byla první přestávka školního dne trvající 35 - 40 minut. I ta byla organizovaná. Všichni nejdříve 10 - 15 minut cvičili, pak společně v poklidu a dle pravidel stolování posvačili a opět cvičili. Jedna třetina žáků poté hrála nějakou tělocvičnou hru, například vybíjenou. Zbylé dvě třetiny se věnovaly práci na záhoncích, hře a dovádění. Petersenova nejstarší dcera Hilde zmiňuje jako nejkrásnější věc z přestávek objemný pohár kakaa, který dostalo každé dítě. Ona s bratrem Uwe navštěvovala otcovu školu až od vyšší skupiny, takže měla porovnání se studiem na tradiční škole. Dle jejích slov novou školu milovali.

Dalších 105 minut se žáci soustředili v úvodních, nebo procvičovacích kurzech. Dva až třikrát týdně po obědě děti sportovaly, tvořily v dílnách, učily se cizí jazyk či dělaly jinou činnost ve volitelných kurzech. Příklady týdenních plánů jsou připojeny v přílohové části (Příloha č. 2).

V posledním dni školy byl dán dětem prostor pro volnou práci, mohly dokončovat rozpracované úlohy, plnit zadané úkoly, které ještě nestihly, a hodnotily uplynulý týden. Poté týden zhodnotil učitel a společnou slavností se všichni přesunuli do času volna.

Týdenní plán přinášel nesporně kladné výsledky. Žáci jedné německé jenské školy v roce 1995 konstatovali: „*Týdenní plán mě naučil pracovat samostatněji a nezávisleji.*“

U týdenního plánu se člověk učí dobře rozvrhovat čas a práci a rozhodovat, v jakém pořadí plnit úkoly. Člověk se učí sbírat informace. Člověk si musí rozhodnout, zda úlohy splní sám, ve dvou nebo ve skupině. Člověk se učí koordinovat a rozdělovat práci. Člověk pozoruje, že při týmové práci se dostane dále než u pouhé samostatné práce.“ (Rýdl, 2001, s. 101, výběr). V téže škole mohly děti do své práce zařadit chvíle koncentrace, kdy na moment polevily a bez požadavku vysokého výkonu vymalovávaly mandalu.

Toto komplexní plánování výuky nepotřebovalo osnovy. Žáci mohli ovlivňovat probíraná témata a učitelé byli garanty probrání všech hlavních poznatků, nedbajíce na pořadí. Je také logické, že ve škole se nezvonilo, neboť každá kmenová skupiny měnila činnosti dle svého vlastního týdenního plánu.

Při práci, ať skupinové, či individuální, museli žáci pracovat se zdroji. Petersen uvádí prameny prvního a druhého stupně. Prameny prvního stupně byly zkušenosti, znalosti a pozorování žáků, druhý stupeň pak tvořila literatura. Hotové zpracování žáci volně přednáší skupině, oporou jim jsou připravené poznámky, prezentované nákresy či pomůcky. Celá skupina, včetně učitele, pak může téma doplňovat a prohlubovat. Téma může být zpracováno ve formě ústní prezentace, nástěnky, hry, scénky nebo slohové práce.

Během celého procesu vyučování se Petersen snažil o respektování individuálního nadání v jednotě s úkoly, plynoucími z požadavků školní pospolitosti. Učitelova činnost cyklicky opakovala střídáním pozorování dění ve škole, vyhodnocování a korekce (Cipro, 2003; Čapek, 1995; Morkes, 2007; Petersen, 1927; Rýdl, 1994; Urbanovská, 1992).

Zajímavé je v jenské škole hodnocení. Petersen zcela nezanevřel na známkovací systém, avšak na vysvědčení se známky neobjeví. Místo tradičního vysvědčení vypracovávali učitelé dvě charakteristiky. Více učitelů se podílí na charakteristice určené rodičům, ne dětem. Nazývá se objektivní zpráva, obsahuje pozorování, soudy a slouží k všestrannému popsání dítěte, jeho špatných i dobrých sklonů a nadání. Rodiče k této zprávě píší kritické vyjádření. Kmenový učitel poté vypracuje subjektivní zprávu pro děti. Předání je doplněno závěrečným rozhovorem, kdy učitel žáku sděluje, co je dle jeho názoru pro žáka nejlepší. Dnes bychom tuto zprávu nazvali vysvědčením se slovním hodnocením. Týdenní plán v postatě zajišťuje vyvážené střídání

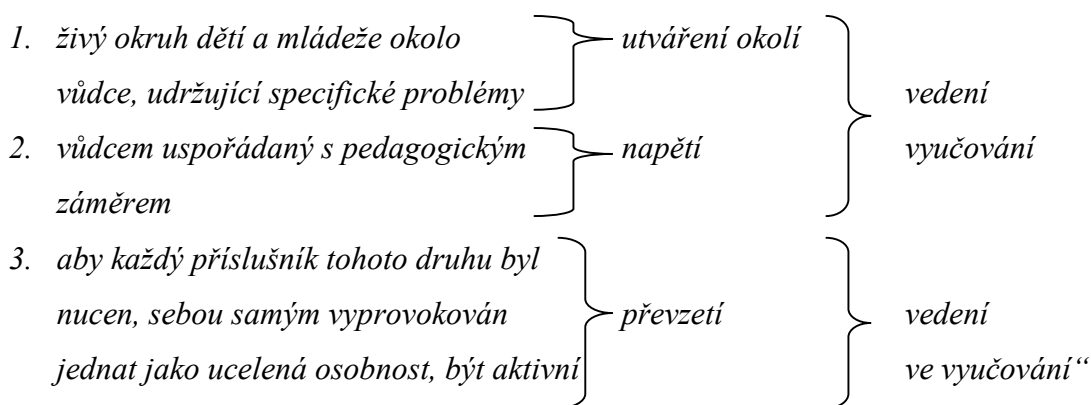
pedagogických situací, jimž je věnována další část textu (Eichelberger, 2004; Čapek, 1995).

2.2.3 Pedagogická situace

Situační didaktika je základem celého jenského plánu. Neboť „*Petersen vycházel (...) z Jaspersova pojetí, který pohlížel na člověka jako na bytost, neustále se nacházející v jednotlivých situacích*“ (Rýdl, 2001, s. 68). Již bylo zmíněno, že se Petersen snažil školu co nejvíce přiblížit skutečnému životu, učení se v reálných situacích. Pedagogická situace je takovým přiblížením se ke skutečnosti. Snaží se vyvolat tolik různých podnětů, aby byl žák provokován jednat jako celistvá bytost. Vznikají v ní různé otázky a problémy, žáci s učiteli na ně musí reagovat a díky připravenému pedagogickému uspořádání těchto problémů a učiteli, který dodržuje směr svého záměru, musí žáci volit, rozhodovat se, jednat a projevit se. Učitel v situaci tvoří určité napětí ve vztahu pedagogického trojúhelníku učitel - žák - učivo, dnes bychom ho nazvali motivací. Pedagogické situace jsou situacemi mezními, v některých z nich se žák střetává s otázkami smrti, utrpení, vlastní viny, pokud se s těmito otázkami pracuje opatrně a situace je důkladně připravená, působí tato konfrontace na žáky jako výzva. Mezními situacemi jsou proto, aby je žák musel bez možnosti předvídat konec „protrpět“. Nikdo mu toto „utrpení“ neusnadní. Ačkoliv je pedagogická situace vždy plánovaná a řízená, zapojují se v ní i procesy iracionální, intuitivní. Dokonce i uspořádání výchovného prostředí tvoří pedagogickou situaci.

Pro lepší představu propojení pedagogických situací s vyučováním uvádím Rýdlovo schéma (1990, s. 111-112):

„Pedagogická situace je:

Člověk je jednota těla, duše a ducha. Z toho vyplývají Petesenovy tři základní skutečnosti: příroda, lidský svět a Bůh. Ty tvoří okruhy vědění - příroda, lidskost, Bůh, - které dělí vyučovací látku v týdenním plánu. Náboženství je tedy náležitým vyučovacím předmětem jenské školy už od nižší skupiny, náboženská dimenze bytí nesmí být ignorována. Z těchto tří reálných skutečností povstávají dvě napět'ová pole - látka, jako objekt poznání a vše ostatní, co není objektem poznání, ale seznámení s tím probíhá skrze jevovou stránku či matematické formule.

Akceptování a převzetí napětí v těchto dvou napět'ových polích je smyslem a cílem pedagogických situací. Probíhá ve dvou navazujících úrovních chování lidí.

První úroveň koresponduje s jednáním mezi třemi reálnými skutečnostmi, je to chování dle praforem sebevýchovy, kdy člověk napětí zpracovává vnitřně. Řadí se sem: 1. filosofování, přemýšlení, rozjímání a uvažování (lidský svět) 2. vnímání, pocit'ování a nazírání (příroda) 3. modlení, pohroužení se a zbožnost (Bůh).

Druhou úroveň tvoří čtyři praformy, jimiž člověk napětí zpracovává aktivně vůči okolí. Jsou to zároveň známé základní formy jenského plánu: rozhovor, hra, práce, slavnost, kterým je věnována následující podkapitola.

Obě úrovně se propojují, když pomocí druhé úrovně definujeme chování z úrovně první.

1. filosofování je vnitřní práce myšlením, přemýšlení, rozjímání a uvažování je vnitřní řečí, či rozhovorem, ...
2. vnímání je rozhovor s přírodou, ...
3. modlení se je rozhovor s Bohem, zbožnost slavností duše, ...

Tyto podkapitoly se pokusily objasnit důležité oblasti jenského plánu. Nyní přiblížím základní formy výuky v jenské škole (Hrdličková, 1994; Pospíšil, 2007; Rýdl, 1990; Singule a Rýdl, 1998).

2.2.4 Čtyři základní formy jenského plánu

Rozhovor, hra, práce, slavnost. S těmito čtyřmi pilíři se setká každý, kdo přijde s jenskou pedagogikou do bližšího kontaktu. Díky nim a jejich promyšlenému střídání v týdenním plánu se daří naplňovat požadavky školy. Žáci vyjadřují své myšlenky, jsou konfrontováni s nesouhlasem či jiným názorem, zažívají radost z poznání a z úspěchu, mohou se lépe realizovat a uplatnit svou tvořivost.

Jako nejdůležitější formu výuky viděl Petersen **rozhovor**. Neboť vzájemnou komunikaci považoval za základ pro orientaci ve světě. Dítě se do hovořícího světa postupně začleňuje. V tradičních školách mu však byla komunikace téměř zapovězena. V jenských školách chtěl Petersen navázat na rodinnou komunikaci přirozeným rozhovorem žáků s učitelem, žáků mezi sebou, vést dialog mohl i samotný žák s učitelem. Za rozhovor považoval i frontální výuku, při které se v podstatě učitel snaží navázat s žáky rozmluvu.

Nejčastější podobou rozhovoru bylo usazení všech jeho účastníků do kruhu. Tvar kruhu je už od dob rytířů krále Artuše symbolem rovnosti, posiloval skupinovou soudržnost, ani učitel, tak jako dříve král, zde neměl větší vážnost, než kterýkoliv žák. Na rozdíl od rytířů neměl ve skupině žádný žák pevné místo v kruhu, své místo si musel pokaždé najít podle své aktuální potřeby, hledání místa mělo probíhat v klidu a bylo součástí učení. S nejmladšími žáky vedli učitelé rozhovory nejdříve v malých skupinách. Žáci si postupně zvykali, navazovali kontakty, až byli po určité době připraveni hovořit ve velké skupině. Uvnitř kruhu měly své místo pouze věci, které se ho týkaly, např. různé pomůcky, veškeré rušivé elementy byly eliminovány. Též vyrušování dětí, vzájemné vysmívání se a projevování nezájmu bylo nepřípustné a řešilo se. Mimo klasických rozhovorů se v kruhu mohla předvádět různá vystoupení, básně, písně, referáty, tance, zpěv a hudba. Nikdy nebyl žák při rozhovoru nucen mluvit. Ačkoliv Petersen uvádí, že se to stávalo málokdy, bylo přípustné, aby v kruhu žák nepromluvil za celý rok. Pokud bylo potřeba, aby žáci viděli na mapu, či tabuli, rozpojil se kruh do půlkruhu či tvaru U.

Mimo učební kruh nalezneme ještě kruh neformální, kdy se děti baví vzájemně mezi sebou a po skupinkách, takové volné povídání probíhá například při svačinách o přestávkách.

Dále může být rozhovor veden v bloku. Stolky jsou sestaveny do čtverce, obdélníku, nebo pětiúhelníku. Každý má vyhrazeno své místo, kde intenzivně pracuje na daném úkolu. Tradiční uspořádání lavic bylo používáno pro posluchačský blok, kdy žáci přijímali informace od učitele.

Poslední formu rozhovoru nazývá Petersen kupa. Jedná se o houf dětí shromážděný dočasně kolem učitele při návštěvě muzea, práci na zahradě, eventuelně naučné vycházce.

Za zmínku stojí ještě pondělní rozhovor a rozhovor v závěru týdne. V pondělí žáci rozvrhovali své úkoly na celý týden, v závěru týdně měl rozhovor evaluační charakter (Hrdličková, 1994; Kasper a Kasperová, 2008; Rýdl, 1990).

Forma **hry** nebyla žádnému dítěti cizí, proto se s ní velmi dobře pracovalo. Ve škole měla důležitou pozici předstupně k pracovním situacím. Setkáme se s ní napříč všemi kmenovými skupinami s největším zastoupením samozřejmě ve skupině nižší. Při hře se žáci setkávali s různým materiálem, hry přispívaly k rozvoji sociální vztahů, kamarádství, též myšlení, paměti a pozornosti. Opět zde jenský plán rozlišuje čtyři formy her.

Žádné dítě se nemuselo učit volné hře, která byla první formou. Její zařazování nebylo časté a vázalo se pouze na nižší skupinu. Děti jí mohly věnovat maximálně 100 minut jednou týdně, kdy měly možnost zároveň modelařit. Učitel u těchto her pouze pozoroval chování dětí a jejich osobnosti.

Vyučovací didaktické hry jsou dnes ve školách známé, učitel žáky směřuje k určenému cíli dle jasné struktury a plánu.

Účelovými hrami byly nazvány hry o přestávkách a při tělesné výchově, měly též svůj cíl, obsah, plán i strukturu. Byly to hry řízené učitelem.

Poslední skupina her je trochu odlišného rázu. Jedná se o hry divadelní, Petersenem zvané vizuální. Řadily se sem hry s loutkami, s maňásky, scénky a improvizací vystoupení, nacvičené divadelní vystoupení, kdy měl každý žák svou úlohu. V těchto hrách žáci velmi uplatňovali a rozvíjeli svoji kreativitu, mohli vyjádřit své pocity a názory (Cipro, 2003; Kasper a Kasperová, 2008; Morkes, 2007; Rýdl, 1990; Václavík, 1997).

Jak bylo zmíněno v historické kapitole, Petersen se inspiroval pracovními školami, proto měla **práce** v jenské výuce své nezastupitelné místo nejčastěji používané formy. Peter Petersen diferencuje skupinovou práci a kurzy, což bylo již krátce popsáno v podkapitole Týdenní plán, nyní objasním některé detaily.

Během skupinové práce se na jenských školách objevuje určitá smlouva mezi žákem a učitelem, nebo vzájemně mezi více žáky. Je to nástroj vedení dětí k odpovědnosti, posiluje motivaci pro spolupráci ve skupině a k pracovním činnostem. Pokud práce žáků na sebe navazuje, dítě ví, že ji musí splnit včas, aby nemařilo práci dalších. V nižší a střední kmenové skupině trvá smlouva pouze krátce, od vyšší kmenové skupiny už se uzavírá na dobu jednoho týdne, občas i na dva týdny. Splněná práce byla vždy kontrolována učitelem, který vedl listinu o práci každého žáka.

Práci je možno také vnímat jako manuální činnost, neboť žáci jsou vzděláváni v různých skupinových ručních pracích a jejich technologiích. Věnují se jim hlavně ve střední a vyšší kmenové skupině. V jenských školách je rozvoji obecných rukodělných dovedností věnována mnohem větší pozornost než ve školách ostatních. Jsou jim věnovány i některé kurzy.

Již byly popsány úvodní, vstupní, odborné, výkonnostní a volitelné kurzy. Na jednotlivých jenských školách se nemusí vždy objevit všechny. Pokud dítě pracuje, mělo by znát své výsledky a pokroky, aby se mohlo radovat, že použije naučené znalosti v dalších kurzech. Okrajově se Petersen věnuje též typologii dětí, důležité pro něho zůstává nalézt vhodný přístup ke každému z žáků, aby ten pak mohl co nejlépe pracovat. Práce má vést k radosti ze života, podpoře životní síly, vynalézavosti a tvořivosti. K vědomostem vede až následně. Žák má být především aktivní (Eichelberger, 2004; Kasper a Kaperová, 2008; Pospíšil, 2007).

Při práci se žáci setkávali s různými pomůckami, na které měl Petersen (In Rýdl, 2001, s. 87) následující požadavky:

- a) *Musí obsahovat podněty, aby se s ní dítě chtělo zabývat a pracovat s ní.*
- b) *Dítě by mělo samo poznat, jak se s pomůckou zachází a k čemu vede.*
- c) *Dítě by mělo samo být pomůckou vedeno k cíli a pomůcka by měla obsahovat sebekontrolu správnosti.*
- d) *Pomůcka by měla dítě vyzývat k opakování činnosti.*

- e) *Pomůcka by měla obsahovat podněty pro práci s dalšími navazujícími pomůckami.*
- f) *Pomůcka by měla upevňovat vhodné pracovní návyky a zacházení.*
- g) *Dobré pracovní pomůcky a prostředky by měly pomáhat učitelům, aby rozpoznali individuální sklony dítěte a jeho způsoby chování. Pomocí nich lze provádět i psychologická zkoumání a šetření dětí.*

2.2.4.1 Slavnost

Poslední a neodlučitelná základní forma jenského vyučování je slavnost. Velmi podstatně se podílí na utváření školního společenství a rozvoji žáků. Neboť slavnosti jsou nedílnou součástí každé kultury a tudíž i školního života, který je součástí života okolního.

Tak jako rozhovor a hra jsou i slavnosti děleny na čtyři druhy. Členění se zakládá na míře aktivity učitele. Prvním typem jsou slavnosti navrhované učitelem. Učitel s žáky hovoří, přednáší básně, doprovází se hudbou, čte úryvek z knihy či předvádí dramatickou scénku s dětem blízkým tématem. Též se hudebně podílejí žáci, mohou psát texty písní, hrát. Všichni společně zpívají, jsou aktivní. Takto mohou probíhat ranní slavnosti či slavnosti na konci týdne.

Slavnosti učitelem vedené jsou typem slavností, kdy se žáci rozdělí na posluchače v kruhu a účinkující uprostřed. Tento typ se týká adventních her, Vánoc, jiných církevních svátků, masopustu, slavnosti léta a důležitých dramatických vystoupení.

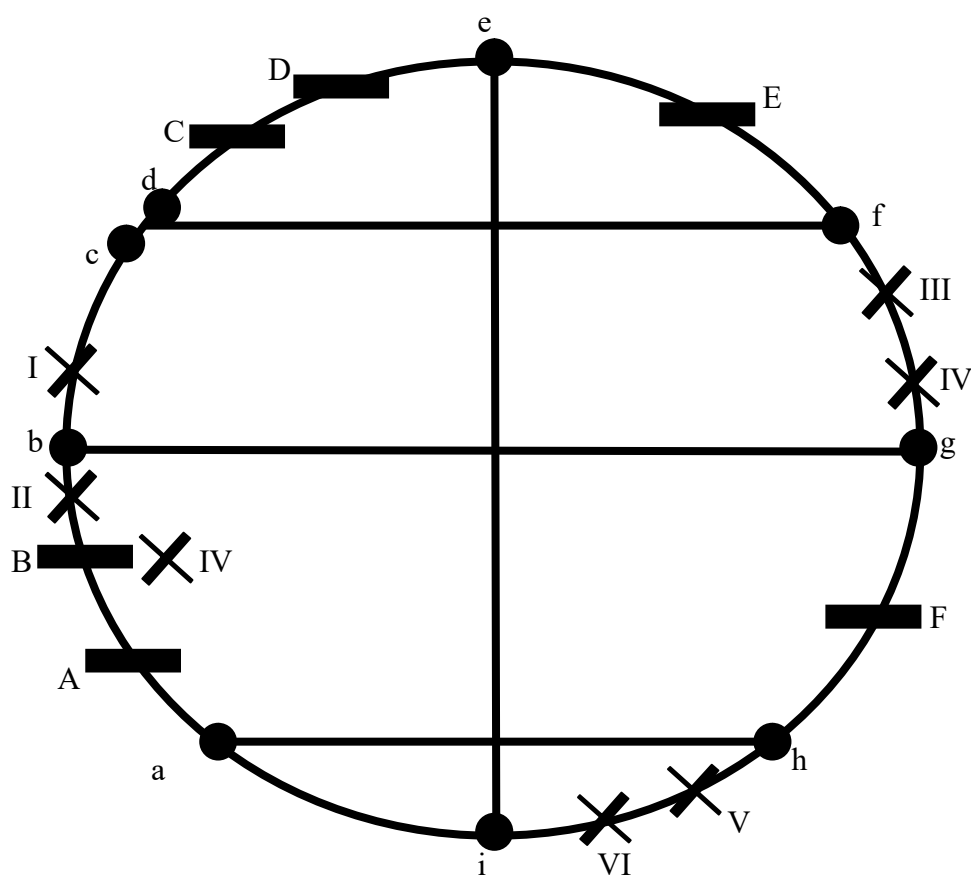
Méně aktivní je učitel při slavnostech, které řídí a ovlivňuje. Je v roli poradce. Učitel zde nesmí trvat na praxi prověřené zkušenostmi, ale musí zachovat iniciativu dětí. Slavnost se má jevit jako jejich práce. Každá skupina žáků při slavnosti předvádí, co vymyslela a nacvičila. Příkladem takové slavnosti je slavnost přijetí prvňáčků a jejich rodičů, jíž se budu ještě věnovat.

Při posledním typu slavností je učitel pouze v roli pozorovatele a diváka, neboť je žáci tvoří samostatně. Jedná se o oslavy narozenin, rozlučky s učiteli, kteří odcházejí do důchodu či jiné školy, rozlučky s vycházejícími žáky, oslavy na počest návštěvy hosta a jiné veselé oslavy volnějšího charakteru.

Aby slavnost plnila svůj význam, uvádí Petersen tři zákony její tvorby. Nejdříve musí tvůrci slavnosti vzít v potaz, z jakého důvodu se slavnost slaví. Zda z politického (1. máj), je-li to rodinný svátek (Vánoce), či pochází od rolníků (dožínky, den díkůvzdání). Petersen zdůrazňuje, že by škola neměla přejímat slavnosti nebo jejich průběh z jiných krajů. Takové přejímání dnes můžeme vidět například u Halloweenu, který zastiňuje tradiční slavení Slavnosti Všech svatých a Vzpomínky na všechny věrné zemřelé - Dušičky. Další zákon popisuje duchovní charakter slavnosti. Ta má být přizpůsobena pochopení účastníků. Třetí zákon dbá na autenticitu, opravdovost, čistotu a jasnost folkloru a estetiky. Organizátoři slavnosti by se měli vyhýbat sentimentu, „nafukované“ řeči a zkrášlujících přídavných jmen.

Podnětů ke slavení nalezneme opravdu mnoho. Následující Petesenovo schéma uvádí ve své knize německy pan profesor Rýdl (2001, s. 89):

Cyklus školních slavností během roku

1. Národní svátky a každoroční oslavy ●
 (...)
  - a. Den Říše

- b. *Začátek jara, Velikonoce (masopust)*
  - c. *Den vůdců*
  - d. *Svátek práce*
  - e. *První letní den, svátek mladých*
  - f. *Říšský sjezd strany*
  - g. *Dožínky*
  - h. *9. listopad (pozn. autorky: 1918 vyhlášení republiky, 1923 Hitlerův puč, 1938 Křišťálová noc, po Petersenově smrti 1989 pád berlínské zdi)*
  - i. *První zimní den, Vánoce*
2. *Pamětní dny národa* ████████
(povinné školní oslavy)
- A. *Horst Wessel 23. 2. (pozn. překladatelky: nacista, zabit komunisty)*
  - B. *Den vojska (den padlých hrdinů), 2. neděle postní*
  - C. *Den matek 2. neděle v květnu*
  - D. *Schlageter 26. 5. (pozn. překladatelky: nacista, národní hrdina)*
  - E. *Hindenburg 2. 6. (pozn. překladatelky: prezident a polní maršál)*
  - F. *Den národního srazu*
3. *Vlastní školní a místní oslavy* ✕
(příklad jenské univerzity)
- I. *Přijetí prvňáčků*
  - II. *Odchod učitele/žáků*
  - III. *Letní oslavy, podzimní oslavy*
  - IV. *Pedagogická reflexe*
  - V. *Výročí školy 9. 12.*
  - VI. *Advent - příp. Vánoční svátky*

K tomu týdenní národní, politické oslavy (na konci týdne), školní společné večery, skupinové večery s rodiči, oslavy narozenin, školní bohoslužby, ranní modlitby.

Též je častým důvodem ke slavení úspěch dětí, jejich pokrok ve studiu. Záleží na každé škole, jaké slavnosti do svého kalendáře zařadí a jaké ne. Měla by si uvědomit, že slavnosti kladou na učitelský sbor nárok, aby zde byl přítomen alespoň jeden hudebník, výtvarník a pohybově nadaný učitel, který bude dětem při slavnostech pomáhat a vést je. Nemělo by se však zapomínat, že slavnosti mají vycházet ze zájmů a potřeb dětí a měly by se pořádat, jen když si to přeje valná většina účastníků, ne jen z principu.

Vliv slavností na děti je zřejmý. V roce 1977 uvedl jeden ředitel (In Rýdl, 2001, s. 89) jenské školy, že „*děti se učí navzájem podporovat, pomáhat si a také oceňovat a hodnotit. Naučí se navzájem poslouchat, tolerovat, řešit úkoly kompromisy a uvědomovat si, že jsou součástí širšího celku.*“ Důležitá je především radost ze spolupráce a prožitků, rozvíjí se dětský citový život, přátelské vztahy ve školním společenství, dítě má možnost se realizovat. Význam slavností popsal profesor

a teoretik jenského plánu Klaßen (1989, s. 192 - 202 In Rýdl, 2001, s. 90 - 91) v několika vyjádřeních, které si dovolím na následujících řádcích shrnout. Slavnosti jsou opakujícími se styčnými body života, zbavují každodenního odcizení a jsou tím oázami štěstí. Vnikají hluboko do podstaty bytí, podporují rozjímání a zvnitřnění, rozvíjejí uměleckého ducha, zvyrazňují pospolitost, neboť jsou realizovatelné jen ve skupině více osob. Díky nim žáci žijí v souladu se světem a vidí zdárnou budoucnost.

Mnoho slavností probíhá v aule, která je mnohdy umístěna v centru budovy. Častokrát je zahajoval ředitel, moderování si mohli vzít na starost žáci či učitelé. V průběhu slavností se uplatňovala forma hry i rozhovoru. Atmosféra na slavnostech se nedala naprogramovat, vždy však byla snaha slavnost připravit tak, aby podněcovala k radosti. Nikdy pochopitelně nešlo předem říci, jaký bude mít výsledek, vždy záleželo na přítomných osobách.

Každý týden byl ohraničen slavnostmi, které usnadňovaly přechod z a do domácího režimu. Pondělní slavnost měla mnoho podob, jednou z nich mohlo být zasedání, či porada. Často ji připravovala skupina dětí pro jejich kmenovou skupinu či celou školu.

V období před slavením Vánoc byla věnována pozornost třem tématům: Mikuláši, cukroví a samotným vánočním svátkům. Tato tři témata se dělila ještě na tři až čtyři podúrovně. Téma Mikuláše se nejdříve zaměřovalo na jeho přípravy před nadílením, v matematice žáci počítali, jak mu trpaslíci pomáhají shromážďovat ořechy, poté v den jeho příchodu v mluvních cvičeních diskutovali, jak se chovají zlobivé a hodné děti. Třetí podúroveň nesla název: Mikuláš byl u nás. Téma cukroví se věnovalo nákupům, přípravám, vážení mouky a pomáhání matce. Stromek, ozdoby, přání a štědrovečerní oslava byly probíranými podúrovněmi tématu vánočních svátků. V tomto období v souladu s probíranou látkou žáci připravovali školní vánoční slavnost.

Narozeniny žáků se slaví často v 10 - 20 minutách na konci týdne, kdy se oslaví všichni žáci, kteří měli v daném týdnu narozeniny.

Velkou slavností je oslava přijetí prvňáčků probíhající po Velikonocích. Petersen (1984) uvádí, že taková slavnost může probíhat například v sále pod stromem s cukrátky. Měli by se jí účastnit všichni rodiče prvňáčků i rodiče ostatních dětí. Stanovuje pro ni čtyři podmínky: Pomoc prvňáčkům s integrováním do kmenové skupiny. Vznik pevných

vztahů mezi novými školáky a ostatními dětmi. Uvedení rodin do skupiny stávajících rodičů. Prohloubení a posílení celé komunity. Na programu slavnosti se podílejí všichni žáci a může být následující: píseň školního sboru, projev budoucího učitele prvňáčků, byrokracie, báseň pro matky a hra s jarní tematikou. Kupříkladu s květinami, učebnicemi, ptáčky, elfy, trpaslíky a kornouty se sladkostmi. Během slavnosti se podává drobné občerstvení připravené oběma skupinami rodičů. Žáci si pro prvňáčky připravují drobné dárky motivováni vzpomínkou na svou slavnost přijetí (Eichelberger, 2004; Hrdličková, 1994; Kasper a Kasperová, 2008; Petersen, 1927; Petersen, 1984; Reich, 2003).

Na závěr uvedu příklad slavnosti, která se zrodila díky žákům prvního učitele jenské školy dr. Hanse Wolfa (1988, s. 20 - 22 In Urbanovská, 1992, s. 107 - 108). Učitel vypravuje o jednom ze dnů v období masopustu. Když po první hodině připravovali kruh, spustil se na něho déšť konfet a papírových hadů, po 10 minutách veselí opět všichni zasedli k práci. Před přestávkou byl učitel požádán, aby vyšel ze třídy a přeložil svačinu až na konec pauzy. Po návratu jej dvě dívky v kostýmech požádaly, aby si též obléknul kostým. Učitel viděl nadšení a zápal dětí a návrh přijal. Byl uveden na své místo a hádal, které děti se skrývají za maskami. „*Chlapci se oblékli jako: učenci, Indiáni, malá děvčátka, bubeníci, gymnazisté, trhovkyně a jeden jako pobuda. Děvčata byla převlečena za: děvečky, uličníky, Terezu Neumannovou (pozn. autorky: katolická mystička a stigmatička), profesory, staromódní dámy, Indy, poběhlice a planetárium.*“ Při svačině jeden chlapec předváděl improvizovanou hudbu a opět pršeli konfety a papíroví hadi. Poté všichni odstrčili stoly stranou pro vytvoření tanečního sálu. Indián ohlásil indiánský tanec se zpěvem. Tanec velmi prožíval a vtáhnul tak do tance ostatní děti. Dívky v maskách Indů předvedly orientální tance. Pak učitel popisuje zajímavou situaci, kdy ostatní děti požádaly o tanec dívku, která dobře tančila. Ta zatančila, avšak ne tak opravdově, jako předchozí děti, neb ona netancovala z vnitřního, nýbrž vnějšího popudu. Všichni si zatančili společně, učitel přečetl veselou historku a školní den nabyl opět běžné podoby. Tato slavnost vznikla spontánně a každý, kdo má oči pedagoga vidí, kolik a jak se při ní a díky ní žáci učili.

3 Vývoj dítěte na prvním stupni základní školy

Protože slavnosti v rámci jenského plánu žáky patrně určitým způsobem rozvíjejí, zaměřím se v této kapitole na vývoj dítěte a především na slavnostmi splnitelné požadavky pro jeho vhodný průběh.

Dítě na prvním stupni základní školy prochází dvěma obdobími vývoje. Raným školním věkem, který trvá od nástupu do školy do zhruba 8 let, a středním školním věkem, který trvá do 11 - 12 let. Obě období odpovídají Petersenovu rozdělení nižší a střední kmenové skupiny. Není to náhoda. Petersen neviděl dítě jako nezralého malého dospělého, ale jako jednu z forem člověka. Požadoval po učitelích, aby měli přehled o všech fázích vývoje dítěte a podle toho se zamýšleli nad smyslem a významem učiva. Sám pak kmenové skupiny rozdělil s ohledem na tyto fáze.

V nižší kmenové skupině viděl potřebnost hravého zaměstnání, tvoření a budování. Vnímal, že děti mají vnitřně propojeno tvoření, práci a hru, proto preferoval přirozené a hravé učení. Též dnešní literatura (Allen a Marotz, 2008) klade na hru důraz a doporučuje děti učit hrát s papírem a tužkou, s kartami a zmiňuje oblibu dětských skupinových her. Raný školní věk je obdobím adaptace na nové prostředí školy. Pokusím se tento věk stručně charakterizovat.

Významní psychologové měli na toto období různé pohledy. Sigmund Freud zastával názor, že je toto období latentní a sexuální impulzy jsou utlumeny. Toto tvrzení však v dnešní době pozbývá na pravdivosti, neboť sexualita hraje výrazně vyšší úlohu, než dříve. Teorie Erika Eriksona hlásá, že v obou obdobích děti potřebují podávat určitý výkon pro pozitivní hodnocení, je to fáze pílě a snaživosti, která kontrastuje s pocitem méněcennosti při selháních. Děti jsou v myšlení vázány na realitu a respektují základní zákony logiky, Jean Piaget tento způsob myšlení nazval fází konkrétních operací (Skorunková, 2013; Vágnerová, 2000).

Myšlení se tedy u dětí stále více zdokonaluje. Dítě je schopné posuzovat situaci z více rovin méně subjektivně, tato schopnost se jmenuje decentrace. Žák vnímá nadřazenost a podřazenost objektů, vnímá, že počet věcí může být stejný, i když jsou více vzdáleny. Dítě chápe reverzibilitu (vratnost) změn. Např.: Měl jsem u postele čtyři knihy, dvě jsem dal na stůl, pak jsem je dal zpět a je jich stejně jako předtím.

Z tělesné oblasti - děti stále intenzivně rostou, je třeba předcházet vadnému držení těla. Vyměňují se jim mléčné zuby za trvalé. Zlepšuje se hrubá i jemná motorika, která je v této době hodně zatěžována nácvikem psaní. Dle doktorky Krejčířové a profesora Langmeiera (2006) zná dítě v 7 letech v průměru 18 633 slov, což je zhruba 43 % celkové slovníkové zásoby slov.

S nástupem do školy dítě získává dvě nové role. Souřadnou roli spolužáka a roli žáka, která je v určité míře rolí podřízenou učiteli. Nové jsou též normy nastavené ve škole, dítě je vnímá velmi silně a snaží se je dodržovat, aniž by o nich uvažovalo.

Mezi 8. a 12. rokem se dítě dle Vágnerové (1999) nachází v období středního školního věku. V tomto věku se mění jeho postoj k normám, které dříve přijímalo. Nyní už dbá na to, aby normy, chování učitele i rodičů byly spravedlivé. Špatně v tomto období snáší jiné nároky rodičů na mladší sourozence, ačkoliv chápe, že nemají stejné možnosti, jako ono. Ve vrstevnické skupině začíná převládat potřeba si vzájemně imponovat, děti přestávají žalovat, normy skupiny jsou stejně důležité, jako normy dané dospělými. Děti nemají rády vyčnívání ze skupiny, začíná se objevovat šikana.

Dítě rozvíjí sebekontrolu a sebezdokonalování, intuitivně se u dívek i chlapců projevuje pečovatelské chování. Žáci silněji vnímají požadavky rodičů na dobré školní výsledky. Ve hře se začínají silněji oddělovat chlapci a děvčata (Allen a Marotz, 2008; Heřmanová a Wedlichová, 2008; Hrdličková, 1994; Krejčířová a Langmeier, 2006; Rýdl, 2001; Skorunková, 2013; Vágnerová, 1999; Vágnerová, 2000).

Počet slov v slovní zásobě se u jedenáctiletých dětí zvýšil na 26 468 slov, což už je asi 61 % celkové zásoby slov ve slovníku (Krejčířová a Langmeier, 2006). Vágnerová (2000) zmiňuje vliv zvířat na děti v tomto věku. Zvířata dětem kompenzují to, co nedostávají od lidí.

Nyní popíšu dle věku dětské potřeby a vývojové znaky, které se mohou týkat slavností, jak je uvádí Allen a Marotz (2008). V šesti letech dítě baví manuální a výtvarné práce, vyprávění hádanek a vtipů, pamatuje si hlavní svátky, hra je založena na spolupráci na jednom díle. Autorky doporučují dávat dětem k dispozici různé převleky, aby si mohly zkoušet rozdílné role, též mnoho surovin k vyrábění. Je dobré v dětech podporovat zájem o hudbu, pořídit jim přehrávač s písničkami, s nimiž mohou zpívat a tancovat.

V sedmi letech už dítě zvládne delší dobu plnit jeden úkol. Rádo předvádí kamarádům a rodičům různá kouzelnická vystoupení. I nyní dítě uvítá různé převleky, nyní však více než k vlastnímu hraní k předvádění divadelních představení. Je navrhováno s dětmi vařit.

Osmileté dítě stále rádo vypráví vtipy, hádanky a předvádí se, rádo tancuje, pouští draky, ujímá se úkolů, je spokojené, když dostane něco na starost. Především dívky chtějí hezky vypadat, vybírají si oblečení, češou se. Dle autorek bychom měli dítě podporovat v tvořivosti, pořídit mu obyčejný fotoaparát a nechat ho experimentovat. Stále ho zvát k práci v kuchyni, pomoci mu sbírat materiál na výrobu loutek a nechat ho hrát divadlo. Dítě by mělo být vedeno k prohlubování tématu, které ho zajímá, a výsledek prezentovat formou nástěnky, či výstavky.

Většina nabízených činností se objevovala při slavnostech za dob Petersena, zda jsou děti díky slavnostem v těchto aspektech rozvíjeny i dnes, zjistím výzkumem.

4 Analýza Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV) je spolu s ostatními rámcovými vzdělávacími programy součástí kurikulárních dokumentů státní úrovně. Na téže úrovni, avšak nad rámcovými vzdělávacími programy, se nachází Národní program vzdělávání, který „*vymezuje počáteční vzdělávání jako celek*“ (RVP ZV, 2017, s. 5). Z jednotlivých rámcových vzdělávacích programů vychází školy při tvorbě školních vzdělávacích programů, které představují školní úroveň kurikulárních dokumentů. Rámcový vzdělávací program ZV stanovuje cíle, vzdělávací oblasti a jejich očekávané výstupy s učivem základního vzdělávání, podporuje některé tendence ve vzdělávání a definuje klíčové kompetence, k jejichž utváření a rozvíjení má základní vzdělávání směřovat.

Dle informací v kapitole 3.1 o pojetí základního vzdělávání, musí být žákům dána možnost zažívat úspěch, nebát se chyby a pracovat s ní. Též by se měly hodnotit individuální změny každého žáka a mezi podporovanými tendencemi ve vzdělávání (kap. 1.3) je doporučeno širě využívat slovní hodnocení. Tyto informace z dokumentu ovlivňujícího všechny školy na území České republiky uvádím záměrně k zamyšlení se

nad jejich naplňováním. Poznávám, že dle popsaného jenského plánu dbal Peter Petersen na jejich naplňování již před 90 lety.

Vzdělávání se snaží zajistit osobní rozvoj a dobré možnosti uplatnění se ve společnosti pro každého jedince. Proto byly stanoveny kompetence představující souhrn hodnot, schopností, dovedností, postojů a vědomostí, jež jsou pro toto zajištění klíčové. Nazývají se tedy klíčovými kompetencemi a tvoří je: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanské a kompetence pracovní. Tyto kompetence nestojí odděleně, ale vzájemně se prolínají a nejsou vázány na konkrétní školní předměty. Pod všemi kompetencemi je zapsáno, co by měl žák na konci svého studia na základní škole ovládat. Je to ideální stav, ke kterému výuka na ZŠ směřuje, každý žák je však bude schopný užívat na jiné úrovni a v jejich rozvíjení pokračovat přes studium na středních školách dále po celý život.

K rozvíjení klíčových kompetencí jsou nasměrovány též cíle jednotlivých vzdělávacích oblastí. Pro první stupeň ZŠ jich RVP ZV stanovuje sedm: Jazyk a jazyková komunikace, Matematika a její aplikace, Informační a komunikační technologie, Člověk a jeho svět, Umění a kultura, Člověk a zdraví a Člověk a svět práce. Každá oblast má doporučené očekávané výstupy po 3. třídě (1. období) a závazné očekávané výstupy po 5. třídě (2. období), čili před přechodem žáků na druhý stupeň ZŠ. Každá z oblastí je tvořena minimálně jedním vzdělávacím oborem, který se dále může ještě rozdělovat.

Oblast Jazyka a jazykové komunikace tvoří na prvním stupni obory Český jazyk a literatura a Cizí jazyk. Český jazyk je dělen na tři složky: Komunikační a slohovou výchovu, Jazykovou výchovu a Literární výchovu.

Matematika a její aplikace je sama jediným oborem rozděleným do čtyř tematických okruhů: Číslo a početní operace, Závislosti, vztahy a práce s daty, Geometrie v rovině a prostoru a v druhém období Nestandardní aplikační úlohy a problémy.

Oblast Informační a komunikační technologie se člení na Základy práce s počítačem, Vyhledávání informací a komunikace a Zpracování a využití informací. Očekávané výstupy jsou pro celý vzdělávací obor společné v prvním i druhém období.

Vzdělávací oblast Člověk a jeho svět nalezneme pouze na prvním stupni ZŠ. Dbá se v ní na vlastní prožitek a praktickou zkušenost dětí - podmínku zdárného vzdělávání.

Tematické okruhy tvořící náplň toho oboru jsou následující: Místo, kde žijeme; Lidé kolem nás; Lidé a čas; Rozmanitost přírody a Člověk a jeho zdraví.

Pátou vzdělávací oblast reprezentuje Umění a kultura, patří sem obory Hudební a Výtvarná výchova. Další z výchov - tělesná výchova - utváří na prvním stupni oblast Člověk a zdraví.

Poslední oblast Člověk a svět práce je na prvním stupni rozdělena na čtyři povinné tematické okruhy: Práce s drobným materiálem, Konstrukční činnost, Pěstitelské práce a Příprava pokrmů.

V rámcovém vzdělávacím programu nalezneme též doplňující vzdělávací obory. Například Dramatickou výchovu, kterou můžeme řadit pod oblast Umění a kultura. Etickou výchovu, Filmovou/Audiovizuální výchovu a Taneční a pohybovou výchovu.

Povinnou složkou základního vzdělávání jsou průřezová témata, k jejichž naplňování dochází v různých vzdělávacích oblastech. Je to šest výchov: Osobnostní a sociální v., V. demokratického občana, V. k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Multikulturní v., Environmentální v. a Mediální výchova (RVP, 2017).

Analýzu RVP ZV jsem prováděla s cílem zjistit, zda obsahuje informace o slavnostech, oslavách, besídkách, či jiných událostech oslavného charakteru. I přes jeho důkladné prostudování jsem žádné takové zmínky nenašla.

Při zkoumání rámcového vzdělávacího programu jsem však našla očekávané výstupy a cíle, které přepokládám, že by mohly být v dnešní době naplňovány právě za pomoci slavností jenského typu. Zda tomu tak skutečně je, bude jedním z předmětů výzkumu praktické části mé práce.

5 Shrnutí teoretické části

Záměrem teoretické části bylo charakterizovat jenský plán Petra Petersena, připomenout základy z vývojové psychologie dětí na prvním stupni, zvláště vytipovat oblasti, na které mohou působit jenské slavnosti, a nalézt ukotvení oslav v rámcovém vzdělávacím programu.

Jenský plán je nástrojem stále aktuálním, sám Petersen zdůrazňuje, že jeho plán školy je otevřený a volný, není závislý na nějaké ideologii, na politických, ekonomických či

církevních zájmech. Jeho koncepce je dostatečně jasná, takže může být používána různými školami nejen v Německu, kde vznikla (Cipro, 2003; Rýdl, 2001). Nejvíce jenských škol najdeme v Holandsku, avšak i u nás postupně přibývají. První vlašťovkou byla třída na ZŠ Na Valech v Poděbradech (Kukal, 1998), která ovšem bez zakládajících učitelek dále nevydržela. Dnes najdeme jenskou školu v Hradci Králové (Základní škola Hučák), Jaroměři (Základní škola Křišťál), dále v republice pak další školy s jenskými prvky: ZŠ Kairos v Dobřichovicích a Církevní základní školu a mateřskou školu ARCHA v Petroupimi.

Jak děti v současných jenských školách prožívají slavnosti, jak na ně slavnosti působí, jak je rozvíjejí a jakou proměnou za uběhlých 90 let prošly, prozradí empirická část této práce.

Empirická část

6 Cíle výzkumu

Poučena o charakteristice jenského plánu, o slavnostech, požadavcích psychologů na rozvíjení správného vývoje dětí na první stupni ZŠ a plně seznámena s obsahem Rámcového vzdělávacího programu ZV, kladu si za cíl, zjistit význam a přínos slavností na jenských školách v České republice a belgickém Bruselu. Dílčím cílem bude zjistit odlišnosti dnešních slavností od původního Petersenova konceptu.

7 Výzkumné šetření

Výzkum probíhal od března do června 2018 na čtyřech školách v České republice a jedné škole v belgickém Bruselu. Bruselská škola a dvě z českých škol se řadí mezi školy s jenským plánem, druhé dvě školy mají pouze jenské prvky. Design výzkumu je smíšený, kombinuje kvalitativní a kvantitativní výzkum. Jako výzkumné metody byly užity zúčastněné pozorování, polostrukturovaný rozhovor a dotazník, přičemž stěžejní metodou bylo zúčastněné pozorování.

Na školách jsem pozorovala jednu až dvě slavnosti, prováděla polostrukturované rozhovory s místními pedagogy a požádala ředitele o zaslání elektronických dotazníků zákonným zástupcům dětí.

Výzkumný soubor tedy tvořili pedagogové, žáci těchto pěti škol kde bylo realizováno celkem sedm pozorování. Třináct pedagogů tvořilo výzkumný soubor pro rozhovory a devatenáct zákonných zástupců dětí tvořilo výzkumný soubor pro dotazníkové šetření. Přehled a počet uskutečněných sběrů dat je uveden v následující tabulce č. 1.

Tab. č. 1 - Počet uskutečněných sběrů dat

Výzkumné metody sběru dat	Počet
Zúčastněné pozorování	7
Polostrukturovaný rozhovor	13
Dotazník	19

7.1 Charakteristika výzkumné metody - pozorování

Stěžejní metodou pro účely diplomové práce se stalo zúčastněné pozorování. „Pozorování je uvědomělé, cílevědomé vnímání skutečnosti. Jeho úkolem je především sbírání faktických dat, jež umožňují určit přirozenost zkoumaných jevů“ (Kairov, 1951, s. 34). Předmětem pozorování byly jenské slavnosti probíhající na čtyřech navštívených školách. Celkem bylo uskutečněno 7 zúčastněných pozorování. Pro záznam pozorování byl zvolen pozorovací arch svou strukturou podobný školnímu hospitačnímu záznamu. Tedy arch pro záznam děje v čase. Na něj navazuje arch s vybranými kritérii pro hodnocení slavností utvořený testovou formou, který uvádím zde níže (Kritéria slavností). Kritéria byla stanovena na základě Petersenova dvojího dělení slavností, vybraných požadavků vývojových psychologů a zvolených očekávaných výstupů Rámcového vzdělávacího programu ZV.

Kritéria slavností:

1. Pozorovaná slavnost je (viz Petersenovo rozdělení kap. 2.2.4.1 Slavnost s. 30):
  - A) Navržená učitelem
  - B) Vedená učitelem
  - C) Řízená učitelem
  - D) Samostatně tvořená žáky
  - E) Jiné: .....
2. Slavnost má původ (viz tamtéž):
  - A) Národní/politický
  - B) Rodinný
  - C) Rolnický
  - D) Místní
  - E) Školní
  - F) Jiný:.....
3. Tato slavnost probíhá:
  - A) Každý týden
  - B) Každoročně
  - C) Výjimečně
  - D) V jiném intervalu: .....
4. Slavnosti se mohou účastnit rodiče ANO - NE
5. Děti připravily občerstvení ANO - NE

6. Skupina dětí:
  - A) Tancuje ANO - NE
  - B) Zpívá ANO - NE
  - C) Hraje divadlo ANO - NE
7. Samotné dítě:
  - A) Tancuje ANO - NE
  - B) Zpívá ANO - NE
  - C) Hraje divadlo ANO - NE
8. Děti si zkouší různé role ANO - NE
  - A) Pomocí převleků ANO - NE
9. Děti vypráví z paměti: ANO - NE
  - A) Příběh
  - B) Vtip
  - C) Hádanku
  - D) Jiné: .....
10. Děti slavnost sami fotí/natáčejí. ANO - NE
11. Děti vyzdobily místo, kde probíhá slavnost ANO - NE
12. Děti vzájemně spolupracují ANO - NE
13. Úroveň mluvního projevu:

	Počet:
A) Žák volí správnou intonaci, přízvuk a tempo řeči -	/
B) Nevolí -	/
a. Jakým způsobem:	
C) Žák mluví gramaticky správně -	/
D) Nemluví -	/
E) Žák mluví čelem do hlediště -	/
F) Nemluví čelem do hlediště -	/

7.2 Analýza dat získaných pozorováním slavností

V následujících podkapitolách je vždy uveden stručný popis školy a záznamy z uskutečněných pozorování. Ty jsou pro větší přehlednost číslovány vzestupně dle řazení v této práci, nikoliv podle data uskutečnění pozorování. Hned v návaznosti jsou prezentována jednotlivá kritéria vycházející z uskutečněného pozorování.

V záznamech pozorování je použita zkratka U, což znamená učitel, učitelka.

7.2.1 Základní škola Hučák

Tato škola funguje v Hradci Králové třetím rokem, z toho je druhým rokem zapsaná v Rejstříku škol a školských zařízení MŠMT. Tím je nejstarší jenskou školou v České republice. Na škole je 60 dětí ve třech kmenových skupinách. Dvakrát se zde nalézají první trojročí a jednu kmenovou skupinu tvoří druhé trojročí. ZŠ Hučák má v plánu rozrůst se na celých 9 let povinného základního vzdělávání.

Slavnosti se na škole vyskytují dvojího typu. Velké slavnosti k zakončení projektového období, které probíhají jednou za 6 až 7 týdnů, účastní se jich celá škola a jsou pozvaní rodiče. A malé slavnosti, které probíhají každý pátek v jednotlivých kmenových skupinách, trvají zhruba hodinu a půl. V jejich první části se všichni věnují ukončení týdne, rovnání portfolií, naplánování dalšího týdne, v druhé části se slaví narozeniny a svátky dětí, hrají se hry, zpívají písničky, činnosti záleží na dětech. Tyto informace pocházejí z rozhovorů s učiteli a z mého pozorování.

Pozorování realizováno v úterý 20. 03. 2018 od 14:45 do 16:20 na ZŠ Hučák. Slavnosti se účastnilo pět pedagogů a 60 dětí ve věku od 6 do 11 let, což jsou všechny děti ze školy.

Záznam pozorování č. 1

Škola: ZŠ Hučák, Hradec Králové

Slavnost: Slavnost ukončení projektu - Chemie

Datum: 20. 03. 18

Třída: celá škola

Počet dětí: 60

Počet pedagogů: 5

Prostor: ve třídě družiny

Příprava: Téma se vybírá hlasováním pomocí kaštanů. Každý může navrhnout a napsat na papír své téma. Pak ho v kroužku prezentuje, co by se mohlo dělat. Poté všichni hlasují, mají 3 hlasy. Vyberou se 2 nejúspěšnější návrhy a hlasuje se znovu, tentokrát už jen jedním hlasem. Učitelé mají stejný počet hlasů jako žáci.

V projektovém dnu (čtvrtek) se tématu věnují. Na závěr období (6-7 týdnů) začnou žáci vymýšlet, co z probraného by rádi ukázali rodičům. Nápady vzcházejí od dětí. Orámování slavnosti spíše od starších dětí.

Časová orientace	Pozorování
14:45	Začínají přicházet rodiče - dole u vchodu je skupinka dětí - každý si může vybrat, čím bude a napíše si to na lepicí jmenovku <ul style="list-style-type: none"> - Profesor - Děda kořenář - Šaman - Vědec - Alchymista - Lékař - Doktor - Dr. Voštěp - Dr. Nec - Mudr. Pudr - Zaklínačka - Bylinkářka
15:00	Všichni se shromáždí ve třídě družina, na tabuli je napsán program.
15:10	Mělo by se začínat, ale nezačíná Jedna dívka - uvaděčka - uvede každý výstup Píseň „Alchymisti“ <ul style="list-style-type: none"> - Všichni zpívají
15:12	Pokus „LP“ <ul style="list-style-type: none"> - Dva kluci
15:13	Reklama „Kámen mudrců“ <ul style="list-style-type: none"> - U pustí znělku Pan Vajíčko - reklama z ČST - Dvě dívky předvádí zázračné omládnutí
15:15	Pokus „Kámen mudrců“ <ul style="list-style-type: none"> - U přinese stoleček s pomůckami a trochu komentuje - Tři kluci vyrábí kámen mudrců, používají k tomu dračí krev atd. - Zkumavky, kádinky,...
15:21	Reklama „Nezašpinící se kalhoty“ <ul style="list-style-type: none"> - Pan Vajíčko - Dívka dá do kbelíku kalhoty, naleje tam špinu a vytáhne čisté kalhoty
15:24	Parfémy <ul style="list-style-type: none"> - Uvádí U Kateřina, jako profesor - Parfémy vyráběly děti předtím, teď představují složení a dávají přičichnout - Za skupinu dětí představuje vždy zástupce - celkem 3 parfémy <ul style="list-style-type: none"> - 3 děti - Někteří z nich mluví cizí řečí a Kateřina překládá

15:31	Tanec „Nápoj emocí“ - Dvě dívky tančí se stužkami
15:37	Přestávka - Žáci prochází mezi řadami a roznášejí připravené občerstvení a nápoje
15:45	Pokus „Rychlé špunty“ - Předvádí tři kluci - jedlá soda s octem - Špunt vystřelen neznámo kam
15:51	Reklama „Raketa“ - Pan Vajíčko - Jeden kluk sestrojil několik raket na chemický pohon, ukazuje model rakety a video
15:52	Pokus „Barvení bez barviv“ - U připraví stoleček s pomůckami - Předvádí tři kluci, jeden z nich v kostýmu vědce, co přišel o oko
15:57	Reklama „Vůně lásky“ - Pan Vajíčko - Předvádí 2 dívky a jeden kluk
16:03	Pexeso - Pexeso z dětí, jedno z nich má popis prvku, další je ten prvek - Vždy dva rodiče z publika soutěží - Je to zdlouhavé
16:08	Reklama „Tabletky síly“ - Pan Vajíčko - Předvácí 3 kluci
16:10	Tanec „Chemická reakce“ - Dvě dívky tančí se stužkou - Jedna spadne při děláni mostu
16:14	Píseň „Jaro“ - U hraje na kytaru, 8 dívek na orffovské nástroje, všichni zpívají
16:18	Dívky předvádí znovu tanec „Chemická reakce“, tentokrát bez pádu
16:20	Rozloučení, konec slavnosti, rodiče s dětmi pomalu odcházejí

Poznámky:

Prezentace a hudbu na plátně ovládala učitelka.

Občerstvení připravily děti s učiteli odpoledne před slavností. Děti se snažily vymyslet, aby bylo i občerstvení tematické. Proto bylo pomazánkové máslo obarveno různými barvami na znamení chemie.

Jmenovky na nic nebyly použity, spousta z nás očekávala, že se na něco využijí.

Kritéria slavnosti č. 1:

1. Pozorovaná slavnost je (viz Petersenovo rozdělení kap. 2.2.4.1 Slavnost s. 30):
  - A) Navržená učitelem
  - B) Vedená učitelem
  - C) Řízená učitelem**
  - D) Samostatně tvořená žáky
  - E) Jiné: .....
2. Slavnost má původ (viz tamtéž):
  - A) Národní/politický
  - B) Rodinný
  - C) Rolnický
  - D) Místní
  - E) Školní**
  - F) Jiný:.....
3. Tato slavnost probíhá:
  - A) Každý týden
  - B) Každoročně
  - C) Výjimečně
  - D) V jiném intervalu: každých 6 - 7 týdnů**
4. Slavnosti se mohou účastnit rodiče **ANO - NE**
5. Děti připravily občerstvení **ANO - NE**
6. Skupina dětí:
  - A) **Tancuje ANO - NE**
  - B) **Zpívá ANO - NE**
  - C) Hraje divadlo ~~ANO~~ - **NE**
7. Samotné dítě:
  - A) Tancuje ~~ANO~~ - **NE**
  - B) Zpívá ~~ANO~~ - **NE**
  - C) Hraje divadlo ~~ANO~~ - **NE**

8. Děti si zkouší různé role **ANO** - ~~NE~~ - **vědců**
 A) Pomocí převleků **ANO** - ~~NE~~
9. Děti vypráví z paměti: ~~ANO~~ - **NE**
 A) Příběh
 B) Vtip
 C) Hádanku
 D) Jiné: .....
10. Děti slavnost sami fotí/natáčejí. **ANO** - ~~NE~~
11. Děti vyzdobily místo, kde probíhá slavnost ~~ANO~~ - **NE**
12. Děti vzájemně spolupracují **ANO** - ~~NE~~
13. Úroveň mluvního projevu: **Uvaděčka**
A) Žák volí správnou intonaci, přízvuk a tempo řeči -	Počet: 1/1
B) Nevolí -	0/1
a. Jakým způsobem:	
C) Žák mluví gramaticky správně -	1/1
D) Nemluví -	0/1
E) Žák mluví čelem do hlediště -	1/1
F) Nemluví čelem do hlediště -	0/1
14. Úroveň mluvního projevu: **Účinkující**
A) Žák volí správnou intonaci, přízvuk a tempo řeči -	Počet: 17/22
B) Nevolí -	5/22
a. Jakým způsobem: mluví tiše, drmolí	
C) Žák mluví gramaticky správně -	15/22
D) Nemluví -	7/22
E) Žák mluví čelem do hlediště -	22/22
F) Nemluví čelem do hlediště -	0/22
15. Úroveň mluvního projevu: **Pexeso**
A) Žák volí správnou intonaci, přízvuk a tempo řeči -	Počet: 10/16
B) Nevolí -	6/16
a. Jakým způsobem: kuňkají	
C) Žák mluví gramaticky správně -	16/16
D) Nemluví -	0/16
E) Žák mluví čelem do hlediště -	14/16

Pozorování realizováno v úterý 15. 05. 2018 od 15:00 do 16:30 v Hradci Králové venku v přírodě, podél řeky Orlice, od Orlice Parku po Slezskou plovárnu. Slavnosti se účastnilo šest pedagogů a 60 dětí ve věku od 6 do 11 let, což jsou všechny děti ze školy.

Záznam pozorování č. 2

Škola: ZŠ Hučák, Hradec Králové

Slavnost: Slavnost ukončení projektu - Příroda

Datum: 15. 05. 18

Třída: celá škola

Počet dětí: 60

Počet pedagogů: 6

Prostor: venku cestou na plovárnu

Příprava: Téma se vybírá hlasováním pomocí kaštanů. Každý může navrhnout a napsat na papír své téma. Pak ho v kroužku prezentuje, co by se mohlo dělat. Poté všichni hlasují, mají 3 hlasy. Vyberou se 2 nejúspěšnější návrhy a hlasuje se znovu, tentokrát už jen jedním hlasem. Učitelé mají stejný počet hlasů jako žáci.

V projektovém dnu (čtvrtek) se tématu věnují. Na závěr období (6-7 týdnů) začnou žáci vymýšlet, co z probraného by rádi ukázali rodičům. Nápady vychází od dětí. Orámování slavnosti spíše od starších dětí.

Tabulka je z důvodu přehlednosti umístěna na další stranu.

Časová orientace	Pozorování
15:00	Ve tři hodiny byl sraz s rodiči na parkovišti u Orlice Parku. Jak postupně rodiče přicházeli, utvořili skupinu a vydali se na cestu s jedním žákem, jako průvodcem.
15:15	Vyšla poslední skupina rodičů z celkem 4 skupin.
15:20	První stanoviště - extrémní prostředí - za polárním kruhem, poušť <ul style="list-style-type: none"> - 7 kluků na dece - 3D model polární pustiny, který nestihli dodělat - Model pouště - Nakreslená polární záře - Udělali o tom knížku - Mikroskop - vzorek kaktusu
15:25	Druhé stanoviště - louky, stepi, savany <ul style="list-style-type: none"> - 11 dětí, v trávě zapíchané papírové květiny - U posune rodiče za určitou úroveň - Zavelí na místa - První představení - o včelách <ul style="list-style-type: none"> o 7 dětí o Jedna dívka vypravěč, jeden žák hraje spícího režiséra o Dívka čte pohádku, kterou vymysleli, o Děti hrají - s papírovými loutkami včel o Ukloní se, potlesk - Jeden kluk - představení nekončí, neodcházejte - Druhé představení <ul style="list-style-type: none"> o 4 dívky o Dívka - „Čau slimáci, teda diváci.“ - Redaktorka o Rozhovory se zvířaty o Motýl - jedna dívka ho hraje, druhá tlumočí z motýlí řeči o Příběhne jiná dívka: „Kdo to tady natáčí reportáž bez režiséra - beze mě?!“ <ul style="list-style-type: none"> ▪ Též je zvíře - prý prase o Místo poklony spadnou na zem
15:33	Třetí stanoviště - voda <ul style="list-style-type: none"> - 11 dětí - U - vypravěč - 3 dívky - delfíní rodinka - poví info o sobě, hrají na schovávanou, ztratí se a pak se hledají - dva delfíní hledají třetího - Potkají medúzu (jeden kluk), opět řekne o sobě - U hraje plankton - má to na sobě napsané - Delfín potká velrybu (kluk), ta sežere plankton - Potkají chobotnici (kluk), řekne o sobě - Potká tučňáka (kluk), řekne o sobě - Potkají jinou mořskou rybu (holčína), nepředstavila se, kdo je, řekne o sobě - Potká mořského ježka (kluk), něco o sobě řekne - Potká kraba (kluk), něco o sobě řekne

15:37	<ul style="list-style-type: none"> - Potkají žraloka (kluk), žere delfíny, tak je sežere - Pak ho potká i třetí delfín, v břiše se šťastně shledají - U, vypravěč: Vše dobře dopadlo - Potlesk - Přesun
15:40	<p>Čtvrté stanoviště, už na plovárně - lesní ekosystém</p> <ul style="list-style-type: none"> - 6 dívek - Jedna uvádí, kdo co dělá - Ona se svou kamarádkou pak hraje divadlo <ul style="list-style-type: none"> o Jdou do lesa a jakoby potkávají zvířata, vždy o nich něco řeknou - Pak si měli rodiče vyzkoušet pomůcky <ul style="list-style-type: none"> o Přiřazování názvů těla jelena k obrázku o Přiřazování popisů zvířat k obrázkům - Dvě dívky věští z ruky, jaká jste rostlina, či živočich - pak přečtou zajímavé informace o vyvěstěném <p>Děti, které se vrátí na plovárnu, připravují zeleninu a ovoce na občerstvení - spolu s dvěma maminkami, též zapalují oheň.</p>
16:04	<p>Když všichni rodiče dorazili k ohni, zavelel ředitel udělat kruho-šišoid kolem.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Starší trojročí si šlo pro nástroje - Představení HV, děti obcházejí kruh a hrají na nástroje - Pak hudební hra <ul style="list-style-type: none"> o 1 se ptá - zadržává se o 1 odpovídá - koktá o 1 tlumočí o Dobrovolník z řad rodičů - jeden ze sourozenců o Vyjádření se tělem, pohybem - Písnička s kytarou na závěr
16:30	Rozloučení se, konec

Poznámky:

Stanoviště = ekosystém

Kritéria slavnosti č. 2:

1. Pozorovaná slavnost je (viz Petersenovo rozdělení kap. 2.2.4.1 Slavnost s. 30):

A) Navržená učitelem

B) Vedená učitelem

C) Řízená učitelem

D) Samostatně tvořená žáky

E) Jiné: .....

2. Slavnost má původ (viz tamtéž):
  - A) Národní/politický
  - B) Rodinný
  - C) Rolnický
  - D) Místní
  - E) Školní**
  - F) Jiný:.....
3. Tato slavnost probíhá:
  - A) Každý týden
  - B) Každoročně
  - C) Výjimečně
  - D) V jiném intervalu: každých 6 - 7 týdnů**
4. Slavnosti se mohou účastnit rodiče **ANO - NE**
5. Děti připravily občerstvení **ANO - NE**
6. Skupina dětí:
  - A) Tancuje **ANO - NE**
  - B) **Zpívá ANO - NE**
  - C) **Hraje divadlo ANO - NE**
7. Samotné dítě:
  - A) Tancuje **ANO - NE**
  - B) Zpívá-**ANO - NE**
  - C) Hraje divadlo **ANO - NE**
8. Děti si zkouší různé role **ANO - NE**
  - A) Pomocí převleků **ANO - NE**
9. Děti vypráví z paměti: **ANO - NE**
  - A) Příběh - napůl ho četla**
  - B) Vtip
  - C) Hádanku
  - D) Jiné: .....
10. Děti slavnost sami fotí/natáčejí. **ANO - NE**
11. Děti vyzdobily místo, kde probíhá slavnost **ANO - NE**
12. Děti vzájemně spolupracují **ANO - NE**

13. Úroveň mluvního projevu: **První stanoviště**
	Počet:
A) Žák volí správnou intonaci, přízvuk a tempo řeči -	2/4
B) Nevolí -	2/4
a. Jakým způsobem: tiše	
C) Žák mluví gramaticky správně -	3/4
D) Nemluví -	1/4
E) Žák mluví čelem do hlediště -	2/4
F) Nemluví čelem do hlediště -	2/4 - do země
14. Úroveň mluvního projevu: **Druhé stanoviště**
	Počet:
A) Žák volí správnou intonaci, přízvuk a tempo řeči -	4/4
B) Nevolí -	0/4
a. Jakým způsobem:.....	
C) Žák mluví gramaticky správně -	4/4
D) Nemluví -	0/4
E) Žák mluví čelem do hlediště -	4/4
F) Nemluví čelem do hlediště -	0/4
15. Úroveň mluvního projevu: **Třetí stanoviště**
	Počet:
A) Žák volí správnou intonaci, přízvuk a tempo řeči -	10/11
B) Nevolí -	1/11
a. Jakým způsobem: mluví tiše	
C) Žák mluví gramaticky správně -	11/11
D) Nemluví -	0/11
E) Žák mluví čelem do hlediště -	8/11
F) Nemluví čelem do hlediště -	3/11
16. Úroveň mluvního projevu: **Čtvrté stanoviště**
	Počet:
A) Žák volí správnou intonaci, přízvuk a tempo řeči -	5/6
B) Nevolí -	1/6
a. Jakým způsobem: mluví tiše	
C) Žák mluví gramaticky správně -	6/6
D) Nemluví -	0/6
E) Žák mluví čelem do hlediště -	4/6

F) Nemluví čelem do hlediště -

2/6 - ale bylo vidět,

že na to myslí, občas se zastavili a otočili na lidi

7.2.2 École Saint - Joseph - Škola svatého Josefa

Pro návštěvu této školy jsem se v dubnu a červnu tohoto roku (26. 04. - 28. 04. 2018 a 01. 06. - 05. 06. 2018) vydala až do hlavního města Belgického království Bruselu. Škola svatého Josefa se stala jenskou školou už v roce 1990. Je tedy školou s nejdelší jenskou praxí v mém výzkumu. Škola sdružuje 4 roky mateřské školy, první stupeň ZŠ a šestou třídu, která v Belgii tvoří součást prvního stupně a na jejímž konci skládají žáci zkoušku. Po dvou ročnících je škola rozdělena do 5 horizontů:

- H1 - 1. a 2. rok MŠ
- H2 - 3. a 4. (předškolní) rok MŠ
- H3 - první a druhá třída
- H4 - třetí a čtvrtá třída
- H5 - pátá a šestá třída

Slavností mají vícero. První z nich - slavnost učení - probíhá jednou za 14 dní bez rodičů, v loňském roce ji měli zhruba 5x za rok, ale letos se rozhodli ke změně. Výsledek této změny popisuje ředitel školy takto: *„čím častěji je děláme, tím více se z nich stane zvyk a tím více tvoří slavnost součást výuky.“* Dalším typem je vánoční slavnost probíhající jednou za dva roky, karnevalová slavnost konající se též jednou za dva roky v roce, kdy není slavnost vánoční. Velká slavnost školy a slavnost přejítí do vyššího horizontu na konci každého roku. Neobvyklým typem slavností jsou dovednostní trhy, kdy žáci prezentují druhé polovině horizontu své dovednosti v lavicích uspořádaných jako stánky tržnice. Předcházející informace pramení v rozhovorech s učiteli a mém pozorování.

Pozorování realizováno v pátek 27. 04. 2018 od 10:20 do 11:14 na École Saint - Joseph. Slavnosti se účastnilo 12 pedagogů a cca 150 dětí ve věku od 6 do 12 let, což jsou děti z horizontu 3 až 5, které odpovídají naší 1. až 6. třídě.

Záznam pozorování č. 3

Škola: École St. - Joseph, Brusel

Slavnost: Fête des apprentissages = slavnost učení

Datum: 27. 04. 18

Třída: H3, H4, H5

Počet dětí: cca 150

Počet pedagogů: 12

Prostor: sál v přízemí školy

Příprava: Každý horizont připravuje svá vystoupení zvlášť. Šest uvádějících žáků, kteří se dobrovolně přihlásili na pondělním kruhu po poslední slavnosti, obejde všechny horizonty a poté se pokusí utvořit červenou nit' provázející celou slavnost. Na těchto šest dětí dohlíží dva učitelé. Složení dětí je jedno dítě z každého ročníku.

Časová orientace	Pozorování
10:20	H3, H4, H5 se shromáždí v sále Na plátně promítnutý nadpis - slavnost - v nizozemštině
10:30	Jedna dívka hraje na elektrické piano - Potlesk
10:32	6 žáků s cedulkami na tričkách předstoupí - „Vítejte na slavnosti“ - v nizozemštině a pak francouzštině - Odejdou U pustí na plátně písničku - hudba, zpěv + titulky - Valčík - část v nizozemštině, část francouzsky - Jedna dívka z šesti žáků ukazuje na slova a všichni zpívají
10:38	Dívka a chlapec z 6 uvedou představení H3 - slovní hříčkou - Pět dětí z H3 - Na plátně - text básně - slovní hříčka s číslovkou 100 - Žáci recitují společně se všemi ostatními - Pak text i s obrázky - prezentace stvořená žáky - Potlesk
10:41	Všech 6 uvádějících dětí uvede představení H4 - Na plátně fotky - Dvě děti drží plakát - Jedna dívka uvádí - prezentují divadlo, na kterém byli minulou středu Bon débarras ! = Skříň na skladování věcí - Dále prezentují - hrají 3 děti - Potlesk
10:45	Dva kluci z uvádějící šestice uvedou H5 - hádanka o zvířatech v nizozem.

	<p>a francouzštině</p> <ul style="list-style-type: none"> - 4 dívky z H5 - každá řekne hádanku v nizozemštině - diváci něco hádají - 2 čtou, jedna z paměti, jedna se trochu dívá do textu - Po uhodnutí ukážou obrázek - nakreslený rukou - Potlesk
10:49	<p>U v nizozemštině uvede písničku - bez hudebního doprovodu</p> <ul style="list-style-type: none"> - 6 uvaděčů se rozestoupí k plátnu - zpívají ve francouzštině - Slova na plátně, všichni zpívají, pak tleskají. - U ukazuje, ať se ztiší, písnička končí šeptem
10:52	<p>2 kluci uvedou H3 - ve francouzštině i nizozemštině</p> <ul style="list-style-type: none"> - 3 kluci - jeden má vyrobený mikrofon - uvádí podstatná jména - 2. a 3. kluk: Já jsem vlastní jméno, já jsem obecné jméno a znamenám... například... - Pak kluk s mikrofonem ukazuje a čte slova, ostatní se hlásí, jaké jméno to je, kartu se slovem si vezme příslušný kluk - 6 slov - Potlesk
10:56	<p>2 žáci uvedou H4 - U dodá, že je to pozvánka na prezentaci projektů ve středu</p> <ul style="list-style-type: none"> - 2 dívky prezentují model obytného auta, který vyrobily - Jedna dívka prezentuje tři modely větrných zařízení - 5 kluků v kostýmech hraje část divadla <ul style="list-style-type: none"> o Dva z nich si moc nepamatují text
11:00	<p>3 dívky uvádějí H5</p> <ul style="list-style-type: none"> - Video - operace se zlomky - Hlas U, dětská ruka - Zasekl se obraz, pak šel zvuk napřed
11:06	<p>Báseň - opět s uvaděči</p>
11:09	<p>Uvaděči se ptají v nizozemštině: Jaké bylo téma? - mezinárodní den komplimentů, proto uvaděči vždy složili nějaký kompliment těm, co pak prezentovali Děkujeme, že jste přišli na slavnost.</p>
11:10	<p>Píseň v nizozemštině o komplimentech</p> <ul style="list-style-type: none"> - U pomáhají - S hudbou, promítnutý text - Uvaděči předvádějí ukazovačku k písni, všichni opakují
11:12	<p>U hraje na kytaru, všichni zpívají píseň MERCI</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zpívají hezky jemně - Promítnutý text
11:14	<p>Postupně odcházejí</p>

Poznámky:

Prezentace na plátně ovládal učitel.

Kritéria slavnosti č. 3:

1. Pozorovaná slavnost je (viz Petersenovo rozdělení kap. 2.2.4.1 Slavnost s. 30):
  - A) Navržená učitelem
  - B) Vedená učitelem
  - C) Řízená učitelem**
  - D) Samostatně tvořená žáky
  - E) Jiné: .....
2. Slavnost má původ (viz tamtéž):
  - A) Národní/politický
  - B) Rodinný
  - C) Rolnický
  - D) Místní
  - E) Školní**
  - F) Jiný:.....
3. Tato slavnost probíhá:
  - A) Každý týden
  - B) Každoročně
  - C) Výjimečně
  - D) V jiném intervalu: každých 14 dní**
4. Slavnosti se mohou účastnit rodiče ~~ANO~~ - **NE**
5. Děti připravily občerstvení ~~ANO~~ - **NE**
6. Skupina dětí:
  - A) Tancuje ~~ANO~~ - **NE**
  - B) Zpívá ANO - NE**
  - C) Hraje divadlo ANO - NE**
7. Samotné dítě:
  - A) Tancuje ~~ANO~~ - **NE**
  - B) Zpívá ~~ANO~~ - **NE**
  - C) Hraje divadlo ~~ANO~~ - **NE**
8. Děti si zkouší různé role **ANO - NE - v druhém vystoupení H4**
  - A) Pomocí převleků **ANO - NE**

9. Děti vypráví z paměti: **ANO** - ~~NE~~
- A) Příběh
- B) Vtip
- C) Hádanku
- D) Jiné: .....
10. Děti slavnost sami fotí/natáčejí. ~~ANO~~ - **NE**
11. Děti vyzdobily místo, kde probíhá slavnost ~~ANO~~ - **NE**
12. Děti vzájemně spolupracují **ANO** - ~~NE~~
13. Úroveň mluvního projevu: **Uvaděči**
	Počet:
A) Žák volí správnou intonaci, přízvuk a tempo řeči -	4/6
B) Nevolí -	2/6
a. Jakým způsobem: mluví tiše	
C) Žák mluví gramaticky správně -	nemohu posoudit FJ¹
D) Nemluví -	nemohu posoudit FJ
E) Žák mluví čelem do hlediště -	4/6
F) Nemluví čelem do hlediště -	2/6
14. Úroveň mluvního projevu: **H3²**
	Počet:
A) Žák volí správnou intonaci, přízvuk a tempo řeči -	5/5
B) Nevolí -	0/5
a. Jakým způsobem:	
C) Žák mluví gramaticky správně -	nemohu posoudit FJ
D) Nemluví -	nemohu posoudit FJ
E) Žák mluví čelem do hlediště -	5/5
F) Nemluví čelem do hlediště -	0/5
15. Úroveň mluvního projevu: **H4 první vystoupení**
	Počet:
A) Žák volí správnou intonaci, přízvuk a tempo řeči -	4/4
B) Nevolí -	0/4
a. Jakým způsobem:	
C) Žák mluví gramaticky správně -	nemohu posoudit FJ
D) Nemluví -	nemohu posoudit FJ
E) Žák mluví čelem do hlediště -	3/4

¹ Zkratka FJ znamená francouzský jazyk

² Zkratky H3, H4, H5 jsou vysvětleny na začátku této kapitoly

- F) Nemluví čelem do hlediště - 1/4
16. Úroveň mluvního projevu: **H5**
- Počet:
- A) Žák volí správnou intonaci, přízvuk a tempo řeči - 4/4
- B) Nevolí - 0/4
- a. Jakým způsobem: .....
- C) Žák mluví gramaticky správně - **nemohu posoudit FJ**
- D) Nemluví - **nemohu posoudit FJ**
- E) Žák mluví čelem do hlediště - 4/4
- F) Nemluví čelem do hlediště - 0/4
17. Úroveň mluvního projevu: **H4 divadlo**
- Počet:
- A) Žák volí správnou intonaci, přízvuk a tempo řeči - 4/5
- B) Nevolí - 1/5
- a. Jakým způsobem: **mluví tiše**
- C) Žák mluví gramaticky správně - **nemohu posoudit FJ**
- D) Nemluví - **nemohu posoudit FJ**
- E) Žák mluví čelem do hlediště - 5/5
- F) Nemluví čelem do hlediště - 0/5

Pozorování realizováno v sobotu 02. 06. 2018 od 8:00 do 22:00 na École Saint - Joseph. Slavnosti se účastnilo 21 pedagogů a přes 250 dětí ve věku od 2 do 12 let, což jsou všechny děti ze školy.

Záznam pozorování č. 4

Škola: École St. - Joseph, Brusel

Slavnost: Fête d'école = slavnost školy

Datum: 02. 06. 18

Třída: celá škola

Počet dětí: přes 250

Počet pedagogů: 21

Prostor: na školní zahradě

Příprava: Závěrečnou slavnost školy připravují děti s učiteli po dobu několika týdnů.

Nejdříve je potřeba vybrat téma slavnosti. Navrhují ho rodiče, učitelé, děti. Ze všech návrhů se na školní radě (přítomný celý první stupeň) vybere 10 témat, z nich učitelé zvolí nejpříhodnější s ohledem na možnosti zpracování, zapojení do výuky atd.

Téma letošní slavnosti školy je Tisíc a jedna noc. Děti i rodiče mohou přijít v tematickém kostýmu.

Rodiče byli dotazováni, zda mohou něco pro tuto slavnost nabídnout, někteří se nabídli - malování henou, mátový čaj, ...

Děti vyráběly výzdobu, kulisy, pozvánky na slavnost.

Den předem - v pátek 1. 6. - prší. Ve škole probíhá generální zkouška všech představení. Poté žáci vynášejí lavice a židle. Odpoledne přestalo pršet, učitelé s pomocí některých dětí staví podium a velké stany na školním pozemku. Dohromady 10 velkých stanů. Poté instalují deštěm nezníčitelnou výzdobu: girlandy ze šátků, zařizují bar.

Časová orientace	Pozorování
8:00	Učitelé jsou na místě a dokončují připevňování výzdoby. Všichni učitelé jsou tematicky přestrojeni, ředitel v kroji sultána.
9:00	Začínají přicházet děti a pomáhají. Hodně mladších dětí je též tematicky oblečeno.
10:00	Začínají přicházet rodiče, bývalí žáci, někteří z nich jsou přestrojeni.
10:30	Zahájení - žádný projev, pouze začalo přicházet větší množství rodičů, dětí, absolventů a přátel školy Celý prostor školního pozemku byl uspořádán takto: jeden stan u vchodu - platí se drobné vstupné, stánek s fresh džusy, tetováním henou, mátovým čajem, velký stan s hranolky, falafely, párky v rohlíku a kuskusem, info-stánek, stánek s cukrovou vatou, bar, velký stan s tombolou, stan s kávou a moučníky, malování na obličej, dopravní hřiště, relax-zóna, skákací hrad a zahrada plná různých her. Zajímavostí bylo kolo, ke kterému byl systémem dynamicky připevněný mixer a děti si mohly vyrobit vlastní milkshake. Uprostřed areálu bylo umístěno podium, o kus dál u školy stánek s mixážním pultem. Zde žáci předváděli nacvičená vystoupení. Všechny ostatní stánky volně procházeli.
11:30	Taneční orientální vystoupení nejmladších dětí MŠ - horizont 1 - za doprovodu učitelů.
12:00	První vystoupení na Podium libre (volné podium) - Učitel ohlašuje, 2 starší dívky si berou mikrofon a uvádějí - Představení nejsou řazená podle horizontů

	<ul style="list-style-type: none"> - 1. - dvě dívky - jedna zpívá (playback), druhá předvádí akrobatické kousky - 2. - dvě dívky tančí - 3. - tři dívky tančí - 4. - dvě malé dívky tančí
12:16	Uvnitř - ateliér orientálních tanců s dětmi MŠ
13:30	<p>Druhé představení - uvádějí 2 žáci</p> <ul style="list-style-type: none"> - 1. - jedna dívka předvádí gymnastiku - 2. - tři dívky tančí - 3. - dvě dívky tančí - 4. - čtyři dívky tančí - 5. - tři dívky tančí
14:00	<p>Třetí představení - uvádějí 2 žáci</p> <ul style="list-style-type: none"> - 1. - skupina asi 10 starších žáků tančí - 2. - jedna dívka tančí (neuvěřitelné, kam si dokázala dát nohu) - 3. - dva kluci tančí - 4. - dvě dívky zpívají (playback) - 5. - mladší kluk zpívá (playback) - 6. - tři dívky tancují/předvádí gymnastiku s míčem <ul style="list-style-type: none"> o Jedna z nich byla jen záskok a naučila se představení chvíli před zahájením, protože se jedna z dívek zranila. o Když jim spadl míč z pódia, ostatní žáci ho ochotně podávali
14:30	Taneční orientální vystoupení dětí MŠ - horizont 2 - za doprovodu učitelů.
15:00	Píseň učitelů pro poděkování řediteli, který v prosinci odchází do důchodu, a tudíž je to jeho poslední slavnost.
15:30	<p>Čtvrté představení - uvádějí 2 starší kluci</p> <ul style="list-style-type: none"> - 1. - dva kluci uvádějí taneční souboj dvou jiných kluků - 2. - dvě dívky zpívají (playback) - 3. - dvě dívky tančí - 4. - dvě dívky předvádějí gymnastiku - 5. - tři dívky tančí
15:59	<p>Navazuje páté představení - uvádějí dvě dívky</p> <ul style="list-style-type: none"> - 1. - skupina asi 11 dětí z H4 předvádí taneční souboj - 2. - dva kluci tančí Michaela Jacksona - 3. - tři dívky zpívají - písničku (mix hudby i slova) složila jedna z nich - 4. - dvě dívky tančí - 5. - tři dívky vypráví vtipy - 6. - dvě dívky a jeden kluk tančí
16:45	Představení dvou dospělých dívek - orientální břišní tance

	<ul style="list-style-type: none"> - Předvádí několik tanců, jeden s hůlkou - Pak zvou na pódium děti a ostatní diváky pod pódium a učí jednotlivé figury břišních tanců
17:30	<p>Žáci začínají nosit výhry z tomboly na pódium</p> <ul style="list-style-type: none"> - Učitel uvádí losování tomboly, pomáhají tři dívky
18:30	Někteří rodiče začínají odcházet
19:00	V tělocvičně se pustí film pro děti a rodiče pomáhají se sklízením, sklízí i větší děti. Jediný bar se zatím neuklízí.
22:00	Odcházím. V baru je ještě živo, sedí v něm převážně učitelé.

Poznámky:

Při představeních se žáci vzájemně podporovali.

Ve stáncích s hrami, informacemi, občerstvením se střídali rodiče, dobrovolně zapsaní na listinu.

Občerstvení bylo na slavnosti vícero. Prodávaly se hranolky, párky v rohlíku a kuskus. To bylo občerstvení zakoupené. Pak se prodávalo občerstvení připravené rodiči, v jednom stanu moučníky, na druhém místě studené saláty na 20 různých způsobů. Děti se však na přípravě občerstvení nijak nepodílely.

Kritéria slavnosti č. 4:

1. Pozorovaná slavnost je (viz Petersenovo rozdělení kap. 2.2.4.1 Slavnost s. 30):
  - A) Navržená učitelem
  - B) Vedená učitelem
  - C) Řízená učitelem
  - D) Samostatně tvořená žáky
  - E) Jiné: Stánky - A); představení dětí na Volném pódium C)**
2. Slavnost má původ (viz tamtéž):
  - A) Národní/politický
  - B) Rodinný
  - C) Rolnický
  - D) Místní
  - E) Školní**
  - F) Jiný:.....

3. Tato slavnost probíhá:
- A) Každý týden
  - B) Každoročně**
  - C) Výjimečně
  - D) V jiném intervalu: .....
4. Slavnosti se mohou účastnit rodiče **ANO - NE**
5. Děti připravily občerstvení **ANO - NE**
6. Skupina dětí:
- A) **Tancuje ANO - NE**
  - B) **Zpívá ANO - NE**
  - C) Hraje divadlo ~~ANO~~ - NE
7. Samotné dítě:
- A) **Tancuje ANO - NE**
  - B) **Zpívá ANO - NE**
  - C) Hraje divadlo ~~ANO~~ - NE
8. Děti si zkouší různé role ~~ANO~~ - NE
- A) Pomocí převleků ~~ANO~~ - NE
9. Děti vypráví z paměti: **ANO - NE**
- A) Příběh
  - B) Vtip**
  - C) Hádanku
  - D) Jiné: .....
10. Děti slavnost sami ~~fotí/natáčejí~~. ~~ANO~~ - NE
11. Děti vyzdobily místo, kde probíhá slavnost **ANO - NE**
12. Děti vzájemně spolupracují **ANO - NE**
13. Úroveň mluvního projevu: - **do mikrofonu**
	Počet:
A) Žák volí správnou intonaci, přízvuk a tempo řeči -	7/10
B) Nevolí -	3/10
a. Jakým způsobem: drmolení	
C) Žák mluví gramaticky správně -	nemohu posoudit FJ
D) Nemluví -	nemohu posoudit FJ
E) Žák mluví čelem do hlediště -	10/10
F) Nemluví čelem do hlediště -	0/10

7.2.3 Církevní základní škola a mateřská škola ARCHA

Tato malotřídní devítiletá škola v Petroupimi není školou jenskou, ale v jejím vzdělávání se objevují prvky jenského plánu. Tyto prvky používá už 23 let, tím je v České republice nejstarší školou, která se jenským plánem inspiruje. V počátcích škola spolupracovala s Karlem Rýdlem. Škola je rozdělena do třech skupin. 1. - 2., 3. - 5. a 6. - 9. Žáci oslovují učitelky „teto“.

Velkou slavnost mají 5x do roka:

- v říjnu slavnost stánku (vyjádření vděčnosti)
- Vánoce
- Velikonoce
- v květnu slavnost rodiny
- na závěr roku slavnost učení

Na konci týdne probíhá ukončování. Děti si při něm uvědomují, co se za týden dozvěděly nového, říkají tomu AHA kroužek. Tento AHA kroužek stojí na pomezí slavnosti, ale jelikož jsem neměla příležitost vydat se do Petroupimi na velkou slavnost, navštívila jsem alespoň toto jejich páteční ukončování týdne. Po AHA kroužku následuje individuální ukončování. Nejde však říci, že by tento styl závěru týdne byl v rozporu s Petersenovým plánem. Na druhém stupni toto uzavírání probíhá až na konci tématu. Informace mají původ v rozhovorech s pedagogy a v mém pozorování.

Pozorování realizováno v pátek 08. 06. 2018 od 9:18 do 12:00 na Církevní ZŠ a MŠ ARCHA. Slavnosti se účastnili tři pedagogové a 15 dětí ve věku od 6 do 8 let, což jsou děti z první kmenové skupiny odpovídající 1. a 2. třídě.

Záznam pozorování č. 5

Škola: Církevní ZŠ a MŠ ARCHA, Petroupim

Slavnost: Ukončení týdne - Ohlédnutí, rozhlédnutí (téma)

Datum: 08. 06. 18

Třída: 1. - 2.

Počet dětí: 15 žáků

Počet pedagogů: 3

Prostor: ve třídě

Příprava: Bez přípravy

Časová orientace	Pozorování
9:18	<p>U písnička - Voláme sluníčko haló</p> <ul style="list-style-type: none"> - Na tento signál jdou děti do kroužku <p>U: Co jsme dělali včera?</p> <ul style="list-style-type: none"> - Žáci říkají něco o mravencích (Byli na exkurzi v lese u mraveniště.) <p>Jaké měli AHA? - posílají si kamínek</p> <ul style="list-style-type: none"> - Že se mravenci najdou po čichu - U: Že mravenci stříkají kyselinu mravenčí do výšky, když se mává kopřivou - Feromony - Že zvládnou ulovit včelu - Že mají královnu - U: Anežko, máš slovo, dozvěděla ses něco o mravencích? - Obrovští mravenci - vojáci - Povídají si tykadélky - Asist.: Je jich jako lidí - Unese 35 násobek své váhy - Necítily bychom mravenčí kousnutí, kdyby neměly kyselinu mravenčí - Když je sucho, tak ji nepouštějí - Královna vyletí jen jednou z mraveniště - Pěstují si houby, chovají mšice - U: Co neumí bojovníci? - Rozkousat list - dělnice ho přežvýkají - Neumí létat - U: Matěji, pokračuj - Kradou vajíčka - otroci - Vidí sekaně, obrázkově, oči jako moucha - Jak hodně je kyselina cítit <p>Druhé kolečko</p> <ul style="list-style-type: none"> - Královna se může dožít 29 let - Někteří mravenci mají křídla, i když nejsou královny - V mraveništi může být víc královen - Mravenci se mohou spojit a udělat provaz - Dokážou hodit kámen na vedlejší mraveniště - Konec
9:50	<p>Do práce</p> <ul style="list-style-type: none"> - Všichni se vrhli do práce, U řekla, kdo, co - Kdo má hotovo z druháků, píše do plánu otázky z tabule - Prvníci pracují pod dozorem U (jsou tu celkem 3)
10:10	<p>2. svačí</p> <p>1. dopisují a též svačí</p>

10:35	Konec přestávky - kroužek - 1. Pak přestávku do 45
10:40	U s žáky individuálně probírá předchozí týden - Žáci přinesou učebnice, sešity a učitelka se ptá na jednotlivé věci - Žák neprezentuje, pouze odpovídá - Učitelka kontroluje chyby v sešitech a žák opravuje - U píše krátké slovní hodnocení - Žák sedí a čeká Žáci si uklízí v lavici Takto individuálně probíhá ukončení týdne Potom, co žáci dokončili povinnou práci, hrají si s pomůckami z českého jazyka a matematiky - Logiko, autobus a jiné
12:00	Konec, odchod na oběd

Poznámky:

Taková spíše reflexe. Individuální ukončování bylo hodně zdlouhavé.

Kritéria slavnosti č. 5:

- Pozorovaná slavnost je (viz Petersenovo rozdělení kap. 2.2.4.1 Slavnost s. 30):
  - Navržená učitelem
  - Vedená učitelem
  - Řízená učitelem
  - Samostatně tvořená žáky
  - Jiné: A), ale učitelka nic nepředváděla, pouze celý AHA kroužek pocházel od ní.**
- Slavnost má původ (viz tamtéž):
  - Národní/politický
  - Rodinný
  - Rolnický
  - Místní
  - Školní**
  - Jiný:.....
- Tato slavnost probíhá:
  - Každý týden**
  - Každoročně

- C) Výjimečně
- D) V jiném intervalu: každých 6 - 7 týdnů
4. Slavnosti se mohou účastnit rodiče ~~ANO~~ - **NE**
5. Děti připravily občerstvení ~~ANO~~ - **NE**
6. Skupina dětí:
- A) Tancuje ~~ANO~~ - **NE**
- B) Zpívá ~~ANO~~ - **NE**
- C) Hraje divadlo ~~ANO~~ - **NE**
7. Samotné dítě:
- A) Tancuje ~~ANO~~ - **NE**
- B) Zpívá ~~ANO~~ - **NE**
- C) Hraje divadlo ~~ANO~~ - **NE**
8. Děti si zkouší různé role ~~ANO~~ - **NE**
- A) Pomocí převleků ~~ANO~~ - **NE**
9. Děti vypráví z paměti: ~~ANO~~ - **NE**
- A) Příběh
- B) Vtip
- C) Hádanku
- D) Jiné: .....
10. Děti slavnost sami fotí/natáčejí. ~~ANO~~ - **NE**
11. Děti vyzdobily místo, kde probíhá slavnost ~~ANO~~ - **NE**
12. Děti vzájemně spolupracují ~~ANO~~ - **NE**
13. Úroveň mluvního projevu: - **Mluvní projev nebyl akcentován, proto se k němu nevyjadřuji.**
- Počet:
- A) Žák volí správnou intonaci, přízvuk a tempo řeči -
- B) Nevolí -
- a. Jakým způsobem:
- C) Žák mluví gramaticky správně -
- D) Nemluví -
- E) Žák mluví čelem do hlediště -
- F) Nemluví čelem do hlediště -

Pozorování realizováno v pátek 08. 06. 2018 od 12:45 do 13:20 na Církevní ZŠ a MŠ ARCHA. Slavnosti se účastnila jedna paní učitelka a 17 dětí ve věku od 8 do 11 let, což jsou děti z druhé kmenové skupiny odpovídající 3. až 5. třídě.

Záznam pozorování č. 6

Škola: Církevní ZŠ a MŠ ARCHA, Petroupim
Slavnost: Ukončení týdne - Známe ČR? (téma)
Datum: 08. 06. 18
Třída: 3. - 5.
Počet dětí: 17 žáků
Počet pedagogů: 1
Prostor: ve třídě

Příprava: Bez přípravy

Časová orientace	Pozorování
12:45	<p>Příchod učitelky, žáci do kroužku</p> <p>U rébus</p> <ul style="list-style-type: none"> - Matka má čtyři děti <ul style="list-style-type: none"> o Dorotu o Renatu o Miloše o Fanouše - Čeká další, jak se bude jmenovat? Vendy, Soňa, nebo Alena? - do re mi fa sol
12:55	<p>Učitelka vyvolává, žáci říkají, co se jim tento týden líbilo a proč i co se jim nelíbilo</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jedna žačka, že konečně pochopila dělení se zbytkem <ul style="list-style-type: none"> o Ostatní jí blahopřejí, obdivují šeptem - Učitelka obchází s knihou - obrázek Pověst o orloji <ul style="list-style-type: none"> o Jeden žák to zmínil
13:05	<p>Učitelka: co se bude dít</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zapsat úkol - Vyklidit lavici - Zapsat si, co se dělo - Slepá mapa pro každého <ul style="list-style-type: none"> o Kdo to nedá z hlavy, podívá se do mapy
13:08	<ul style="list-style-type: none"> - Jdou pracovat
13:15	<p>Žáci chodí se zapsanými plány k učitelce</p>
13:20	<p>Konec</p>

Poznámky:

Taková spíše reflexe, slavnosti se to podobalo ještě méně než u mladších dětí.

Kritéria slavnosti č. 6:

1. Pozorovaná slavnost je (viz Petersenovo rozdělení kap. 2.2.4.1 Slavnost s. 30):
  - A) Navržená učitelem
  - B) Vedená učitelem
  - C) Řízená učitelem
  - D) Samostatně tvořená žáky
  - E) Jiné: A), ale učitelka nic nepředváděla, pouze celý AHA kroužek pocházel od ní.**
2. Slavnost má původ (viz tamtéž):
  - A) Národní/politický
  - B) Rodinný
  - C) Rolnický
  - D) Místní
  - E) Školní**
  - F) Jiný:.....
3. Tato slavnost probíhá:
  - A) Každý týden**
  - B) Každoročně
  - C) Výjimečně
  - D) V jiném intervalu: každých 6 - 7 týdnů
4. Slavnosti se mohou účastnit rodiče ~~ANO~~ - **NE**
5. Děti připravily občerstvení ~~ANO~~ - **NE**
6. Skupina dětí:
  - A) Tancuje ~~ANO~~ - **NE**
  - B) Zpívá ~~ANO~~ - **NE**
  - C) Hraje divadlo ~~ANO~~ - **NE**
7. Samotné dítě:
  - A) Tancuje ~~ANO~~ - **NE**
  - B) Zpívá ~~ANO~~ - **NE**
  - C) Hraje divadlo ~~ANO~~ - **NE**
8. Děti si zkouší různé role ~~ANO~~ - **NE**

- A) Pomocí převleků ~~ANO~~ - NE
9. Děti vypráví z paměti: ~~ANO~~ - NE
- A) Příběh
- B) Vtip
- C) Hádanku
- D) Jiné: .....
10. Děti slavnost sami fotí/natáčejí. ~~ANO~~ - NE
11. Děti vyzdobily místo, kde probíhá slavnost ~~ANO~~ - NE
12. Děti vzájemně spolupracují ~~ANO~~ - NE
13. Úroveň mluvního projevu: - **Mluvní projev nebyl akcentován, proto se k němu nevyjadřují.**
- Počet:
- A) Žák volí správnou intonaci, přízvuk a tempo řeči -
- B) Nevolí -
- a. Jakým způsobem:
- C) Žák mluví gramaticky správně -
- D) Nemluví -
- E) Žák mluví čelem do hlediště -
- F) Nemluví čelem do hlediště -

7.2.4 ZŠ Kairos

V Dobřichovicích se nachází ZŠ Kairos. Její fungování začalo před dvěma lety. Má 23 žáků od 1. do 5. třídy. Tak jako Základní škola Hučák, má i ZŠ Kairos v plánu se rozrůst tak, aby pokryla celých devět let povinné školní docházky i povinný předškolní rok MŠ. Od příštího školního roku se rozroste o nultý a šestý ročník.

Z ženského plánu si škola Kairos vybrala jen některé prvky, například slavnosti. Dvakrát do roka probíhají slavnosti velké a každý čtvrtek mají děti možnost uspořádat si slavnost malou - oslavit narozeniny, cokoliv předvést. Navíc se přidávají Vánoce apod. Tyto informace pramení z rozhovorů s pedagogy a z mého pozorování.

Pozorování realizováno v pátek 15. 06. 2018 od 8:00 do 13:15 na ZŠ Kairos. Slavnosti se účastnilo 6 pedagogů a 23 dětí ve věku od 6 do 11 let, což jsou všechny děti ze školy.

Záznam pozorování č. 7

Škola: ZŠ Kairos, Dobřichovice

Slavnost: Závěrečná slavnost

Datum: 15. 06. 18

Třída: celá škola

Počet dětí: 23 dětí

Počet pedagogů: 6

Prostor: uvnitř školy, některé pokusy na zahradě

Příprava: Příprava probíhá po celé pololetí.

Časová orientace	Pozorování
8:00	Tři děti ve škole, učitelka Bára organizuje přípravu prostoru <ul style="list-style-type: none"> - Dva učitelé uklízí, dva žáci též, jedna žáčka odpočívá
8:25	Už přišlo hodně dětí <ul style="list-style-type: none"> - Přichází i někteří rodiče - Děti blbnou - Rodiče se prochází, pomáhají učitelům, prohlíží portfolia - Dva žáci připravují smoothie pro rodiče - Příprava kostýmů v kuchyni
9:05	Učitelka Pavla: začínáme, pojd'te všichni do kruhu
9:07	Učitelka Věra - uvádí a říká, co se děje Učitel - anglický rodilý mluvčí - překládá do angličtiny Jedna minuta abychom se nad sebou zamysleli Učitelka Pavla představí program <ul style="list-style-type: none"> - Koncert - flétna, kytara, zpěv - Zažijte s námi, co jsme se naučili<ul style="list-style-type: none"> o Pokusy o Občerstvení o Angličtina - Předávání vysvědčení - Focení - Pět představení Přivítání průvodců, představení mě
9:13	Flétnistky <ul style="list-style-type: none"> - Na prvním místě radost umění - Z not hrají jen krátce - Dvě dívky Titanic Pavla uvede další

	<ul style="list-style-type: none"> - Jedna žačka - Želva - Kdybys byla vlaštovkou <p>Pavla uvede další</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dvě dívky hrají na malou kytaru - Povídání si skrze kytaru - Kratoučká písnička <p>Pavla uvede další + Věra dodá, že žáci spojili zpívání s francouzštinou</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pět dívek píseň z Frozen ve francouzštině - S textem v ruce - Na playback <p>Pavla uvede Moniku - další část programu</p> <ul style="list-style-type: none"> - Monika učí geometrii a pokusy - Uvádí svou práci, jak pracuje s dětmi - Žáci, kteří chtěli, připravili plakáty - připraví pokusy pro rodiče - Pět pokusů = pět stanovišť <ul style="list-style-type: none"> ○ Statická elektřina <ul style="list-style-type: none"> ▪ Jeden kluk tři balonek, skáčou na něj ubrousky ○ Hvězdná obloha <ul style="list-style-type: none"> ▪ Dvě dívky ▪ Baterka, rulička od kuchyňských utěrek, papír, udělají dírky, baterkou prosvítit ○ Ledové lepidlo <ul style="list-style-type: none"> ▪ Jeden kluk ▪ Kostka ledu ve skleničce s vodou, provázek, posypat solí, přilepí se ○ Sopka <ul style="list-style-type: none"> ▪ Dva žáci ▪ Na zahradě ▪ Soda, ocet, coca-cola pro barvu ○ Která kostka ledu roztaje dřív <ul style="list-style-type: none"> ▪ V bílém, nebo v černém obalu
9:45	<p>Zvoneček</p> <ul style="list-style-type: none"> - Všichni dovnitř
9:55	<p>Mikro-kruh = mírový stoleček</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nahraný konflikt - Učitelka představuje - V roli mediátora - dítě <ul style="list-style-type: none"> ○ Slovo oběma postiženým ○ Jak jsi pochopila její důvod? ○ Co bys potřebovala? <p>Učitelka představuje</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dvakrát týdně děti vaří <ul style="list-style-type: none"> ○ V jídelně připraveno občerstvení

10:30	<ul style="list-style-type: none"> ○ Chléb, buchty, pizza, slaný koláč, hummus, marmeláda, zmrzlina od dětí, dva druhy smoothie <p>Přestávka</p> <ul style="list-style-type: none"> - Občerstvení <p>Anglická prezentace</p> <ul style="list-style-type: none"> - Z návrhu dětí - Rodilý mluvčí představuje - Učitelka Bára překládá - Čtyři kluci prezentují <ul style="list-style-type: none"> ○ O hře na počítači - Druhá prezentace <ul style="list-style-type: none"> ○ Jeden žák ○ Též o počítačové hře ○ Je z jedné poloviny anglický rodilý mluvčí ○ Čte text angličtině
10:39	<p>Přesouváme židličky</p> <p>Divadlo v anglickém jazyce</p> <ul style="list-style-type: none"> - Připravili, vymysleli sami dva žáci - Čtou z listu rozhovor <p>Jeden kluk zpívá písničku</p> <ul style="list-style-type: none"> - Z listu - Bez hudby - Hodně tiše <p>Představení</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tři kluci, čtyři dívky <p>Přesun židliček</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bára představuje film - Paní z nenásilné komunikace, říká svůj názor na počítačové hry - Dva žáci představují video - Zombie apokalypsa <ul style="list-style-type: none"> ○ O počítačových hrách ○ Je tu hluk, není moc slyšet ○ 17 minut ○ Pracovaly na tom děti s jedním učitelem, který tu dnes není ○ Hrají v tom žáci ○ Je to výstup předmětu Digi-děti ○ Jak to není slyšet, tak je větší hluk a menší pozornost ○ Na děti je to dlouhé <p>Přestávka</p>
11:28	<p>Všichni do kroužku</p> <ul style="list-style-type: none"> - Předání vysvědčení

	<ul style="list-style-type: none"> - Pavla uvádí - Ředitelka děkuje jednotlivě všem učitelům a pomocníkům školy <ul style="list-style-type: none"> o Dostávají školní trička - Postupně volá děti a dává jim vysvědčení a trička
11:58	<p>Rozdáno</p> <ul style="list-style-type: none"> - Přesun židlí na divadlo
12:13	<p>Zinscenované písničky</p> <ul style="list-style-type: none"> - Tři citronky <ul style="list-style-type: none"> o Tři žáci je hrají, sedm žáků zpívá o Pavla hraje na kytaru o Pavla spletla jednu sloku, tak to komentuje <ul style="list-style-type: none"> ▪ Mluví tak teatrálně celý den o Šli se převléknout
12:17	
12:22	<ul style="list-style-type: none"> - Hlídač krav <ul style="list-style-type: none"> o Pavla hraje na kytaru o Šest dětí zpívá, čtyři z nich na konci hrají krávy o Tři hrají hlídače a jeho rodiče
12:27	<ul style="list-style-type: none"> o Šli se převléknout
12:29	<p>Jeden žák uvedl cirkus</p> <ul style="list-style-type: none"> - Cikánský tanec - Tři dívky tančí s tamburínou a penízky - Improvizovaný tanec
12:34	<p>Ten samý žák uvede aboridžince</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pavla hraje na didgeridoo, šest žáků na žábu, jeden kluk na djembe, dvě dívky tancují
12:36	<ul style="list-style-type: none"> - Převlékají se
12:40	<p>Uvaděč uvede čarodějku</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pavla hraje čarodějku - Vyčarovává různé postavy - Tři žáci
12:45	<p>Uklonění se všech aktérů, rozloučení</p> <p>Společné focení</p>
13:15	<p>Konec slavnosti</p>

Kritéria slavnosti č. 7:

1. Pozorovaná slavnost je (viz Petersenovo rozdělení kap. 2.2.4.1 Slavnost s. 30):
  - A) Navržená učitelem
  - B) Vedená učitelem
  - C) Řízená učitelem**

- D) Samostatně tvořená žáky
- E) Jiné: .....
2. Slavnost má původ (viz tamtéž):
- A) Národní/politický
- B) Rodinný
- C) Rolnický
- D) Místní
- E) Školní**
- F) Jiný:.....
3. Tato slavnost probíhá:
- A) Každý týden
- B) Každoročně**
- C) Výjimečně
- D) V jiném intervalu: .....
4. Slavnosti se mohou účastnit rodiče **ANO** - ~~NE~~
5. Děti připravily občerstvení **ANO** - ~~NE~~
6. Skupina dětí:
- A) Tancuje ~~ANO~~ - **NE**
- B) Zpívá ANO** - ~~NE~~
- C) Hraje divadlo ANO** - ~~NE~~
7. Samotné dítě:
- A) Tancuje ~~ANO~~ - **NE**
- B) Zpívá **ANO** - ~~NE~~
- C) Hraje divadlo ~~ANO~~ - **NE**
8. Děti si zkusí různé role **ANO** - ~~NE~~
- A) Pomocí převleků **ANO** - ~~NE~~
9. Děti vypráví z paměti: ~~ANO~~ - **NE**
- A) Příběh
- B) Vtip
- C) Hádanku
- D) Jiné: .....
10. Děti slavnost sami fotí/natáčejí. ~~ANO~~ - **NE**
11. Děti vyzdobily místo, kde probíhá slavnost ~~ANO~~ - **NE**
12. Děti vzájemně spolupracují **ANO** - ~~NE~~

13. Úroveň mluvního projevu: První stanoviště

	Počet:
A) Žák volí správnou intonaci, přízvuk a tempo řeči -	7/13
B) Nevolí -	6/13
a. Jakým způsobem: tiše, rychle	
C) Žák mluví gramaticky správně -	10/13
D) Nemluví -	3/13
E) Žák mluví čelem do hlediště -	13/13
F) Nemluví čelem do hlediště -	0/13

7.3 Výsledky pozorování a jejich interpretace

Petersen uváděl čtyři druhy slavností podle míry aktivity učitele. (Viz kapitola 2.2.4.1 Slavnost s. 30.) Z mého pozorování vyplývá, že toto rozdělení již není tak markantní, jako to bylo před 90 lety.

Slavnosti vedené učitelem mají tendenci vymizet, neboť v rozhovoru většina učitelů potvrdila, že jejich role je záměrně upozadována. Učitel dává prostor žákům, aby přišli s vlastními návrhy. Proto i nejčastěji pozorovanými slavnostmi byly slavnosti, které učitel řídí, ovlivňuje a hlavně zachovává iniciativu žáků. V mém pozorování byly takovéto slavnosti čtyři plus částečně slavnost bruselská.

První typ slavností, totiž ten, kdy učitel celou slavnost navrhuje a převažují jeho vystoupení, bývá využíván při slavnostech na konci týdne na Církevní ZŠ a MŠ ARCHA (dvě pozorování) a Základní škole Hučák. Ovšem i zde se při takovýchto slavnostech mohou objevit momenty, kdy se učitel dostane do pasivní role pozorovatele a celá iniciativy vychází z žáků. Tak, jak učitelé popisují čtvrté slavnosti na ZŠ Kairos a narozeninové oslavy na Základní škole Křišťál.

Bruselská Slavnost školy byla částečně navržená učiteli a ve stáncích předváděli své dovednosti rodiče. Část na Volném pódiu byla učiteli pouze řízená a děti měly pro předvádění představení velkou volnost.

Většina pedagogů žádné rozdělení slavností podle míry jejich aktivity v dnešní době nevnímá. Spíše slavnosti tvoří tak, jak to považují za nejlepší pro děti a školní komunitu, a to je zcela v souladu s Petersenovým vnímáním.

Druhým zkoumaným kritériem, které bylo zaměřeno na historický posun slavností, byl důvod, z jakého se slavnost slaví. Všechny sedm navštívených slavností má svůj původ v potřebách školy. Z rozhovorů však vyplynulo, že se na většině škol koná slavnost vánoční. Vánoce jsou svátkem rodinným, který takto škola do svého života přebírá. Se slavnostmi místního původu jsem se nikde nesetkala, ale dokázala bych si je představit na nějakém menším městě, kde by byl život školy propojen s životem v obci. Slavnosti pocházející z prostředí politického, národního a v dnešní době i mezinárodního na navštívených školách neprobíhají. Jedině na Základní škole Křišťál vznikla ze zájmu dětí oslava dne dětí. Na církevní škole ARCHA v Petroupimi jsou některé slavnosti motivované náboženskými svátky. Slavnost s rolnickým původem už v dnešní době nenajdeme, jelikož se z běžného života vytratilo propojení se zemědělskou činností.

Petersenův požadavek, aby se slavnosti neslavily pouze z principu, se projevil na ZŠ Kairos. „*My jsme to měli vloni jako předmět...vždycky v pátek. A bylo to vlastně jako povinný pro všechny a děti to úplně nesnášely.*“, říká učitelka Věra v rozhovoru. Letos je dětem nechávána možnost něco oslavit či předvést, ale nikdo je do ničeho nenutí. Věra: „*Podařilo se nám asi z toho tohle stigma sundat.*“ Bára: „*Jako že se slaví, jenom když fakt to nějak samo vyvstane.*“

Mým původním záměrem bylo zjistit odlišnosti dnešních slavností od původního konceptu Petera Petersena. Avšak při studování jeho konceptu jsem zjistila, že slavnosti, stejně tak jako spousta dalšího ve svém plánu nijak neohraničoval, nespecifikoval. Takže žádný historický posun sledovat nemůžeme. Samozřejmě se v dnešních slavnostech, stejně jako ve výuce, využívají technické vymoženosti dnešní doby. To je však spíše rozdíl v prostředcích, nikoliv však ve slavnostech samých. Proto jsem se pokusila vybrat alespoň dvě výše popsaná kritéria, na kterých jsem mírné odlišnosti nastínila.

Kritéria č. 5 až č. 11 vycházejí z požadavků psychologů pro správný vývoj dítěte, jež jsou uvedeny v kapitole 3 Vývoj dítěte na prvním stupni základní školy (s. 34).

Jelikož psychologové navrhuji s dětmi vařit, zaměřila jsem jedno z kritérií na přípravu občerstvení. Na Základní škole Hučák a ZŠ Kairos (tři pozorování) děti skutečně občerstvení na slavnosti připravily. Na ZŠ Kairos mají dokonce předmět vaření. Na ostatních školách (čtyři pozorování) občerstvení připraveno nebylo. V rozhovorech

však učitelé na Církevní základní škole ARCHA zmínili, že na velkou slavnost děti občerstvení připravovat budou. A na Základní škole Křišťál si děti též občerstvení chystají. Z toho vyplývá, že na všech čtyřech českých pozorovaných školách jsou alespoň jednou za čas děti na prvním stupni v této oblasti rozvíjeny.

Podporování/podporu dětského zájmu o hudbu, tanec a divadlo jsem sledovala v kritériích č. 6 a 7, které jsou rozdělena podle toho, zda dítě vystupovalo ve skupině, nebo samotné. Na pěti slavnostech jsem zaznamenala, že se děti v těchto aspektech rozvíjejí. Obě slavnosti, na kterých jsem tanec, zpěv ani hudbu neviděla, byly v Petroupimi. Místní pedagožka však zmínila, že „*dokonce teďka zrovna jedno* (pozn. autorky: divadelní představení) *nacvičujou na závěrečnou slavnost*“. Proto docházím k závěru, že na velkých slavnostech všech pozorovaných škol jsou děti ve vztahu k hudbě, tanci či divadlu rozvíjeny. Rozdíl oproti tradičním vystoupením na školních představeních vidím v tom, že nikdo dětem nediktuje, jak mají co udělat. Jak říká učitelka Bára ze ZŠ Kairos: „*Všechny vystoupení chceme, aby vycházely vod dětí. Takže my nic neorganizujem*“.

Doporučení psycholožek Allen a Marotz (2008) dávat dětem k užívání všelijaké převleky, aby si mohly zkoušet různé role, jsem sledovala v osmém kritériu. Na třech ze čtyř navštívených škol si děti různorodé role v převlecích zkoušely. Výjimkou je opět Církevní základní škola a mateřská škola ARCHA, o které jsem se zmiňovala v předchozím odstavci.

Vyprávění z paměti se při pozorovaných slavnostech objevilo jen dvakrát a jednou slečna příběh napůl četla a napůl ho říkala z paměti. Do připraveného formuláře však nebylo možné zaznamenat, že žáci též z paměti komentovali pokusy a uváděli vystoupení, což se dělo na dalších dvou slavnostech. Usuzuji však, že mnohdy žáky nenapadne předvést na slavnosti vtip či hádanku a do memorování delších textů nemají často chuť.

K experimentování s fotoaparátem dostali příležitost jen žáci ZŠ Hučák. Výzdobou místa slavnosti se zabývaly jen děti na École Saint - Joseph před slavností školy. Rukodělným činnostem se však věnovaly i děti na základních školách Hučák a Kairos při výrobě kostýmů, o výrobě divadelních kulis se zmínily i paní učitelky v Petroupimi a Jaroměři. Tolik k možnosti práce s různými materiály.

Dvanácté kritérium o spolupráci dostalo kladnou odpověď v šesti případech pozorování. Je to doklad toho, že učitelé využívají přirozené touhy dětí spolupracovat na jednom díle a tuto cennou vlastnost v dětech podporují.

Poslední část formuláře je věnována úrovni mluvního projevu ve třech oblastech a vychází z očekávaných výstupů Rámcového vzdělávacího programu ZV oboru Český jazyk a literatura. Procentuelně zhodnoceno 75,7 % pozorovaných žáků (84 žáků ze 111) volilo správnou intonaci, přízvuk a tempo řeči. 85,7 % dětí (66 žáků ze 77) mluvilo gramaticky správně a 89,2 % žáků (99 žáků ze 111) mluvilo čelem do hlediště. Takto vysoké číselné údaje svědčí o návyku dětí mluvit před publikem, který je tvořen opakujícími výstupy dětí při slavnostech.

7.4 Charakteristika výzkumné metody - rozhovor

Pro zjištění informací, které nejsou zpozorovatelné, jsem použila další výzkumnou metodu - polostrukturovaný rozhovor vedený se třinácti pedagogy jenských škol. Konkrétně se čtyřmi pedagogy École Saint - Joseph, třemi učitelkami Základní školy Hučák, třemi učitelkami ZŠ Kairos, dvěma učitelkami Církevní školy ARCHA v Petroupimi a jednou učitelkou ze Základní školy Křišťál, o které se ještě zmíním. Plně strukturovaný rozhovor jsem nepoužila pro to, abych měla možnost se učitelů doptávat a reagovat na jejich promluvu. Což jsem posléze při vedení rozhovorů dělala.

Stanovila jsem tyto otázky:

1. Jak dlouho učíte na škole?
2. Jak často na škole/ve třídě probíhají slavnosti?
  - a. Pondělí + pátek...?
3. Jaké typy slavností máte ve škole?
  - a. Jak se slaví narozeniny žáků?
4. Jaké reakce dětí pozorujete při slavnosti?
5. Jaká je Vaše role při přípravě slavnosti?
6. Pozorujete na dětech nějaké změny, které můžete připsat slavnostem?

7.5 Analýza rozhovorů

První tři otázky v rozhovoru jsou spíše informační a odpovědi na ně jsem zapracovala do popisů jednotlivých škol. První otázka, které se zde chci věnovat, je podotázka otázky třetí týkající se slavení narozenin.

Jedinou školou, kde se kromě narozenin slaví i svátky dětí, je Základní škola Hučák v Hradci Králové. Oslava zde probíhá nejčastěji ve vyhrazeném čase v pátek dle přání dítěte. Může si vybrat písničku, hru či nějaké překvapení, občas přinese dort anebo bonbony. V podobném duchu probíhají narozeninové slavnosti i na ostatních školách. Na ZŠ Kairos mají narozeninové oslavy umístění ve čtvrtek po obědě a dítě navíc dostane od školy jako dárek nějakou školní pomůcku. Na Církevní základní škole ARCHA jsou v první a druhé třídě děti vedeny, aby oslavenci vyrobily přáníčko. V bruselské škole se narozeniny slaví hlavně u mladších dětí a starší děti už o oslavu nemají zájem. Tuto tendenci popisovali učitelé na všech školách. Na Základní škole Křišťál jsou narozeninové oslavy úplně v režii dětí, ty většinou si uspořádají malou párty.

Reakce dětí na slavnosti popisovali pedagogové různé. V Bruselu hlavně motivaci, nadšení, projevy spolupráce, chrlení nových nápadů. Jeden z učitelů zmínil, že při slavnostech učení občas starší žáci příliš kritizují výstupy mladších dětí, neboť si neuvědomují, že malé děti jsou malé a podle toho podávají výkony. Na ZŠ Hučák, kde mají páteční slavnosti rozděleny na část pracovní a část hravou, popisovaly učitelky, že první část je vnímána jako povinnost, avšak děti mají velkou radost z vybarvování naučených témat v mapě učiva. Při velkých slavnostech pak zvědavost, jak slavnost dopadne, nápaditost, nadšení z obsluhování rodičů. Na ZŠ Kairos vnímají hodně odvalu dětí vystoupit i přes trému. V jaroměřské škole Křišťál zatím ještě nemají velké slavnosti zakořeněny tak, aby je děti vnímaly s nadšením, tak jako slavnosti, které si dělají samy pro sebe. Paní učitelka v Petroupimi o dětech prohlásila: „*nadšení ubývá s věkem*“.

V roli, kterou mají učitelé při přípravě slavností, se shodli všichni napříč všemi výzkumnými školami. Je to role průvodce, rádce, částečně organizátora, který děti podporuje, pomáhá jim, dohlíží, zda jsou v pořádku. Korigují, jak činnosti děti provádí, spíše než ovlivňují, co děti nacvičují. Většině z nich jsem položila otázku, co by se stalo, kdyby děti přišly s nějakým nápadem, který by se zdál jako úplná hloupost.

Všichni reagovali tak, že rozhodně žádný nápad dětí neztratí, ale diskutují o něm s dětmi, pracují s ním, hledají, co se dětem na tom líbí, proč je to napadlo, co tím chtěly ukázat. Vícekrát zaznělo, že nechají děti, aby nápad předvedly, aby se konfrontovaly s reakcí publika. Uvedu zde extrémní příklad, který zmínila jedna paní učitelka: „*Ted' nám tady jedna holčička furt říká, že chce na...v našem divadelním představení hrát hovínko. Tak jsem jí to jako dovolila, že může hrát hovínko. Jsem řekla jo, jestli chceš hrát hovínko, tak ho klidně hraj. Udělej si kostým hovínka a uvidíme co tomu řeknou diváci... (...) Ona potřebuje vlastně šokovat a nějak jako přitáhnout pozornost. Není to tak, že by úplně nedomyslela, že hovínko tam prostě nepatří, ale že jako čeká, co my s tím uděláme. No, a když my s tím nic neuděláme, tak to je jediná příležitost, jak ona může z toho získat zkušenost.*“ Dětem je při přípravě slavností nechávána opravdu volnost, mohou předvádět všechno: tanec, píseň, báseň, divadlo, film, obraz, plakát, hádanku, vtip, hru, stánky s úkoly pro rodiče. Mluvit u toho v mateřském či cizím jazyce.

Poslední otázka, kterou jsem pedagogům kladla, zněla: Pozorujete na dětech nějaké změny, které můžete připsat slavnostem? Učitelé mluvili o tom, že díky slavnostem se buduje školní společenství, školní rodina, provázanost mezi dětmi všeho věku, děti se cítí být spolutvůrcem školy. Učí se být, sdílet, překonávají samy sebe, budují si autonomii, zlepšuje se jejich projev před publikem, schopnost organizovat se, pracovat s časem a plánováním, umí si vypomoct různými pomůckami, aby jim ostatní porozuměli. Díky tomu, že mladší vidí, co dokážou starší, tak jsou motivovaní toho také dosáhnout. U starších dětí zase roste míra zapojení se a odpovědnosti za průběh slavnosti.

Učitelka Anna: „*jakmile někdo překročí tu... tu hranici toho jako... já nechci vystupovat, nebo já nechci něco předvádět a prostě jednou si to zkusí tak... tak mám pocit jako, že ho to nějak pohltí a že si uvědomí, že vlastně to není nic jako nedosažitelného nebo zvláštního. (...) spousta dětí a právě těch prvňáků se na těch dalších slavnostech tak jako uvolnily, otevřely a i jako zapracovaly na hlase.*“ Učitelka Bára uvádí, že žák „*daleko snáz potom i v tom běžným životě přijde a komunikuje a stará se o své potřeby*“ (viz příloha č. 3 - Přepis rozhovorů)

Souhlasím však s učitelkou Danou, že vyčlenění slavností z celého řádu školy, která není nastavena tradičním způsobem, není možné. „*Ono možná to je prostě jako celek...*

to asi není, jako že bych mohla říct jako, díky tomu, že máme slavnosti, jsou naše děti takový.“

Jenskou Základní školu Křišťál s ročním působením jsem v Jaroměři navštívila pouze za účelem natočení rozhovoru s jednou ze zakladatelek. Bohužel jsem z časových důvodů nemohla navštívit ani jednu ze slavností, které se na škole konají.

Z rozhovoru se zakladatelkou školy vyplynulo, že velké slavnosti probíhají na škole na konci každého pololetí. Dále mají malé slavnosti - Vánoce, Velikonoce, svátky, narozeniny a další, které vycházejí od dětí, například dětský den. Je jim věnováno celé jedno dopoledne a dělají si je děti pro sebe. Na některé z těchto slavností pozvou děti rodiče a prodávají jim své výrobky, za utržené peníze pak nakoupí věci, které se jim zdají do školy potřebné, například lupy, mikroskopy. Celá tato prodejní myšlenka vychází od dětí. Trochu zvlášť stojí festiválek Slunohrátky, který škola organizuje spolu s lesní mateřskou školou, děti zde předvádí představení a podobně.

7.6 Charakteristika výzkumné metody - dotazník

Další použitou metodou je dotazníkové šetření. Jelikož vím, že *„je třeba si jasně uvědomit, že dotazník odrazí vždycky jen určitou omezenou část objektivní reality, a že jeho místo ve společenském výzkumu, který musí vždy mít komplexní charakter, je jen ve spojení s bohatým souborem ostatních výzkumných metod“* (Disman, 1964, s. 89) tvoří v mé diplomové práci dotazník pouze metodu doplňkovou. Účelem bylo zjistit, jak vnímají slavnosti zákonní zástupci dětí.

Jeho podoba (viz příloha č. 4) byla stanovena na základě předvýzkumu prováděném na Základní škole Hučák v rámci předmětu Základy metodologie společenských věd. O vyplnění dotazníku pro předvýzkum jsem požádala 5 rodičů dětí na ZŠ Hučák. Nízký počet respondentů byl zvolen z důvodu celkově malého počtu možných respondentů pro diplomovou práci. Respondenty nebylo shledáno žádné neporozumění jednotlivým položkám, proto nebylo třeba dotazník měnit. Přesto jsem vynechala testovou otázku: „Proč jste se rozhodli pro jenskou ZŠ?“ s nabídkou možností a uzavřenou otázkou: „Navštěvovalo Vaše dítě nějakou alternativní/innovativní MŠ?“, jelikož je vnímám k mému výzkumu jako irelevantní. A dvě uzavřené otázky („Myslíte si, že má dítě díky slavnostem menší strach vystoupit před větším množstvím lidí?“, „Zdá se Vám, že je dítě schopné lépe prezentovat svůj názor díky slavnostem?“), které se mi zdály

návodné a zkreslovaly následnou odpověď na otevřenou otázku číslo 23 s možností volné volby stávajícího dotazníku.

Dotazník má 23 otázek, z toho 3 uzavřené, 4 testové, 9 škálovacích a 7 otevřených.

7.7 Analýza dotazníkového šetření

V následujícím textu jsou vzhledem k doplňkové funkci dotazníku výsledky prezentovány slovně, přičemž celý dotazník a výsledné grafy jsou umístěny v přílohách č. 4 a 5.

On-line dotazníkového šetření se zúčastnilo 19 zákonných zástupců dětí ze čtyř škol. Konkrétně jedna matka ze Základní školy Křišťál, čtyři matky ze ZŠ Kairos, dvě matky a jeden otec z bruselské École Saint - Joseph, jelikož i tam se našly dvě české rodiny. Nejvyšší počet respondentů - jedenáct rodičů - byl ze Základní školy Hučák, což je dáno možná tím, že mne rodiče znají, jelikož jsem na škole v loňském roce pracovala jako páteční asistentka pedagoga. Na Církevní základní škole a mateřské škole ARCHA mi paní ředitelka sdělila, že dotazník zákonným zástupcům dětí nezašle, neboť je v poslední době hojně zatěžovala vlastními dotazníky a výzkumy. Proto z této školy nemám žádného respondenta.

Děti, o kterých rodiče vyplňovali dotazník, jsou staré od 7 do 11 let a navštěvují 1. až 5. ročník zmíněných základních škol, viz otázku č. 5 zjišťující, v jakém jsou děti ročníku.

Překvapilo mne, že 36,8% rodičů uvedlo, že jejich dítě doma o slavnostech nemluví, viz otázku č. 7. I přes to projeví rodiče informovanost o četnosti slavností v průběhu roku (Otázka č. 6). Pouze dva rodiče odpověděli ve velkém rozporu s daty získanými v rozhovorech, že slavnosti na bruselské škole probíhají 2x za týden a více než 2x za týden neboť (graf č. 6c), jak ukázala otevřená otázka č. 13: „Vyjmenujte typy slavností probíhající ve škole, které znáte.“, za slavnost považují i pondělní ranní kruh, který se spíše řadí k základní formě rozhovoru. Tato otázka sloužila také spíše ke zjištění rodičovského povědomí o slavnostech.

Na otázku č. 8 o počtu typů slavností na škole odpovědělo 94,7 % rodičů v souladu s informacemi z rozhovorů, že více než jednu slavnost. Pouze jeden rodič odpověděl, že je pouze jeden typ slavností.

Následující část dotazníku tvoří skupina tří tři krát se opakujících otázek, kde se každé opakování týkalo jiného typu slavností, který si mohli rodiče volně zvolit. Nejčastěji zmiňované slavnosti byly:

- „*pololetní slavnost*“, „*vysvědčení*“,
- „*slavnosti k různým tematickým obdobím*“, „*závěrečné projektové slavnosti*“, „*šestitýdenní slavnost*“
- „*páteční slavnosti*“, „*konec týdne*“
- „*každoroční školní slavnost*“, „*slavnost školy*“
- „*narozeniny*“, „*oslavy narozenin*“
- „*slavnostní zahájení školního roku*“, „*začátek roku*“
- „*vánoční slavnosti*“, „*Vánoce*“

Jelikož se tedy otázky opakují a vzhledem k nízkému počtu respondentů, rozhodla jsem se vždy stejně znějící otázky sjednotit do jednoho grafu.

První skupinu tvoří otázky č. 10, 15 a 19 se stejným zněním: „Připravuje se Vaše dítě nějak na slavnost?“. Odpovědi na tuto otázku byly vyvážené. Nejvíce, 29,8 % odpovědí značí, že se děti na slavnost připravují pokaždé. A nejméně, 18,9 % odpovědí značí, že se děti na slavnost nikdy nepřipravují.

Druhé seskupení odpovědí na otázky č. 11, 16 a 20 zjišťující, zda se dítě na slavnost těší, tvoří graf č. 9. Nejčastější odpovědí bylo, že se děti na slavnost obvykle těší.

Taktéž odpovědi na otázky č. 12, 17 a 21 tvořící třetí skupinu jsou sjednocené ve stejném grafu. Jejich cílem bylo zjistit, zda jsou děti ráno před slavností nervózní. Zde jsem byla překvapena tím, že 40,6 % odpovědí tvrdí, že děti nejsou ráno před slavností nervózní. Další 35,1 % odpovědí říká, že děti jsou před slavností nervózní jen výjimečně. Jen 21,6 % odpovědí vypovídá, že jsou děti obvykle nervózní a pouhá 2,7 % odpovědí tvrdí, že jsou děti ráno před slavností nervózní vždy. Vypovídá to však o návyku dětí vystupovat před publikem, což hodnotím velmi kladně.

Pouze tři rodiče uvedli, že na svých dětech nepozorují žádné proměny či pokroky způsobené slavnostmi (viz graf č. 11 - Otázka č. 22).

Nyní uvedu nejčastější odpovědi rodičů na otevřenou otázku č. 23 s možností volné volby, jaké proměny způsobené slavnostmi na svém dítěti pozorují:

- „*Větší pocit sounáležitosti se školou a s komunitou.*“

- „Dítě je mnohem samostatnější, zodpovědnější ve vztahu k sobě i ke své komunitě“
- „Děti nedokonalost nevnímají jako něco špatného“
- „Získává více sebevěřry“
- „Rozvíjí se mu estetické citění“
- „Tolik se již nebojí vystupovat před ostatními lidmi a prezentovat výsledky své práce.“
- „Komunikativní, zvýšené sebevědomí, kreativní.“
- „Schopnost fungovat samostatně (umět připravit program slavnosti)“

Jak je možné pozorovat, odpovědi rodičů jsou v souladu s údaji zjištěnými pozorováním a rozhovory.

8 Shrnutí a diskuse

Při studování Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání jsem našla některé očekávané výstupy a cíle, o kterých nyní po provedení výzkumu mohu prohlásit, že mohou být naplňovány i pomocí slavností jako základní formy jenského vyučování.

Slavnosti podněcují žáky k tvořivému myšlení, což dokládá různorodé složení pozorovaných výstupů. Rozvíjejí u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých, jak ukazuje jak pozorování, tak i rozhovory s pedagogy. Díky slavnostem umí žáci lépe vyhledávat, sbírat a třídit informace a data, tvořivě s nimi pracovat, naplánovat způsob řešení problémů, vytvořit mluvený projev, při kterém pečlivě vyslovují, volí náležitou intonaci, přízvuk, pauzy a tempo řeči.

Tím, že sami žáci prezentují svými výtvary či projevy osvojené dovednosti a témata, ukotvují se v nich pomocí vlastního prožitku a praktické zkušenosti ještě hlouběji a trvaleji. Žákům jsou nabízeny různé umělecké prostředky, skrze které se při slavnostech vyjadřují. Každý z nich má možnost se realizovat tak, jak právě potřebuje. Jejich kreativita a tvůrčí potenciál jsou rozvíjeny v podnětné atmosféře bez nepřiměřené kritiky pedagogů zaslepených vlastním názorem. Žáci si utváří pozitivní vztah k práci, jsou odpovědní za kvalitu svých i společných výsledků práce a těší se z nich.

Jak jsem již zmiňovala, žáci často na slavnost připravují občerstvení pro rodiče a díky tomu jsou naplňovány očekávané výstupy tematického okruhu Příprava pokrmů

vzdělávací oblasti Člověk a svět práce. Prostřednictvím hraní různých rolí v kostýmu v průběhu slavnosti je přispíváno k naplnění některých očekávaných výstupů doplňujícího vzdělávacího oboru Dramatická výchova. Taktéž některé výstupy Filmové/audiovizuální výchovy mohou být naplňovány, když žáci při slavnosti pouští svá videa, jak tomu bylo na ZŠ Kairos. Tanečními vystoupeními děti dozajista prohlubují své dovednosti ve vyjadřování dvoudobého, třídobého či čtyřdobého rytmu pohybem.

Průřezové téma Výchova demokratického občana žádá, aby škola byla modelem otevřeného partnerství a demokratického společenství. Slavnosti k takovému vnímání školy silně napomáhají, jak zmiňuje ředitel bruselské školy (vlastní překlad): *„Díky slavnostem dítě tvoří část školní rodiny...jsou to silné momenty, takže se ztotožňují se školou... škola je rodina, to není něco, co je mimo mě, tvořím součást velké skupiny, tvořím součást komunity, tvořím komunitu“.*

Po nahlédnutí do kapitoly 7.7 Analýza dotazníkového šetření (na straně 82) je zřejmé, že odpovědi rodičů se s výsledky získanými pozorováními a rozhovory ve velké části shodují.

Slavnosti jsou nedílnou součástí jenského vzdělávání, ve kterém celé školy fungují jiným způsobem než školy tradiční. Proto je pochopitelné a zcela na místě vyjádření učitelky Dany: *„Těžko se mně to takhle jako vyčlenění z toho celého kontextu celý školy, protože jednotlivé prvky se prostě nějak vzájemně prolínají a ovlivňují a nejde říct, že prostě dejte si do školy slavnost a vaše děti budou v pohodě“.*

Avšak na navštívených školách byl vidět jeden rozdíl, který stojí za zmínku. V Bruselu, Hradci Králové i Petroupimi mají velké slavnosti alespoň 5x do roka, slavnosti zde tvoří součást školního života a děti jsou velmi iniciativní. Z rozhovorů s učitelkami z Dobřichovic a Jaroměře vyplývá, že tomu u nich vždy tak není, proto bych jim doporučila, aby velkou slavnost zařadili častěji než 2x do roka. Stane se tak součástí života školy, přestane být tak výjimečná a její kladné vlivy se budou projevovat ve vyšší míře.

Vzhledem ke struktuře výzkumného šetření nelze výsledky zevšeobecňovat na celou síť jenských škol po celém světě, jelikož je každá škola svým způsobem jedinečná, neboť Petersenův plán školy je volný a otevřený.

9 Závěr

Díky vypracování teoretické části jsem podrobněji prostudovala Rámcový vzdělávací program ZV, který je základním pilířem pro veškerou výuku na prvním stupni. K mému překvapení jsem zjistila, že většina takzvaných alternativních škol mu odpovídá v ledasčem lépe než některé tradiční školy.

Myslím si, že druhá kapitola teoretické části by mohla být přínosem do celkového stavu literatury s jenskou tematikou v České republice. Neboť je rozsáhlejší než většina v českém jazyce vydaných článků a zároveň stručnější než kniha pana profesora Karla Rýdla z roku 2001.

Při výzkumu prováděném za účelem shromáždění dat do empirické část jsem se dostala na zajímavé školy, prožila krásné chvíle při slavnostech a jejich přípravách. Nabrala jsem plno inspirace do své vlastní pedagogické praxe, na kterou se moc těším.

Výsledky prezentované v empirické části mohou posloužit k hlubšímu zamyšlení se nad významem jenských slavností pro osobnost žáka. Možná má práce inspiruje některé jenské pedagogy k návštěvám slavností jiných jenských škol, neboť tím, že jsem viděla slavnosti na čtyřech různých školách, jsem měla možnost porovnávat a inspirovat se.

Celkově se vzhledem ke zjištěným údajům domnívám, že stanovené cíle diplomové práce byly splněny.

Ráda bych tuto práci zakončila citací Petera Petersena (In D Decastiau, 2013, s. I.a.): „*Klidný a tichý postoj je vždy stokrát účinnější než proud poučujících slov*“.

Použité zdroje

ALLEN, K. Eileen a MAROTZ, Lyn R. (2008). *Přehled vývoje dítěte od prenatálního období do 8 let*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-421-2.

CIPRO, Miroslav (2003). *Němečtí pedagogové*. Praha: M. Cipro. ISBN 80-239-0148-6.

ČAPEK, Jan (1995). Škola jenského plánu. In: *Sborník vědeckých prací Univerzity Pardubice. Serie C, Ústav jazyků a humanitních studií*. Pardubice: Univerzita Pardubice. S. 75 - 81. ISSN 1211-6629.

DECASTIAU, Marc, MARCHAL, Katty a kol. (2013). *Formes d'apprentissage [prezentace]*. Brusel: École Saint - Joseph, 13. 05. 2013.

DISMAN, Miroslav (1964). *Úvod do metod společenského výzkumu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n. p.

EICHELBERGER, Harald (2014). Jenský plán jako „výchozí forma“ k reorganizaci školy. Přeložila JANÍKOVÁ, Marcela. *Komenský*, roč. 128, č. 3, s. 6 - 10.

FERRIERE, Adolphe (1931). *Přetvořme školu!* Dědictví Komenského: Brno

HEŘMANOVÁ, Vladislava a WEDLICOVÁ, Iva (2008). *Kapitoly z vývojové psychologie*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem. ISBN 978-80-7414-044-0.

HRDLIČKOVÁ, Alena (1994). *Alternativní pedagogické koncepce*. České Budějovice: Jihočeská univerzita. ISBN 80-7040-104-4.

KAIROV, I. A. (1951). *Pedagogika*. Praha: Dědictví Komenského - Státní pedagogické nakladatelství.

KASPER, Tomáš a KASPEROVÁ Dana (2008). *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2429-4.

KREJČÍŘOVÁ, Dana a LANGMEIER, Josef (2006). *Vývojová psychologie*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1284-0.

KUKAL, Petr (1998). Za vším hledej Jenu! *Moderní vyučování*, roč. 4, č. 7, s. 13. ISSN 1211-6858.

LIZCOVÁ, Zuzana (2014). Proč není 9. listopad německým státním svátkem? In: *Česká pozice, informace pro svobodné lidi* [online] Zveřejněno 2014-11-08. [cit. 2018-04-12]. Dostupné z: http://ceskapozice.lidovky.cz/proc-neni-9-listopad-nemeckym-statnim-svatkem-fa5-/tema.aspx?c=A141106_194817_pozice-tema_lube

LUKÁŠOVÁ, Hana (2013). *Cesty k pedagogice obratu*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky primárního a alternativního vzdělávání. ISBN 978-80-7464-222-7.

MORKES, František (2007). Jenský plán Petera Petersena. *Rodina a škola*, roč. 54, č. 7, s. 29. ISSN 0035-7766.

PECHÁČKOVÁ, Yveta a VÁCLAVÍK, Vladimír (2014). *Alternativní edukační koncepte v současné pedagogické praxi*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-501-1.

PETERSEN, Peter (1984). *Führungslehre des Unterrichts*. Weinheim: Beltz.

POSPÍŠIL, Radek (2007). Jenský plán. In: FILOVÁ, Hana a SVOBODOVÁ, Jarmila. *Výběr z reformních i současných edukačních koncepcí: (zdroje inspirace pro učitele)*. Brno: MSD. S. 182 - 193. ISBN 978-80-86633-93-0.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. In: *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. Zveřejněno 2017-09-15 21:21. Praha: MŠMT, 2017. [cit. 2018-04-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/43792/>

REICH, K. (2003). Feste und Feiern [online]. In: *Methodenpool* [cit. 2017-12-08]. Dostupné z: <http://methodenpool.uni-koeln.de/download/feste.pdf>

RÝDL, Karel (1990). *Reformní praxe v současných školských systémech*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství. ISBN 80-7066-077-5.

RÝDL, Karel (1994). *Alternativní pedagogické hnutí v současné společnosti*. Brno: Marek Zeman. ISBN 80-901740-4-3.

RÝDL, Karel (2001). *Peter Petersen a pedagogika jenského plánu*. Praha: ISV. ISBN: 80-85866-87-0.

SINGULE, František a RÝDL, Karel (1988). *Pedagogické proudy první poloviny dvacátého století*. Praha: SPN.

SKIERA, Ehrenhard (1992). Unterricht und Erziehung aus dem Geist der europäischen Reformpädagogik. *Pädagogik*, roč. 44, č. 2, s. 49.

SKORUNKOVÁ, Radka (2013). *Základy vývojové psychologie*. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-253-9.

SVOBODOVÁ, Jarmila a JŮVA, Vladimír (1995). *Alternativní školy*. Brno: Paido. ISBN 80-85931-000-1.

ŠIMÍČKOVÁ-ČÍŽKOVÁ, Jitka, BINAROVÁ, Ivana a kol. (2008). *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-2141-4.

URBANOVSKÁ, Eva (1992). Jenský plán - inspirativní momenty teorie a praktických zkušeností. In: *Acta Universitatis Palackianae Olomucensis. Facultas paedagogica. Paedagogica (Sv.) 13. Studia paedagogica. (Sv.) 2*. Olomouc: Univerzita Palackého. S. 99 - 109.

VÁCLAVÍK, Vladimír (1997). *Cesta ke svobodné škole: kapitoly ze srovnávací pedagogiky*. Hradec Králové: LÍP. ISBN 80-902289-0-9.

VÁGNEROVÁ, Marie (1999). *Vývojová psychologie*. Praha: Karolinum. ISBN 80-7184-803-4.

VÁGNEROVÁ, Marie (2000). *Vývojová psychologie: Dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-308-0.

Seznam příloh

Příloha č. 1 - Příběh Adolpha Ferrière	II
Příloha č. 2 - Týdenní plány.....	V
Příloha č. 3 - Přepis rozhovorů	VII
Příloha č. 4 - Dotazník pro zákonné zástupce dětí na škole s jenským plánem.....	XVI
Příloha č. 5 - Dotazník - Grafy	XX
Příloha č. 6 - Vlastní fotografie z pozorování.....	XXVII

Příloha č. 1 - Příběh Adolpha Ferrière

To jest pravdivá událost:

Ďábel přišel jednoho dne na zemi a shledal, že jsou ještě lidé věřící v dobro. Poněvadž d'áblu neschází bystrozrak, ihned seznal, že tito lidé mají cosi společného: byli dobří, proto věřili v dobro; byli šťastni, proto byli dobří; byli klidní a vyrovnaní, proto byli šťastni. Ďábel usoudil, že není vše v pořádku na tomto ze všech nejlepším světě, a hledal prostředky, jak to změnit.

“Dětství je budoucnost pokolení,” řekl si: “začneme od dětství.” A zjevil se lidem v podobě člověka božího a reformátora společnosti. “Bůh,” hlásal, “žádá umrtvení těla. Dlužno začít od dětství. Radost je hřích. Smích je rouhání. Dítka nesmějí znát ani radosti ani smíchu. Mateřská láska jest nebezpečím: zženšťuje duši hochovu; třeba odnít syna matce, aby se spojil s bohem. Jest třeba, aby mládež znala život, který není snadný. Nasyťte ji prací a nudou. Odstraňte vše, co by mohlo vzbudit zájem: jediné dobro jest bezzájmová práce: jakákoli radost jest zhoubná.”

Tak mluvil d'ábel. Dav se sklonil čelem k zemi: “Chceme být spaseni!” volal dav. “Čeho třeba?” - “Zříd'te školu!” A podle pokynů d'áblových založili školu.

Dítě miluje přírodu: uzavřeli je v místnostech. Dítě si rádo hraje: dali mu práci. Rádo něčemu slouží svou činností: zařídili jeho činnosti tak, aby neměly žádného účelu. Rádo se pohybuje: přinutili je k nehybnosti. Rádo se zabývá věcmi, předměty: místo nich dali mu pouhé představy. Rádo užívá rukou: zaměstnali jen jeho mozek. Ono rádo hovoří: přinutili je k mlčení. Rádo by rozumovalo: musí se učit zpaměti. Chtělo by hledat poznatky: podaly se mu hotovy. Rádo by šlo za svou obrazivostí: vrhli je pode jho dospělých. Také by se rádo nadchlo: vynalezli tresty. Chtělo by sloužit svobodně: naučili je trpně poslouchat. “Simul ac cadaver.” (pozn. autorky: Poslouchat jak mrtvola. Bez vlastní vůle.) Ďábel se smál do vousů!

Tento řád přinesl velmi záhy plody. Dítka se přizpůsobily brzy umělým podmínkám života. S počátku matky litovaly dítek; řeklo se jim: “Tak to musí být!” Otcové si stěžovali, že jim jejich chlapci nepomáhali doma nebo v dílně. Namluvilo se jim, že je jim lépe ve škole. Dítka litovaly, že jsou odloučeny od rodiny a že dokonce ani doma neznají tepla domácího krbu: školní úlohy zabíraly všecken čas; nic se jim nevysvětlilo, byly jenom donucovány.

Tak se naučily, čemu by se dříve nebyly naučily. Naučily se přetvářce, podvodu, lži. Škola psala na čestnou tabulku malého světce, který nemá hodnoty, ale je silákem řeči a tedy budoucím veřejným funkcionářem. Škola trestala a nechávala po škole žáka, kterého označovala jako darebáka, poněvadž překypoval radostí a energií životní; nebo kárala jako lenocha žáka, jehož lákaly ať skutečně nebo obrazně květné stezky živé přírody. Označovala jako hřích zdravé vzruchy sebeobranu přímého ducha.

Již se zdálo, že zvítězila. Ďábel se cítil vítězem. Učitelé považující jej za světce klaněli se jemu a zabíjeli duši dítěte, ničili jeho spontánnost, zahrnovali jeho paměť, mátlí jeho zdravý rozum, vlévali mu knižní vědu - “neužitečnou vědu, nezapomínejte,” křičel ďábel, “nezám, úkol pro úkol, námahu pro námahu!”

- “Nudu pro nudu? Ale kdepak!” zvolali nejčipernější hoši, kteří majíce uši na dveřích a oči v kliční dílce, slyšeli vše a vše uhádli. A od té chvíle bylo zřejmo: většina dětí v souhlase s přáním ďáblovým zakrněla, zhubeněla, byla hodná, pasivní, nezajímala se o nic. Zdraví nemohlo odporovati řadu nehybnosti, ticha, dusna třídy, hodinám rozkouskované práce, studiím bez zájmu, soustavné negaci veškeré samočinnosti. Se zdravím klidilo se i štěstí. Každodenní úkoly tížily jako koule na nohou otrocka. Zapomnělo se na radu sv. Pavla: “Buďte vždy veselí!” Leckdo si posteskl, přemohl, nebo zapomínal na nudu života v pochybných zábavách, které stravují ducha a nenechávají po sobě leč trochu šedého a suchého popela.

Čím více zdraví, tím více štěstí, čím více lásky, tím více dobroty. Jako duch, tak i duše zeschla a zešedivěla. Nenávist vybuchela. A pro takové lidi nebylo boha, to je samozřejmé. Neboť bůh přebývá jen v duších zdravých.

Ale síně školní nebyly ještě dokonalé. Scházela jim sláva žalářů: těžké klíče, zámky, závory, hniloba a nemravnost. Ďábel počítal špatně.

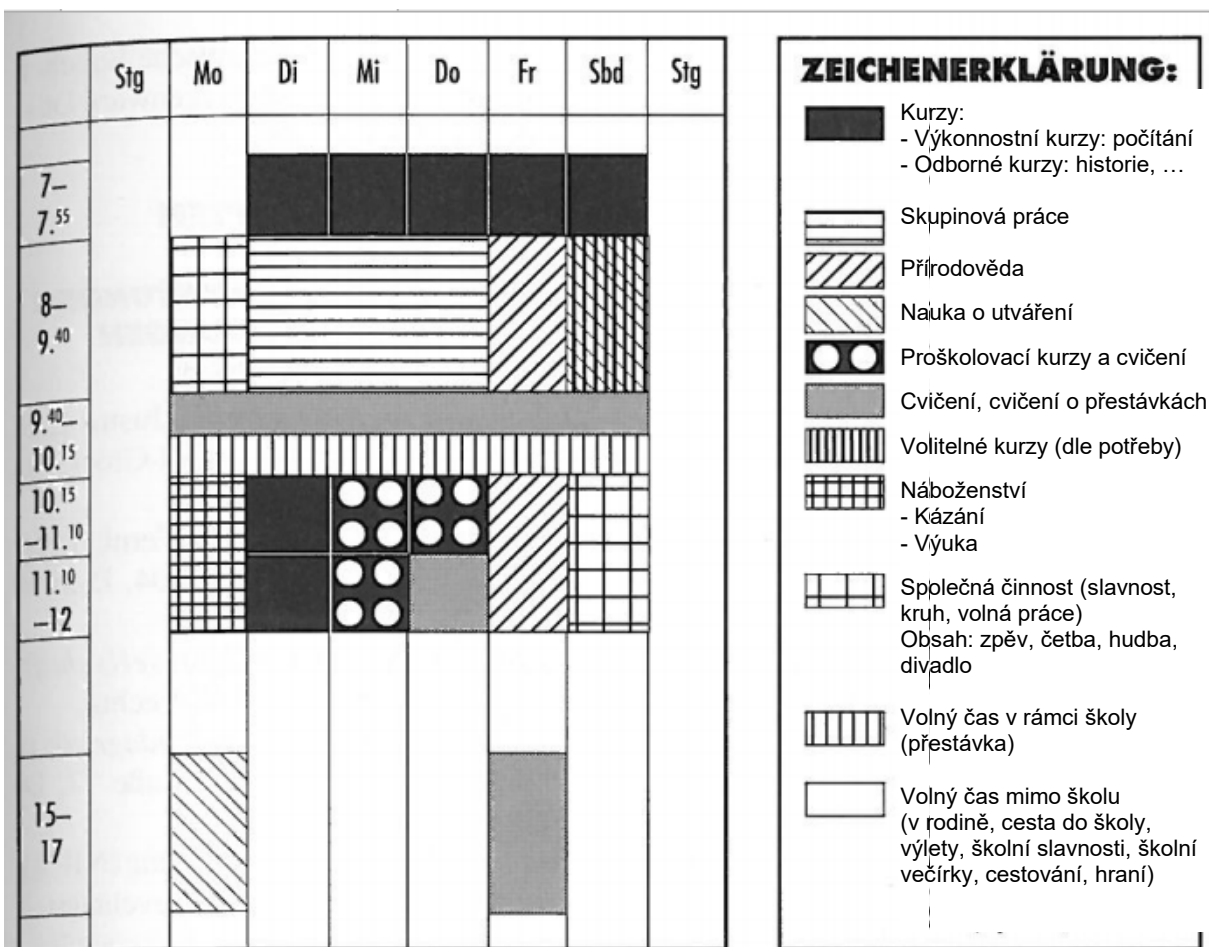
Bylo viděti chlapce v lesích lézti po stromech, posmívati se falešným prorokům. Vyhledávali nebezpečí vpravovali se do života, nabývali síly, praxe, ducha a vytrvalosti. Nabyli zdraví, které se nebojí námahy, štěstí, kterým překypuje srdce, sebevědomí. Poznali lásku a opakovali s evangelistou: “Bůh je láska.”

Tehdy se přestal ďábel smát do vousů; skřípal zuby, sevřel pěst a zvolal: “Zpropadené plemeno!” a zmizel.

Čtenáři, potkáte-li se ještě se zabeđenými školami podle starého vzoru, potřebte kantorem u katedry, probud'te ho a řekněte, že přišla nová doba, že žije anachronismem, že by měl utéci nebo se obrátit! Snad mu posloužíte, ale jistě posloužíte tisícům umouněných, kteří se pachtí, dychtivy života, a kteří by volali, kdyby uměli latinsky: "Primum vivere, deinde philosophari!"

Nuže ano, napřed žít! Nechtěsi! (Ferrière, 1931, s. 7-9)

Příloha č. 2 - Týdenní plány

Wochenarbeitsplan (aus: P. Petersen: Führungslehre des Unterrichts, S. 109 u. 111)

Obrázek č. 1 - Týdenní plán (Skiera, 1992, s. 49; překlad Buchelt)

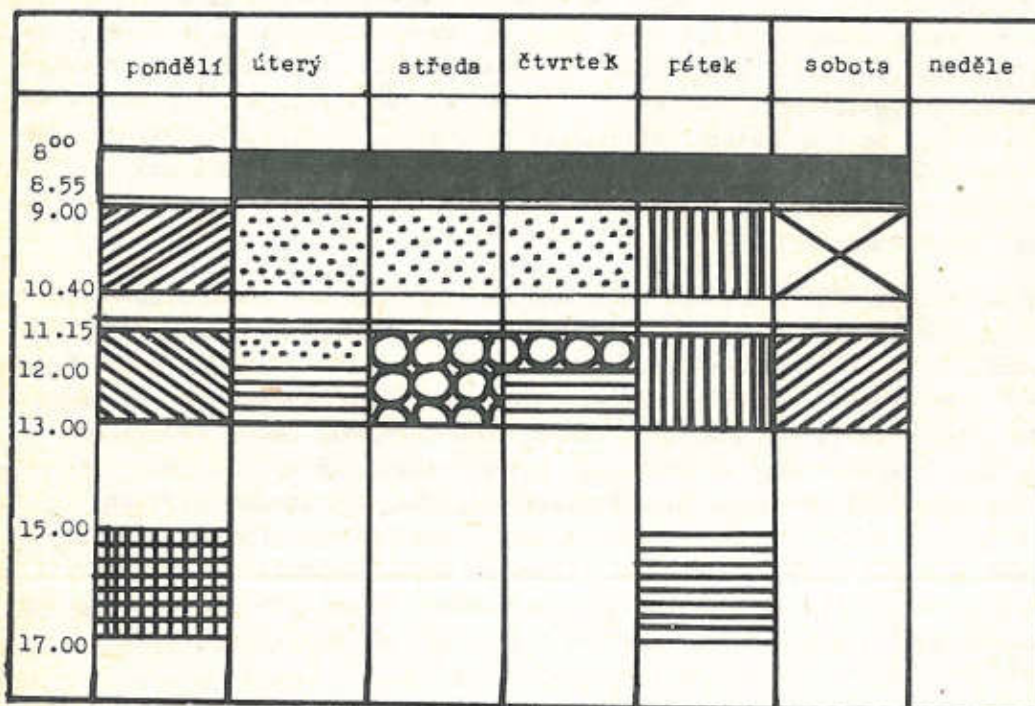
Příklady týdenních pracovních plánů

čas	pondělí	úterý	středa	čtvrtek	pátek	sobota
8.00 - 9.00	-	jazyk	počty	počty	jazyk	počty
9.00 - 10.35	ranní slavnost kroužek	skupinová práce	skupinová práce	skupinová práce	přírodopisná skupin. práce	dílny, ruční práce, vaření
10.35-11.20	tělocvik - snídaně - volný čas					
11.20-12.00	náboženství	literární kroužek	literární kroužek	skupinová práce	přírodopisná skupin. práce	volná práce
12.00-13.00	-	tělocvik	zpěv	tělocvik	dívčí gymnastika	kroužek na závěr týdne
-	13.00-17.00 volná dílenská práce	-	-	-	15.00-16.30 sportovní hry	-

čas	pondělí	úterý	středa	čtvrtek	pátek	sobota
8.00- 9.00	-	kurzy	kurzy	kurzy	kurzy	kurzy
9.00-10.40	ranní slavnostní kroužek	kulturní skupinová práce			přírodopisná skup. práce	volitelné kurzy podle potřeby
10.40-11.15	přestávka: snídaně - 10 minut - tělocvik - hra					
11.15-12.00	kulturní skupinová práce			přírodopisná skupin. práce	"tvoření"	volná práce
12.00-13.00	zaškolovací a cvičné kurzy (podle potřeby)				kreslení a prac. vyuč.	kroužek na závěr týdne
-	-	sportovní odpoledne	-	-	tvoření	-

Obrázek č. 2 - Příklady týdenních pracovních plánů (Jůva a Svobodová, 1995, s. 47).

J E N S K Ý P L Á N
týdenní rytmus školního života a školní práce

VYSVĚTLIVKY :

- Kursy (Kurse)
- Skupinové práce - kultura (Gruppenarbeit - Kulturwelt)
- Skupinové práce - příroda (Gruppenarbeit - Naturwelt)
- Nauka o utváření (Gestaltungslehre)
- Proškolovací a procvičovací kursy (Einschulungs - und Übungskurse) podle potřeby
- Volitelné kursy (Wahlkurse) podle potřeby
- Společné zaměstnání (Gemeinschaftsformen)
- Náboženství (Religion)
- Tělesná výchova (Körperschulung)
- Volno, přestávky (Freizeit, Pausen)

Obrázek č. 3 - Jenský plán - týdenní rytmus školního života a školní práce (Singule a Rýdl, 1988, s. 40).

Příloha č. 3 - Přepis rozhovorů

Rozhovor č. 1 - Bára, ZŠ Kairos

1. Takže bych se chtěla zeptat, jak dlouho učíš na škole?

- Na téhle škole učím teď od začátku, co škola vznikla, takže druhým rokem, dva roky, teď jsem skončila.

A, jak jsi na ni narazila?

- Věra (zakladatelka školy, poznamka tazatelky), to je moje kamarádka a já jsem učila její děti v montessori školce vedle v Karlíku a tam jsme se vlastně potkaly a navzájem nám byl sympatický způsob práce, jak já pracuju s dětma a jak filosoficky vidíme věci. Takže mě oslovila, že by ráda založila školu a vlastně jak jsem říkala že... tímhle způsobem jsme se daly dohromady a šly jsme do toho spolu.

A jste teda prvostupňáčka?

- Já mám aprobaci na druhý stupeň. Biologie, tělesná výchova. A když jsem tady nastoupila, tak jsem si dodělávala rozšiřující studium pro první stupeň. Ale jenom jsem vlastně... dokončila jsem... to bylo jenom na dva roky... po dvou letech... to bylo studium, který umožňuje, jakmile máš aprobaci na nějakou jakékoli jinou stupeň, tak ten první si můžeš dodělat jenom dvouletým studiem, že nemusíš celých 5 let. Ale já jsem dodělala jenom první ročník. Jako úplně splněnej se všema zkouškami. A druhý ročník jsem udělala jenom jako... celou jsem ho odchodila. Přednášky, všechny materiály mám, všechno jsem slyšela, viděla, co nám mohli nabídnout, ale zkoušky mám hotový jenom z toho prvního semestru půlku jich. A zbytek už jsem nedodělávala, protože mi to úplně najednou... Přestala jsem mít čas, protože tady v té škole bylo tolik práce, že už jsem nestíhala, takže jsem to studium přerušila, ale vůbec nevím jestli se k němu chci vracet. Protože tím, jak to tady budujeme úplně jiným směrem, než to státní školství bylo, jaký já ho znám. A to studium je furt to starý, takže mě to... to víš asi nejlíp... Takže já jako mám teď kon... No, vlastně nemám ale vůbec chuť se k tomu vracet dodělávat to...

A je to potřeba, jste rejstříku?

- A tím pádem... My jsme v rejstříku. Ale od vlastně... už teď kon od příštího... my jsme už akreditovaný na oba stupně až do deváté třídy. To znamená, že

pokud...nevím ještě jak to v tom zákoně je, ale pokud je tam pořád ta...ta formulka, že mě...že stačí učit jednu hodinu na druhym stupni pro mě a v rámci toho pak můžu učit i první stupeň, když ta škola potřebuje. Takže zatím to zkusím touhle cestou a pak budu hledat dál. V tuhle chvíli vůbec nemám motivaci tu školu dodělovat.

2. Jak často tady na škole probíhají slavnosti?

- Slavnosti... Tak ty největší jsou dvakrát za rok, vždycky pololetní a na konci roku. A potom míváme...samozřejmě narozeninové slavnosti, když mají děti. Tak ty jsou podle jejich narozenin...

To je vždycky v ten den narozenin?

- Vždycky buď přímo v ten den a nebo jsme měli v rozvrhu vyčleněný, letos jsme měli čtvrtek po obědě, že tam vyloženě na to bylo prázdný místo. Takže si vždycky, kdo měl ten týden narozky, tak se to slavilo ten čtvrtek konkrétně, jako že to nebylo přesně ten den. Protože ten rozvrh byl tak nabitej, že by se to tam nevešlo, takže jsme měli jako udělanej prostor, kam směřovaly všechny slavnosti toho týdne. A kromě narozenin... Pak samozřejmě Vánoce, takový ty běžný roční slavnosti, co přináší, co přináší běh roku. A jinak si nevybavím žádnou větší slavnost. Protože my jsme měli takovou hloupou zkušenost z loňskýho roku, kdy jsme... Vlastně tím jak jsme eště vůbec ne...neuměli uchopit co to ta slavnost je přesně, jak jsme s nima začínali. Takže jsme ji chtěli mít každý pátek jako...prostě...takovou nějakou jako krátkou slavnost na konci týdne. No ale zjistili jsme, že jak jsme...tu slavnost jsme moc neuměli udělat takovou nějakou...nevycházelo to z dětí, měli jsme prostě deset malejch prvňáčků, který ještě sami byli vyjukaný z celého nového systému. Takže se nám to moc nepovedlo, ty děti to nebavilo. Takže jakmile slyšeli slovo slavnost, tak úplně z toho byly...už nechtěli. Takže jsme se snažili to vlastně letos udělat jenom hodně přirozeně, jako že se slaví, jenom když fakt to nějak samo vyvstane a ne že bysme nějak řekli tak teď je den slavnosti nebo něco. Takže vopravdu jenom narozeniny, Vánoce, to prostě, takový ty tradiční svátky roku, vysvědčení.

Takže v ten čtvrtek to probíhá jenom, když jsou nějaký narozeniny, nebo i někdy jindy?

- No, nonono. Vždycky když bylo jenom něco, co přinesl život. Nebylo to jako nikdy, že by to tam bylo daný z venku, jakože teď je slavnost, pojďme slavit. Ale vždycky něco to přineslo.

Jakože i třeba děcka přišla s tím, hele my chceme něco předvést, tak jste řekli, jo ve čtvrtek. Nebo něco takovýho se taky dělo?

- Jo. Byl tam prostor. Ale málokdy... Ty děti... vlastně největší představení co bylo, bylo až teď, to je vlastně porvým, kdy začaly trochu víc trénovat. Vloni u těch malejch prvňáčků...těm se do toho nechtělo. A letos až teď na konci roku, v pololetí taky nikdo moc... trošku holky na tu flétničku, ale... Jo, holky vlastně, co tancovala... Jo, teď si vybavuju, byly to tam nějaké tanečky, co tančily, že chtějí nám to předvést, tak to bylo na tom organizaci...v rámci toho čtvrtka. Ale nebylo to zas tak často, bylo to třeba dvakrát, třikrát, co se pamatuju za pololetí, že děti přišly, že nám chtěj něco přivést. No ale, je fakt, je vidět, že to má jako stoupající tendenci, že oni vůbec, v minulym pololetí třeba jednou a v tomhle pololetí už to bylo třeba 3x, 4x. Pomalinku to ty děti vnímaj, že najednou se dívaj, že někdo něco předvádí. Tak trošičku to začíná vlastně vyrůstat samo. Což je právě...takhle to chceme nechat udržet, že vloni jsme to chtěli natlačit od nás a to se nepovedlo. Tak to teď necháváme na nich.

3. a. Ty narozeniny se slaví jak? Jak probíhá osl...

- Taky hodně různě. Většinou přinesou z domova dort od rodičů nebo ho jednou pekli i tady v rámci lekce vaření. A sednem si do kroužku, zazpíváme si na kytaru písničku pro toho oslavence, někdy mu...děti mu buď předávají dárky, co ten den vyrobili pro něj, my mu dáváme jeden společný dárek za školu a zazpívá se a pak jdeme jíst ten dort. Když tady byla ještě...když je tady ten den Pavla, letos právě bohužel tady čtvrtky nebyla, ale když tady bývala Pavla tehdy, minulý pololetí, na ten den slavnosti, tak ona měla jako krásný písničky, takový úplně jako dotýkající se toho dítěte, takový jako fakt jako životní hezký, ale tohle pololetí už to byly fakt spíš takový hodně narozeninový, klasický písničky co znaj děti. A netrvalo to ani moc dlouho, pak už šli blbnout ven, protože jsme cítili, že když ty slavnosti natahujem víc, tak už tak pozornost jejich není. Takže dokud, většinou do půl hodiny maximálně.

4. A jaké reakce při slavnostech pozoruješ na dětech?

- Reakce...Ty jo no, hodně... Přijde mi, že se vždycky jako nejvíc těší na tu dobrotu, jako, že ještě úplně se nám nepovedlo, že by tam šli pro ten zážitek, že to že teda něco slaví, že většinou už jako bylo vidět, že se těší na ten dort, že se těší na to... na to, co přijde dobrýho potom. Ale co byla zajímavá zkušenost při pololetním vysvědčení... Tam naopak my jsme jako tomu nechtěli dávat žádný velký důraz, protože jsme si to chtěli jako schovávat na závěr toho roku, takže jsme měli jenom připravený jako krátké setkání, že se sejdeme v kruhu, rozdáme si vysvědčení a i to bylo bez rodičů vyloženě úplně jenom jako my učitelé s dětma... A to jsme zažili poprvé za ten rok, kdy ty děti si do toho kruhu sedly dřív, než my jsme je jakoby začali svolávat. Seděly v úplný v tichosti, nikdo ani nedupal, úplně pro ně ten okamžik najednou byl nějaký, nevím co jako očekávaly, že prostě pro ně nějak to vysvědčení... přesto, že mi tady neznámkujem, nehodnotíme, úplně je to jako že vlastně...nedáváme nějakou soutěživost nebo nějaký jako hodnocení jako takový. Ale pro ně oni to samy jako pro sebe pojaly jako fakt nějakou slavnostní chvíli a daly tomu i ten punc toho. A i fakt každý to dítě vždycky, když si šlo pro to vysvědčení, tak oni ty děti začaly tleskat samy, tehdy jako...dneska už jak jsou tady dospělí a tak...tak tak nějak mi ty děti přišly ve vleku toho, jak to děláme my. Ale v tom pololetí to bylo úplně čistý, jak tam nebyli ty rodiče, bylo tam jenom pár učitelů, jestli jsme tam byli dva, tři u toho... A všechno vycházelo z těch dětí a bylo to fakt nádherný. Já jsem měla úplně husí kůži, protože jak první dítě šlo a děcka úplně začly tleskat, volat jooo. A bylo to jako...tam jsem jako viděla poprvý, že jim na tom nějak záleží, vyloženě jim. A že oni si z toho udělali fakt jako takovou jako velkou chvíli slavnostní.

No a třeba při té dnešní?

- Dneska mi to přišlo hodně ovlivněný těmi rodiči i tou velkou skupinou. Ne, nevidím tam nic neobvyklého. Tím jak jako...chovaly se tak jako přirozeně jako celý rok, že nevím, co bych tam vypíchla... jako z mého pohledu to bylo úplně... takový nějaký jako hodně...ty jejich reakce byly takový každodenní, jako jsou vždycky. Neviděla jsem na nich... Jediný teda samozřejmě, když měli ty vystoupení jako, tak jsem viděla, jak jsou nervózní, ale jak i přesto do toho jdou. Že... že mě fakt překvapila odvaha těch dětí, protože to bylo první vystoupení jejich, většiny. My do teďka tady jsme nic neměli, protože jsme

čekali s tím...všechny vystoupení chceme, aby vycházely vod dětí. Takže my nic neorganizujem a letos poprvý děcka přišly, hele my chceme vystupovat, my chcem tohle... takže to bylo pro ně...a na nich jsem právě viděla, jak jsou nervózní někteří a jak i přesto do toho jdou. Tak to mě příjemně, jsem z toho příjemně překvapená... Jednak teda překvapená, že přestože to vyšlo z nich, že jsou tak nervózní některý, a zároveň radost, že to dobře to zvládly, že to fakt někdo i přes tu velkou trému neodřekl.

5. Jaká tvoje role při přípravě slavností?

- Při přípravě... Moje celkem hodně v pozadí, protože víc tuhle roli zaujímá Pavla, která tady má na starosti hudbu a umění jako takový. Takže já jsem spíš jim k ruce a připravuju technický zázemí, nebo když je potřeba něco na to zpracovat...vyloženě okolo toho, ohledně tý organizace a příprav, co je na to potřeba. A ty konkrétní vystoupení s dětma, podporu jejich, to většinou se ujímá Pavla jako, která tady má tu uměleckou část ve škole na starost.

6. Pozoruješ na dětech nějaké změny, které se dají připsat přímo slavnostem?

- No, tak určitě jako dneska na těch klukách, co vystoupili... byli tam dva, tři kluci, který jsou hodně introverti a který během hodin jako ne...když mají na výběr, tak nikdy jako nejdou sami něco prezentovat, nebo sami někoho vést, nebo něco že by...jsou fakt jako spíš v sobě, dělaj si rádi na svým. A tady jako fakt vystoupili a už i ten Štěpán, už si pamatuju jako z dřívější kdy...když má za sebou nějaký takovýhle momenty, kdy fakt před všema něco prezentoval, nebo se nějak předváděl a mělo to úspěch, tak mnohem...přijde mi, že daleko snáz potom i v tom běžným životě přijde a komunikuje a stará se o svý potřeby. Jo, že v tom prvním pololetí třeba ten jeden Štěpán málokdy za mnou přišel, že něco potřebuje, nebo s něčím pomoc, spíš se to tak jako snažil všelijak sám zvládnout. Ale teď v tomhle pololetí najednou chodí, hele Baru, pojd' mi pomoct přeložit tady Jamesovi, já potřebuji Jamesovi něco říct...daleko víc najednou jako byl takovej jako uvolněnej a průbojnej. A přišel mi, že se jako najednou nebojí si přijít kdykoliv pro radu, o něco pomoc, ukázat a poradit. Myslím si, že ty slavnosti tomu pomáhaj nebo jakákoliv forma, kdy děti můžou předstoupit a být tam samy za sebe a zvládnout to.

Dobře, děkuju, to je všechno. ☺

Rozhovor č. 2 - Věra, ZŠ Kairos:

Kolik máte dětí?

- 23

A věkově?

- Od 1. do 5. ročníku

A budete prodlužovat ted'ka?

- Ehm. Už budeme mít v září šestáky. Ty, co jsou teď pátáci, tak v září budou šestáci a ještě někdo i příbyde. A příbyde nám nultý ročník. Takže budeme nula až šest.

A máte to jako v jedné třídě?

- Je to... Ti šestáci už budou v jiný budově. Jinak se právě teď dělí do místností, který tu máme, podle výkonu a zájmu. Šestáci sem budou dojíždět na obědy nebo tak.

1. Jak dlouho učíte na škole?

- Dva roky. Škola běží dva roky, takže dva.

Proč jenská, nebo s jenskými prvky? Jste jenská škola, nebo škola s jenskými prvky?

- Už jsme to vlastně opustili i tohle... není to pro nás důležitý vůbec tendlecten směr. Vlastně v počátku jsme pořád chtěli definovat, co teda ten Kairos je. A tím, že ten jenský plán nám byl hodně blízký, nebo vlastně popisoval, to co my si tak představujeme, že by tu mělo být. Tak jsme se přihlásili k tomu jenskému proudu, ale vlastně tím... Možná to zklamání z té jenský školy z toho Německa. Kdy jsme se jeli podívat a nebylo tam nic, co by nás jako úplně inspirovalo. A tím, že teda jenom Hučák... S Hučákem spolupracujeme, to jo... Vlastně používáme ty principy, některý, ale tak si to jako přizpůsobujeme. A vlastně nikde moc tohle slovo nepoužíváme. Že to vlastně není důležitý.

2. Jak často tedy probíhají slavnosti?

- Letos je máme jednou za týden, ve čtvrtek před obědem na 30 minut. Do kterých se vejde vždycky nějaká prezentace nebo oslava narozenin, nějaký představení.

Holky si připraví nějaké tanečky nebo cvičení... To všechno se děje ve čtvrtek v těchle 30 minutách.

A ty představení vzejdou od koho?

- Od dětí. Vždycky.

Takže mají volnou ruku...prostě vědí, že mají 30 minut a můžou něco...

- Jo, jo. Vlastně ty oslavy narozenin, ty choděj trošku od nás, že víme...máme nákej přehled a víme, že ten den bude někdo mít oslavu. Takže to chystáme i z podnětu nás dospělých. Nebo když je nákej... podle rytmu roku, já nevím Vánoce, Den matek a takle. Takže to taky tam patří. Ale jinak vlastně ty vystoupení všechny jdou od dětí. Co chtějí předvést, tak mají možnost. A zároveň dospělí... třeba Jeff byl někde na dovolený a něco ho tam zaujalo a chtěl to dětem promítnout, takže využil i tenhle čas. I dospělí.

S někým jsem mluvila po telefonu a říkal, že ty slavnosti, jako to děti nějak ne bavilo, že jste toho zrušili víc, nebo jak to...

- My jsme to měli vloni jako předmět...vždycky v pátek. A bylo to vlastně jako povinný pro všechny a děti to úplně nesnášely. Už zase ta blbá slavnost a tak.

A co se dělo?

- Podle mě jakmile se tam dá ta povinnost, tak oni začnou z toho utíkat. Jinak si myslím, že to bylo jako trošku podobný... i když tendle čtvrtek teďkon je taky jako povinněj, ale nějak se to změnilo... Podařilo se nám asi z toho tohle stigma sundat. Možná se zkrátil se ten čas i ten obsah byl takovej volnějšej. Že loni jsme se snažili o tu reflexi toho týdne, vyndat ty sešity, podívat se na to, kdo se co naučil a to ty děti moc nezajímá. Takže teď je to možná menší tlak z naší strany.

Ale vlastně v těch vystoupeních tak jako prezentují, jen tak si něco připraví? Co to bývá nejčastěji?

- Buď to bývají powerpointové prezentace, to je baví.

Na jaké téma?

- Různý. Dinosauri, pravěký ryby, biatlon, gymnastika, break dance, prostě co je zajímavá. Jejich témata. A nebo potom právě si nacvičí...holky dělají něco jako street dance. Tak to si oni vymýšlejí úplně sami. Choreografii, hudbu, všechno, jenom přijdou, zatancujou.

3. a. Takže ty narozeniny...jak je slavíte?

- Sejdeme se v tom kruhu a zpíváme písničku nějakou obyčejnou, nebo když je tu Štěpánka, tak ta umí i zahrát na kytaru a zpívá nějakou její písničku, ale to my s Martinou neumíme. Takže záleží, kdo to vede. A potom tomu dítěti popřejeme, dáme dárek a dort je, nebo něco sladkého.

A dárek máte jaký?

- Buď nějaký sešit nebo pravítka, něco, nějakou školní pomůcku. A děti taky popřejou, kdo chce.

Jaké reakce dětí pozorujete při slavnosti?

- Dětský. Dětský reakce no. Někdy si z toho dělají sradu, někdy se pošťuchují, jsou netrpěliví, občas je to zaujme, občas se smějou tomu, kdo vystupuje, takže nejsou v tom nějaký výjimečný. A u těch, který zrovna vystupují, vidím samozřejmě vysokou míru trémy a tak, ale přesto tu chuť a odvalu do toho jít.

Vlastně tedy máte ty čtvrtěční slavnosti a pak tuhle velkou. Takže vlastně tydle dva typy.

- Tydle velký bývají před Vánoci a teď na konec školního roku. A pak Svatojánská slavnost, kterou jsme měli loni jakoby během školního roku, ale letos to vyjde ještě po.

A to je spíš jenom už opékačka, jsem pochopila, nebo něco...

- Ne, bude to připravený, bude to hezký. Dává se do toho hodně energie, protože je to... Čtyři lidi symbolizují čtyři živly. Oheň, voda, vzduch, země a okolo toho je nějaký povídání, nějaký úkoly a jsou k tomu kostýmy. Třeba já jsem měla jednu... jsem prezentovala vodu a oni měli ve skleničkách různé bylinky a měli podle chuti poznat jaká je to bylina. Takže takovýdle třeba jako věci kolem té vody. No a vrcholí to nějakým zase tancem a zpíváním u ohně.

5. Jaká je Vaše role při přípravě slavnosti?

- Ty čtvrtěční to vede Martina, takže to já hodně nechávám na ní. Myslím si, že by bylo fajn, kdybych tam byla a nějak to jenom jako podporovala tím, že tam jsem. Ale často na to nemám čas, takže většinou tam nejsem. No a dnešní roli jste viděla.

No a při přípravě... jaká byla...tý dnešní slavnosti?

- Moc ne, vlastně celý to vedla Štěpánka. Měla to vymyšlený. Takže já jsem tam měla jen to svoje dílo za tu francouzštinu a taky jsem tomu moc nedala, tak to možná bylo vidět...

A to vzešlo odkud, že budete zpívat? ...tak asi máte kroužek...

- No, choděj na francouzštinu a byla tam otázka, jestli chceme něco prezentovat na závěrečný slavnosti, a já říkám, tak třeba zazpívat písničku... Holky: jo, jo, jo. A já říkám: a jakou byste chtěli? Třeba Elzu francouzskou. A oni: no super, to by bylo skvělý a tak... A pak říkám: to je asi těžký, to nezvládnem. A Tereška, to je ta vysoká, ta se to zvládla naučit, docela to i hezky zpívala. A samozřejmě před takovým jako publikem to pro ní bylo...že měli ten hlas slabounkej, že nebyli moc slyšet.

6. A pozorujete na dětech nějaké změny, které můžete připsat právě slavnostem?

- Rozhodně je to ta odvaha vystoupit, prezentovat svoji práci, tak to se hodně jako zlepšuje a posouvá... Takže proměny dětí díky slavnostem. To je ještě brzo na to to vidět. Jo, že tu pospolitost a vlastně hodně to používáme na i vyjádření vděčnosti, na poděkování a tak... A to myslím, že se učejí. Jo, že některý jako výjimečný děti tohle zvládnou, ale většina ne. To ještě chce čas. Jsou malý.

Tak ale myslíte, že skrze ty slavnosti jako půjde...

- Jo, jo.

Takže ta pospolitost...

- Pospolitost a vděčnost za to, jak se máme strašně dobře.

Tak jo, to je všechno. Děkuju moc.

Příloha č. 4 - Dotazník pro zákonné zástupce dětí na škole s jenským plánem

Vážení rodiče, pěkný den,

ráda bych Vás požádala o vyplnění dotazníku, pro výzkum k mé diplomové práci na téma slavností v jenském plánu Petera Petesena. K vyplnění nepotřebujete žádné znalosti, pouze Vaše dojmy z toho, co Vám Vaše dítě říká a jak se projevuje. Dotazník je anonymní.

Vyplnění dotazníku Vám zabere maximálně 15 minut.

Děkuji Vám! Petra Švecová

*Povinné pole

1. Jste: *

Označte jen jednu elipsu.

- Otec
- Matka
- Jiný zákonný zástupce

2. Kolik dětí máte/jste měli na škole s jenským plánem? *

Označte jen jednu elipsu.

- 1
- 2
- 3
- 4 a více

3. Jaké je jméno školy s jenským plánem, kterou Vaše děti navštěvují/navštěvovali? *

Následující otázky se týkají Vašeho nejstaršího dítěte právě studujícího na škole s jenským plánem.

4. Jaký je věk dítěte? *

5. V jakém je ročníku? (Třídě odpovídající klasickým ZŠ) *

Označte jen jednu elipsu.

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

Slavnosti

6. Jak často podle Vás probíhají na ZŠ slavnosti? *

Označte jen jednu elipsu.

- více než 2x týdně
- 2x za týden
- 1x za týden
- 2x za tematické období
- 1x za tematické období
- méně než 1x za tematické období
- maximálně 1x za rok

7. Mluví doma Vaše dítě o slavnostech? *

Označte jen jednu elipsu.

- Ano
- Ne

8. Kolik je podle Vás na škole typů slavností? *

Označte jen jednu elipsu.

- 1 Přeskočte na otázku 9.
- více než 1 Přeskočte na otázku 13.

9. Jak se takové slavnosti říká? *

10. Přípravuje se Vaše dítě nějak na slavnost? *

Označte jen jednu elipsu.

- Ano, vždy.
- Obvykle ano.
- Výjimečně.
- Nikdy.
- Jiné:

11. Těší se na ni? *

Označte jen jednu elipsu.

- Ano, vždy.
- Obvykle ano.
- Výjimečně.
- Nikdy.

12. Je ráno před slavností nervózní? *

Označte jen jednu elipsu.

- Ano, vždy.
- Obvykle ano.
- Výjimečně.

- Nikdy.

Přeskočte na otázku 22.

13. Vyjmenujte typy slavností probíhající ve škole, které znáte. *
14. Vyberte z nich jeden konkrétní typ. Následující otázky se budou vztahovat právě k němu. *
15. Přípravuje se Vaše dítě nějak na slavnost? *

Označte jen jednu elipsu.

- Ano vždy.
- Obvykle ano.
- Výjimečně.
- Nikdy.
- Jiné:

16. Těší se na ni? *

Označte jen jednu elipsu.

- Ano, vždy.
- Obvykle ano.
- Výjimečně.
- Nikdy.

17. Je ráno před slavností nervózní? *

Označte jen jednu elipsu.

- Ano, vždy.
- Obvykle ano.
- Výjimečně.
- Nikdy.

18. Zvolte prosím další typ (jiný, než předchozí) slavností, ke kterému se budou vztahovat následující otázky. *

19. Přípravuje se Vaše dítě nějak na slavnost? *

Označte jen jednu elipsu.

- Ano, vždy.
- Obvykle ano.
- Výjimečně.
- Nikdy.
- Jiné:

20. Těší se na ni? *

Označte jen jednu elipsu.

- Ano, vždy.
- Obvykle ano.
- Výjimečně.

- Nikdy.
21. Je ráno před slavností nervózní? *
- Označte jen jednu elipsu.

- Ano, vždy.
- Obvykle ano.
- Výjimečně.
- Nikdy.

Následující otázky se týkají slavností obecně.

22. Pozorujete na Vašem dítěti nějaké proměny/pokroky způsobené slavnostmi? *
- Označte jen jednu elipsu.

- Ano Přeskočte na otázku 23.
- Ne Přeskočte na "Děkuji Vám za vyplnění dotazníku.."

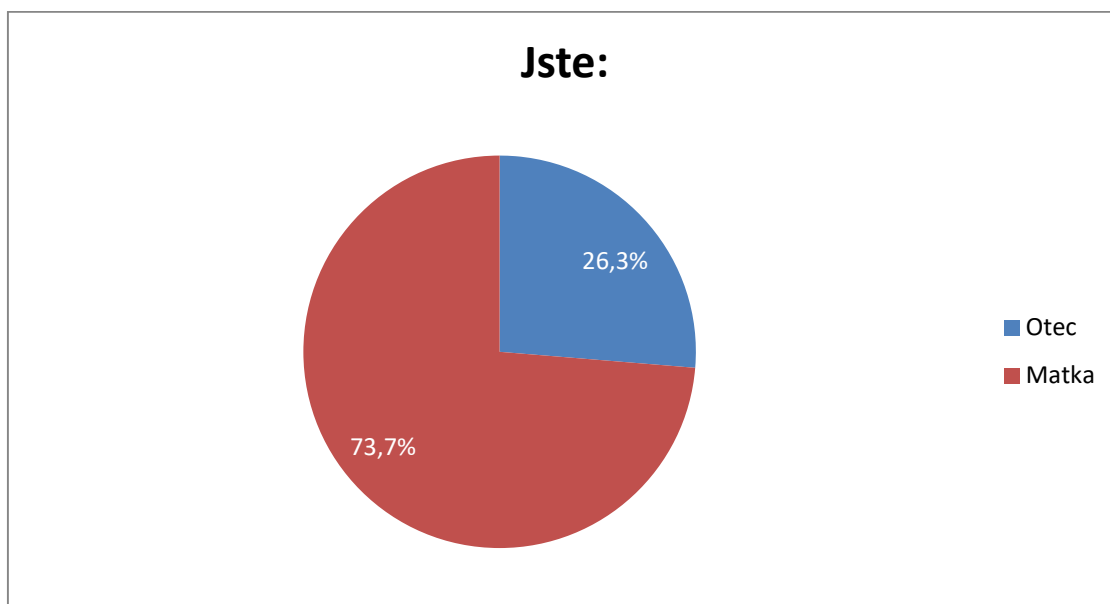
23. Jaké proměny to jsou? *

Děkuji Vám za vyplnění dotazníku.

V případě zájmu o jeho výsledky se na mne obraťte, ráda Vám je poskytnu.
(p1314@volny.cz)

Příloha č. 5 - Dotazník - Grafy

On-line dotazníkového mělo 19 respondentů, které tvořili rodiče dětí ze čtyř škol.

Graf č. 1 - Otázka č. 1

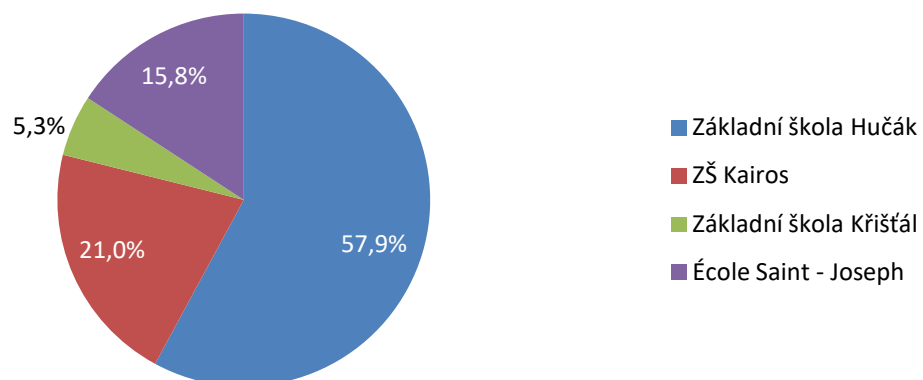
19 respondentů

Graf č. 2 - Otázka č. 2

19 respondentů

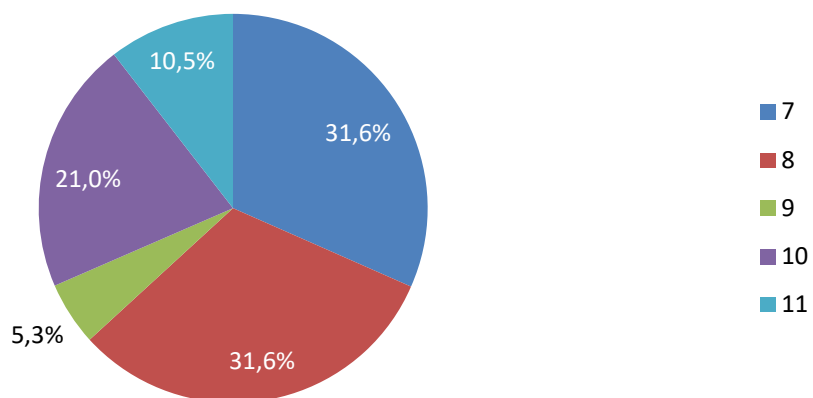
Jaké je jméno školy s jenským plánem, kterou Vaše děti navštěvují/navštěvovali?

Graf č. 3 - Otázka č. 3

19 respondentů

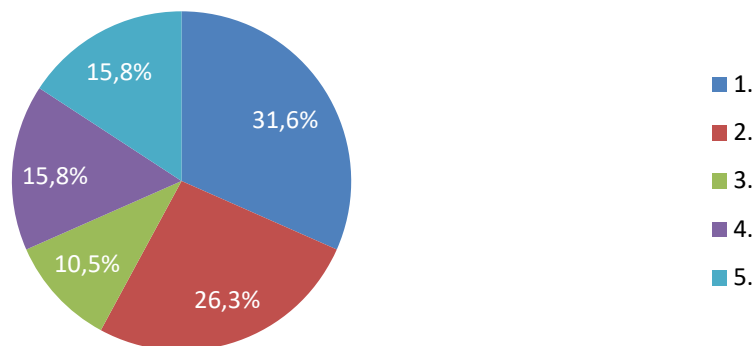
Jaký je věk dítěte?

Graf č. 4 - Otázka č. 4

19 respondentů

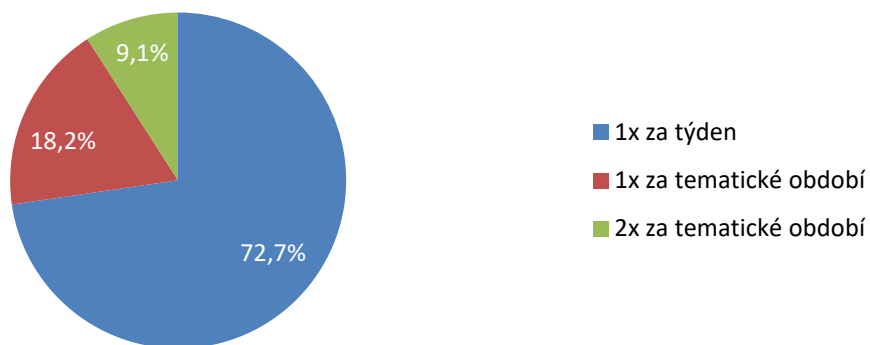
V jakém je ročníku? (Tříde odpovídající klasickým ZŠ)

Graf č. 5 - Otázka č. 5

19 respondentů

Jak často podle Vás probíhají na ZŠ slavnosti? Základní škola Hučák

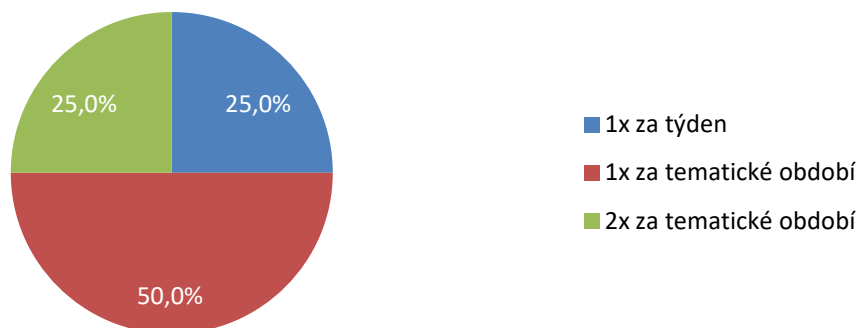

Graf č. 6a - Otázka č. 6 - Základní škola Hučák

11 respondentů

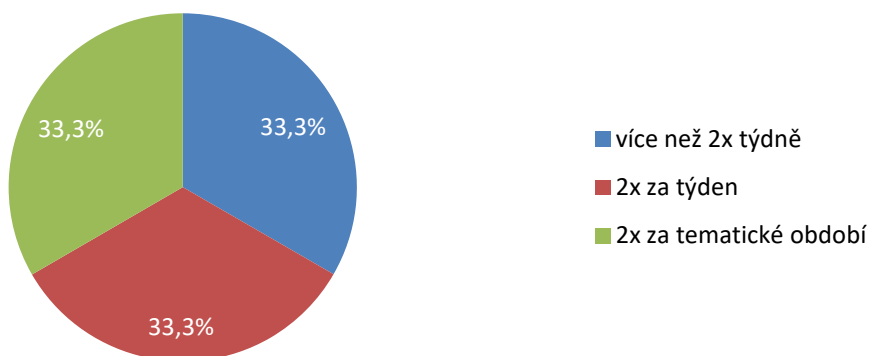
Jak často podle Vás probíhají na ZŠ slavnosti? ZŠ Kairos

Graf č. 6b - Otázka č. 6 - ZŠ Kairos

4 respondenti

Jak často podle Vás probíhají na ZŠ slavnosti? École Saint - Joseph

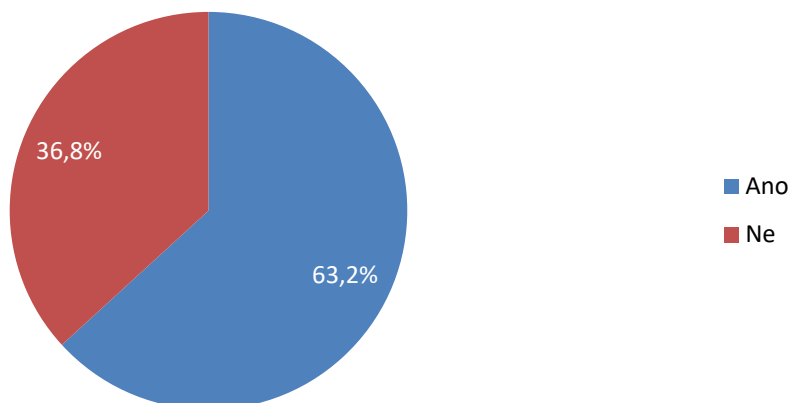

Graf č. 6c - Otázka č. 6 - École Saint - Joseph

3 respondenti

Otázka č. 6 - Základní škola Křišťál. Jeden respondent odpověděl, že slavnosti probíhají 1x za tematické období.

Mluví doma Vaše dítě o slavnostech?

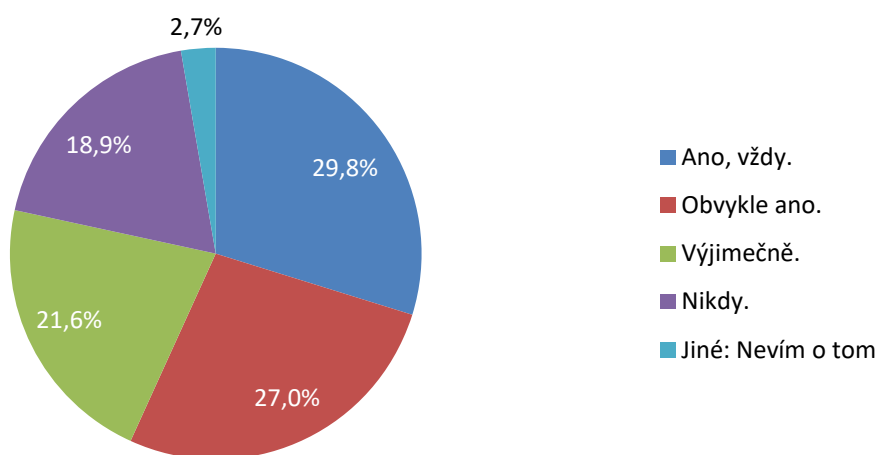
Graf č. 7 - Otázka č. 7

19 respondentů

Na otázku č. 8: „Kolik je podle Vás na škole typů slavností?“ odpověděl pouze jeden respondent, že jen jedna. Ostatních 18 respondentů vyplnilo, že slavností je více než jedna.

Na otevřenou otázku číslo 9 s možností volné volby odpověděl jediný respondent slovem „slavnost“.

Připravuje se Vaše dítě nějak na slavnost?

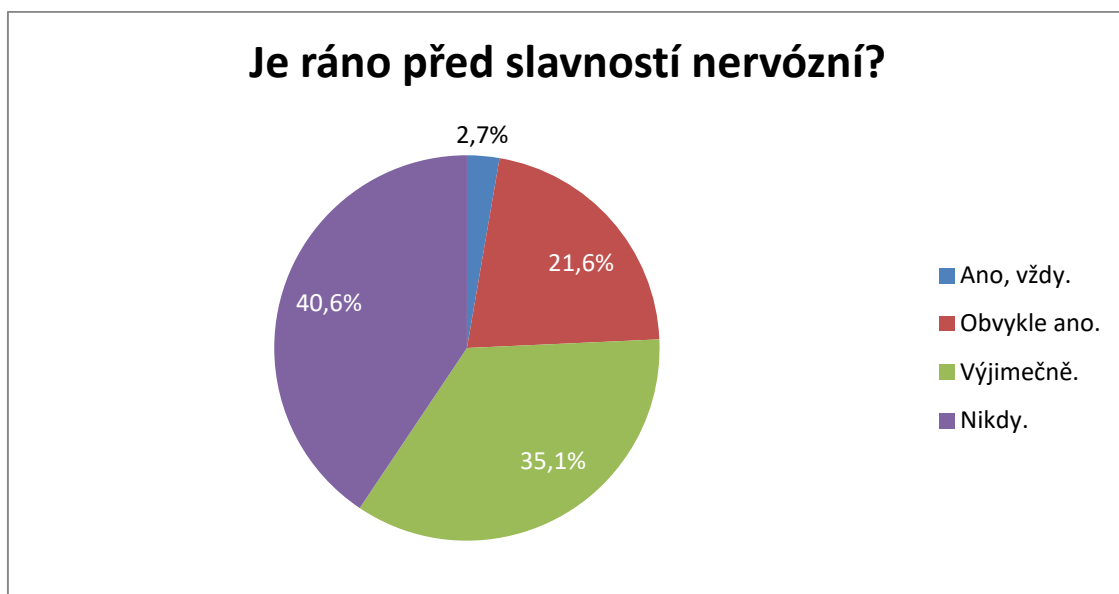
Graf č. 8 - Otázky č. 10, 15 a 19

37 odpovědí

Graf č. 9 - Otázky č. 11, 16 a 20

37 odpovědí

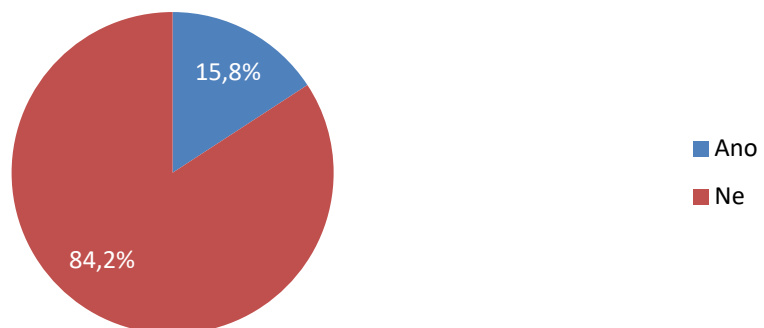

Graf č. 10 - Otázky č. 12, 17 a 21

37 odpovědí

Otázky číslo 14 a 18 spočívaly ve volbě rodiče, ke kterému typu slavnosti bude odpovídat.

**Pozorujete na Vašem dítěti nějaké
proměny/pokroky způsobené slavnostmi?**

Graf č. 11 - Otázka č. 22

19 respondentů

Příloha č. 6 - Vlastní fotografie z pozorování

Fotografie za slavnosti na École Saint - Joseph

Podium libre = Volné pódium

Výzdoba

Stánek, kde jedna matka malovala henou

Hry pro děti

Fotografie pokusů ze slavnosti na ZŠ Kairos

LEDOVÉ LEPILO

MATERIÁL	POSTUP
1. SKLENICE	1. Do hvozdíčka nalij
2. TVORÍTKO NA LED	vodu a dej ho do
3. KOUSEK TENKÉHO DRÁTKU	mrazáku.
4. SŮL	2. Nalij do sklenice
5. VODU	studenou vodu.
	3. Dej kostku do sklenice
	s vodou
	4. Na kostku ledu
	polož drátek.
	5. Posyпь kostku soli.
VÝSLEDEK	
Drátek se přilepil ke kostce.	

ŠIMON + TEREŠKA

